

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

#MİLLİ
TEKNOLOJİ
HAMLESİ

TR61 BÖLGESİ İSTATİSTİKİ GÖSTERGELER RAPORU

BATI AKDENİZ KALKINMA AJANSI (BAKA)

Adres : Çünür Mahallesi 102 Cadde Ekonomi Kampüsü A2 Blok No: 185-B
32200 Merkez / Isparta TÜRKİYE

Telefon : (+90 246) 224 37 37

Faks : (+90 246) 224 39 49

E-posta : info@baka.gov.tr

TR61 Bölgesi İstatistiki Göstergeler Raporu

Yayın Sahibi : Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı

Yayın Yılı : 2024

Sayfa Sayısı : 60

Yazar Adı : Tolga KESKİN

ISBN : 978-605-4752-42-3

İçindekiler

GİRİŞ	5
BÖLGE HAKKINDA GENEL BİLGİLER	6
1. BÖLGESEL GAYRİSAFİ YURTIÇİ HÂSILA.....	7
2. İŞ DÜNYASI.....	12
3. NÜFUS ve DEMOGRAFİ.....	19
4. İŞ GÜCÜ	22
5. DIŞ TİCARET	27
6. TURİZM	35
7. TARIM	38
8. YENİLİKÇİLİK.....	50
9. YAŞAM KOŞULLARI	55
10. DEĞERLENDİRME	59
11. KAYNAKÇA	60

Şekiller Dizini

Şekil 1:Türkiye’de İktisadi Faaliyetlere Göre GSYH’nin Dağılımı.....	7
Şekil 2: Batı Akdeniz Bölgesinde Cari Fiyatlarla İl Bazında Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla (İktisadi faaliyet kollarına göre)(Bin TL)	8
Şekil 3: Batı Akdeniz Bölgesinde Cari Fiyatlarla İl Bazında Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla (İktisadi faaliyet kollarına göre)(Bin TL)	8
Şekil 4:Batı Akdeniz Bölgesinde Cari Fiyatlarla İl Bazında Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla (İktisadi faaliyet kollarına göre)(Bin TL)	9
Şekil 5: Batı Akdeniz Bölgesi İllerinin Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla İçindeki Payı (%)	9
Şekil 6: Türkiye Düzey 2 Bölgeleri Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla Sıralaması (Bin TL).....	10
Şekil 7: Türkiye ve TR61 Bölgesi İlleri Kişi Başına Düşen GSKD Değerleri (TL)	11
Şekil 8: Türkiye'nin En Büyük Bin Sanayi Kuruluşu Arasında Bulunan Batı Akdeniz Bölgesi Firmaları Sırası ve 2022 Yılı Üretimden Net Satış Değerleri.....	12
Şekil 9:Batı Akdeniz Bölgesi İllerinde Kurulan Şirket Sayısı (Yıllık Gösterim - Adet)	13
Şekil 10: Batı Akdeniz Bölgesi İllerinde Kapanan Şirket Sayısı (Yıllık Gösterim - Adet).....	13
Şekil 11: Batı Akdeniz Bölgesinde Kurulan Yabancı Sermayeli Şirketlerin Sermaye Miktarı Toplamı (TL)	14
Şekil 12: TR61 Bölgesi’nde Düzenlenen Yerli ve Yabancı Yatırım Teşvik Belgesi Adedi	14
Şekil 13: Batı Akdeniz Bölgesinde Yatırım Teşviki Verilen Yatırımların Sabit Yatırım Miktarı (Milyon TL)	15
Şekil 14: Batı Akdeniz Bölgesinde Yatırım Teşviki Verilen Yatırımların İstihdam Sayısı.....	15
Şekil 15: Ekonomik Sektörler Ayrımında 2018-2022 Yılları Arasında Batı Akdeniz Bölgesinde Yatırım Teşvik Belgesi Verilen Sabit Yatırım Tutarı (Yerli ve Yabancı Sermaye Toplamı) (Milyar TL)	16

Şekil 16: Batı Akdeniz Bölgesi İlleri Yıllara Göre Kredi Kullanım Miktarı (Milyon TL)	17
Şekil 17: Batı Akdeniz Bölgesi İlleri Yıllara Göre Mevduat Miktarı (Milyon TL)	17
Şekil 18: Batı Akdeniz Bölgesi İllere ve Yıllara Göre Konut Satış İstatistikleri	18
Şekil 19: TR61 Bölgesi İlleri Nüfusunun Yıllara Göre Değişimi	19
Şekil 20: TR61 Bölgesi ve Türkiye Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	20
Şekil 21: TR61 Bölgesi ve Türkiye'de Bağımlı Nüfus Oranının Değişimi	20
Şekil 22: TR61 Bölgesi Düzey 2 Bölgelere Göre Göç Verileri	21
Şekil 23: TR61 Yaş Gruplarına Göre Göç Verileri	21
Şekil 24: Batı Akdeniz Bölgesi Eğitim Durumuna Göre Kadın İstihdam Oranı (%)	22
Şekil 25: Batı Akdeniz Bölgesi Eğitim Durumuna Göre Erkek İstihdam Oranı (%)	22
Şekil 26: Alt Sektörler Ayrımında Antalya'da Sigortalı Çalışan Sayısı (NACE Rev. 2 Sınıflaması, 2 Dijit)	23
Şekil 27: Alt Sektörler Ayrımında Burdur'da Sigortalı Çalışan Sayısı (NACE Rev 2 Sınıflaması, 2 Dijit) ..	24
Şekil 28: Grafik 23: Alt Sektörler Ayrımında Isparta'da Sigortalı Çalışan Sayısı (NACE Rev 2 Sınıflaması, 2 Dijit)	24
Şekil 29: Batı Akdeniz Bölgesi Kadın Nüfus İstihdam Oranları	25
Şekil 30: Batı Akdeniz Bölgesi Erkek Nüfus İstihdam Oranları	25
Şekil 31: Batı Akdeniz Bölgesinde Nüfusun İşgücü Durumu ve İşgücüne Dâhil Olmayan Nüfusun İşgücüne Dâhil Olmama Nedenleri (15+ Yaş)(Bin)	26
Şekil 32: Türkiye Düzey 2 Bölgeleri İhracat Payları ve Miktarları (\$)	27
Şekil 33: Batı Akdeniz Bölgesi İlleri Toplam Yıllık İhracat Miktarı (\$)	28
Şekil 34: Batı Akdeniz Bölgesi İlleri Toplam Yıllık İthalat Miktarı (\$)	28
Şekil 35: Batı Akdeniz Bölgesi İlleri Aylık İhracat ve İthalat Miktarı (Milyon \$)	29
Şekil 36: Antalya İli Dış Ticareti Verileri (ISIC Rev3, 1 Dijit)(\$)	30
Şekil 37: Burdur İli Dış Ticareti Verileri (ISIC Rev3, 1 Dijit)(\$)	30
Şekil 38: Isparta İli Dış Ticareti Verileri (ISIC Rev3, 1 Dijit)(\$)	31
Şekil 39: Batı Akdeniz Bölgesi İllerinden En Fazla İhracatı Yapılan Ürün Grupları (Milyon \$)	32
Şekil 40: Batı Akdeniz Bölgesi İllerine En Fazla İthalatı Yapılan Ürün Grupları (Milyon \$)	32
Şekil 41: Batı Akdeniz Bölgesi İllerinden En Fazla İhracat Yapılan Ülkeler (Milyon \$)	33
Şekil 42: Batı Akdeniz Bölgesi İllerine En Fazla İthalat Yapılan Ülkeler (Milyon \$)	34
Şekil 43: Türkiye'ye Gelen Yabancı Ziyaretçi Sayısı (En Fazla Yabancı Ziyaretçinin Giriş Yaptığı 5 İl Ayrımında Yıllık Gösterim)	35
Şekil 44: Türkiye'ye Gelen Yabancı Ziyaretçi Sayısı (En Fazla Yabancı Ziyaretçinin Giriş Yaptığı 5 İl Ayrımında Aylık Gösterim)	36
Şekil 45: Türkiye'de Bulunan Konaklama Tesislerinde Bir Yıl İçerisinde Gerçekleşen Geceleme Sayısı (Gün)	37
Şekil 46: Türkiye Toplam Bitkisel Üretim Değerinin 81 İl Arasında Dağılımı (Bin TL)	38
Şekil 47: Batı Akdeniz Bölgesi İlleri Bitkisel Üretim Değeri (Bin TL) Yıllara Göre Değişimi	39
Şekil 48: Türkiye Örtü Altı Sebze Üretimi (Ton)	40
Şekil 49: Batı Akdeniz Bölgesinde Önemli Miktarda Yetiştirilen Meyvelerin ve Diğer Ürünlerin Üretim Miktarı (Ton) ve Türkiye Toplam Üretimi İçindeki Oranı (%)	41
Şekil 50: Batı Akdeniz Bölgesinde Önemli Miktarda Yetiştirilen Sebzelerin Üretim Miktarı (Ton) ve Türkiye Toplam Üretimi İçindeki Oranı (%)	42
Şekil 51: Batı Akdeniz Bölgesinde Önemli Miktarda Yetiştirilen Kesme Çiçek ve Süs Bitkilerinin Üretim Miktarı (Adet) ve Türkiye Toplam Üretimi İçindeki Oranı (%)	42
Şekil 52: Düzey 2 Bölgeler Birim Alan Başına Sebze Üretim Miktarı (Ton/Dekar)	43
Şekil 53: Batı Akdeniz Bölgesinde Önemli Miktarda Yetiştirilen Tarımsal Ürünlerin Üretim Miktarı (Sebzeler) (Ton)	43

Şekil 54: Batı Akdeniz Bölgesinde Önemli Miktarda Yetiştirilen Tarımsal Ürünlerin Üretim Miktarı (Meyveler) (Ton).....	45
Şekil 55: Türkiye ve Batı Akdeniz Bölgesi Yağlık Gül ve Lavanta Üretim Miktarı (Ton)	46
Şekil 56: Türkiye Toplam Canlı Hayvanlar Değerinin 81 İl Arasında Dağılımı (Bin TL)	47
Şekil 57: Batı Akdeniz Bölgesinde Toplam Büyükbaş Hayvan Sayısı [Sığır (Kültür), Sığır (Melez),Sığır (Yerli),Manda, Deve].....	48
Şekil 58: Batı Akdeniz Bölgesinde Toplam Küçükbaş Hayvan Sayısı [Koyun(Yerli),Koyun(Merinos),Keçi(Kıl),Keçi(Tiftik)].....	48
Şekil 59: Batı Akdeniz Bölgesinde Toplam Kümes Hayvanı Sayısı (Yumurta Tavuğu, Kaz, Hindi, Ördek)	48
Şekil 60: Türkiye İllere Göre Bal Üretimi (Ton)	49
Şekil 61: Patent Başvurularının Batı Akdeniz Bölgesi İllerine ve Yıllara Göre Dağılımı (Adet)	50
Şekil 62: Patent Tescillerinin Batı Akdeniz Bölgesi İllerine ve Yıllara Göre Dağılımı (Adet).....	50
Şekil 63: Faydalı Model Başvurularının Batı Akdeniz Bölgesi İllerine ve Yıllara Göre Dağılımı (Adet)...	51
Şekil 64: Faydalı Model Tescillerinin Batı Akdeniz Bölgesi İllerine ve Yıllara Göre Dağılımı (Adet).....	51
Şekil 65: Tasarım Başvurularının Batı Akdeniz Bölgesi İllerine ve Yıllara Göre Dağılımı (Tasarım Sayısı)	52
Şekil 66: Tasarım Tescillerinin Batı Akdeniz Bölgesi İllerine ve Yıllara Göre Dağılımı (Tasarım Sayısı)..	52
Şekil 67: Marka Başvurularının Batı Akdeniz Bölgesi İllerine ve Yıllara Göre Dağılımı (Adet)	53
Şekil 68: Marka Tescillerinin Batı Akdeniz Bölgesi İllerine ve Yıllara Göre Dağılımı (Adet)	53
Şekil 69: TR61 Bölgesi'ndeki AR-GE Merkezlerinin Sektörel Dağılımı.....	54
Şekil 70: Tüketici Fiyat Endeksi Değişimi	55
Şekil 71: Düzey 2 Bölgeleri Konut Fiyat Endeksi (KFE).....	56
Şekil 72:Türkiye ve TR61 Bölgesi'nde Yoksulluk Oranı Değişimi.....	57
Şekil 73: Medyan Gelirin %50'sine Göre Düzey 2 Bölgeleri Yoksul Oranı	57
Şekil 74: Düzey 2 Bölgeleri P80-P20 Oranı	58

GİRİŞ

İstatistik; doğal olaylara dayanan ve gözlemlenilen verilerin, bilimsel yöntemlerle incelenmesi ve doğru sonuç çıkarılması için kullanılan tekniklerin tamamıdır (Akdeniz, 2013). 17. yy. 'de özellikle Batı Avrupa'da yer alan devletlerin bilhassa askeri ve mali güçlerini belirlemek, vergi hesabı yapmak ve nihayetinde tahmini bütçe hazırlamak amaçlarıyla veri toplama faaliyetlerini yoğunlaştırdıkları bilinmektedir. Ancak istatistiğin bir bilim olarak kabul edilmesi ise 19. yy. ortalarından itibaren gerçekleşmiştir.

İstatistiğin gelişimi sırasında ortaya atılan analiz ve olasılık teorisine dayalı araçlar sadece doğa bilimlerinde değil Sanayi Devrimi sonucu ortaya çıkan yeni ekonomik düzende iktisadi analizlerin yerine getirilmesinde de başrol oynamıştır (AKÜ, 2023).

5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'un gerekçesinde yerel düzeyde planlama, programlama, proje üretme ve uygulama kapasitesini artırma görevi ajanslara verilirken 12. Kalkınma Planı'nda "Bölgesel Gelişme" başlığı altında bölgesel gelişme politikalarının tasarım ve uygulama aşamalarında karar destek süreçlerini güçlendirecek araştırma ve analizlerin gerçekleştirileceği belirtilmektedir.

Dolayısıyla bölgede yapılacak çalışmalara arka plan teşkil etmesi amacıyla verilerin toplanması, karşılaştırmalı olarak sunulması ve bu verilerden analiz raporları hazırlanması da kurumumuzun yaptığı çalışmalardandır.

Söz konusu çalışma kapsamında bölgesel olarak öne çıkan veriler belli kısımlar altında incelenmiştir. *Bölgesel GSYH* kısmı ulusal hesaplar verilerinden yararlanılmıştır. *İş Dünyası*, ilk 1000'deki sanayi kuruluşları, açılan kapanan şirketler ve teşvik istatistiklerini ihtiva etmektedir. *İşgücü* istatistiklerinde tahsil ve cinsiyet durumuna göre iş gücü ve sektörel istihdam rakamlarına yer verilmiştir. *Dış Ticaret* verileri en çok ithal edilen ve ihraç edilen ürünler ile ticaret yapılan ülkeler kullanılmıştır. *Tarım* verileri bölgede tarımın yeri ve bölgenin ön plana çıktığı ürünleri konu edinmektedir. *Yenilikçilik* bölümü patent, faydalı model, tasarım, marka başvuru ve tescil verilerini içermektedir. *Yaşam Koşulları İstatistikleri* ise fiyat endeksi, konut fiyat endeksi ve yoksulluk verileri üzerinden bölgenin resmini çermeye çalışmaktadır.

Belli kısımlarda sadece ulusal veriler değil uluslararası verilerden de faydalanılmıştır. Rapor genelinde Batı Akdeniz Bölgesi ile Türkiye verileri karşılaştırılmıştır. Ancak bölgenin diğer düzey 2 bölgelere göre yerinin belirlenmesi amacıyla düzey 2 bölgeler arasında karşılaştırma yapılmıştır.

BÖLGE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Antalya, Burdur ve Isparta illerinden oluşan TR61 Bölgesi Türkiye'nin güneybatısında yer almaktadır. Güneyinde Akdeniz, batısında TR32 (Denizli, Muğla, Aydın) Bölgesi, kuzeybatısında TR33 (Manisa, Kütahya, Afyon, Uşak) Bölgesi, doğusunda TR52 (Konya, Karaman) Bölgesi ve TR62 (Adana, Mersin) Bölgesi ile çevrilidir.

Harita Genel Müdürlüğü verilerine göre bölgenin yüzölçümü 36.298 km² olup 780.043 km²'lik Türkiye'nin yüzde 4,65'lik kısmını kaplayan orta büyüklükte bir bölgedir¹.

Bölge Antalya Körfezi'nden Batı Toroslar'a kadar uzanmaktadır. Oldukça geniş bir alana yayılan bu dağ silsilesi kuzeyde ülkenin en önemli yer üstü tatlı su kaynaklarına ev sahipliği yapan bölgelerden biri olan Göller Yöresi içlerine sokulmakta ve Bey Dağları üzerindeki Kızlar Sivrisi'nde 3.000 m yüksekliğe ulaşmaktadır. Kısa bir mesafe sayılabilecek bir uzaklıkta yüksekliğin bu derecede artması bölge içi ulaşımı olumsuz şekilde etkilemiştir. Türkiye'de demir yolu ulaşımı olmayan en büyük illerden biri Antalya ilidir. İç bölgelerle kıyı kesimi birbirine belli geçitlerle bağlanmaktadır. Bu geçitlerden sadece Çubuk Geçidi'nde bölünmüş yol bulunmaktadır. Bu durumun diğer bir sonucu İzmir ile Mersin arasında yer alan en önemli liman olan Antalya Limanı'nın deniz ticaretinde işlek bir merkez haline gelememesidir.

Aynı zamanda dağların kıyıya paralel uzanması deniz etkisinin iç kesimlere girişini engellemekte Akdeniz iklim sahasını daraltmaktadır. Böylece Muğla'nın da dâhil olduğu Batı Akdeniz Bölgesi kıyı şeridi Türkiye'nin en fazla yağış alan ikinci bölgesi haline gelirken TR61 Bölgesi iç kesimlerinde ortalama sıcaklık ile birlikte ortalama yağış da azalmaktadır. Kısa mesafelerde yükselti ve iklim değişikliğinin olumlu bir sonucu ise bölgenin önemli bir endemik bitki lokasyonu haline gelmesidir. Türkiye'de en fazla endemik bitkinin olduğu bölge Akdeniz Bölgesi olup en yüksek sayıda endemik bitkinin bulunduğu il Antalya'dır.²

Bölge doğum oranı düşük bir bölge olmasına rağmen nüfus artış hızı yüksektir. Antalya ili özellikle turizm ve yeme-içme sektörlerinde sağladığı istihdam olanakları ile yurt içi göçü kendine çekmektedir. Bunun dışında Ukrayna-Rusya Savaşı da özellikle Antalya'nın son dönemde nüfus artışında etkili olmuş faktörlerdir.

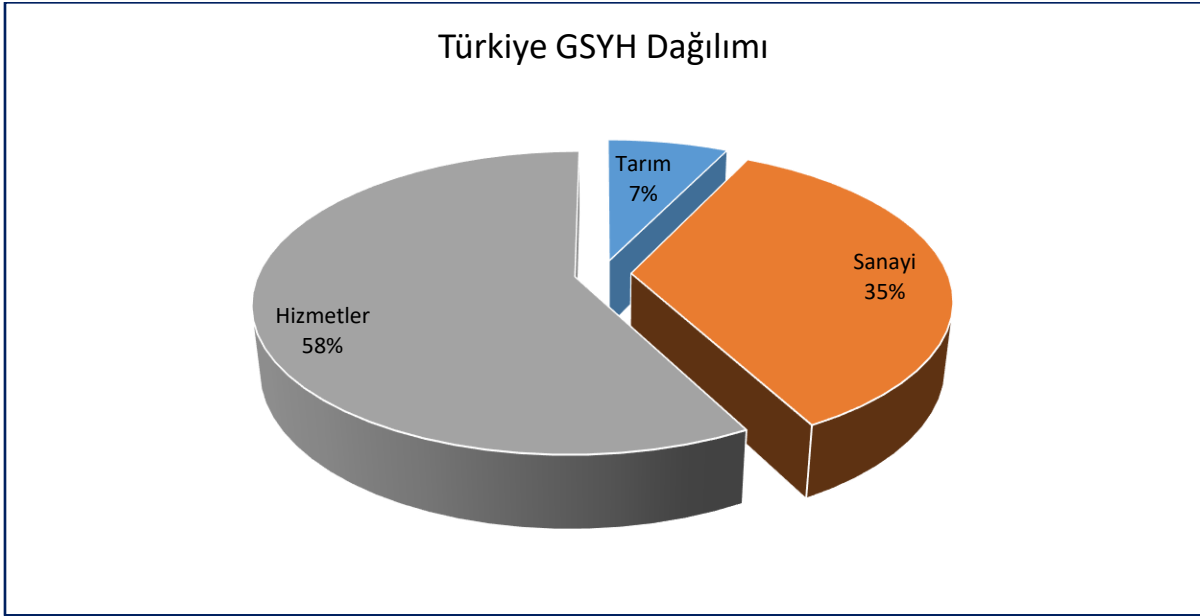
¹ Harita Genel Müdürlüğü, 2022

² Şenkul vd., 2017

1. BÖLGESEL GAYRİSAFİ YURTIÇİ HÂSILA

TR61 Bölgesi ülkemiz gibi başlangıçta bir tarım bölgesi olmasına rağmen zamanla sanayi ve hizmetler sektörlerinin gelişmesi ile tarımın payı azalmıştır. Günümüzde hizmetler sektörü ülkemiz genelinde olduğu gibi Antalya, Burdur ve Isparta illerinden oluşan, tarım ve turizm sektörleriyle ön plana çıkan Batı Akdeniz Bölgesi'nde baskın sektör haline gelmiştir. Özellikle turizm sektörü kendi büyümekle kalmamış sahip olduğu yüksek geri bağlantı katsayısı ile kendisiyle birlikte birtakım sektörlerin büyümesini de katkı vermiştir.

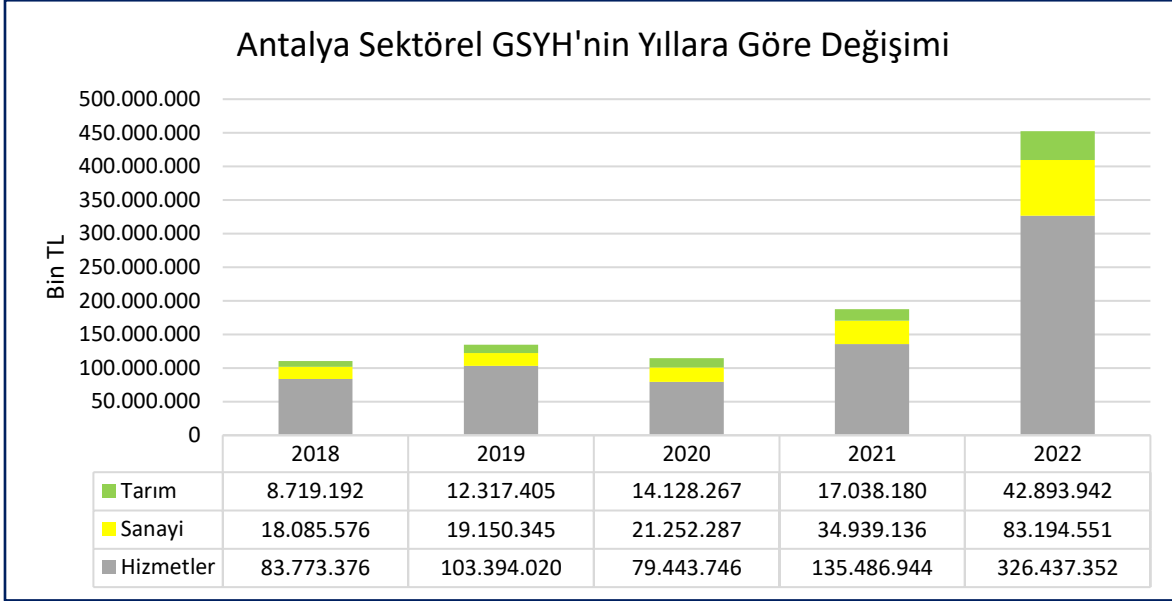
Şekil 1:Türkiye'de İktisadi Faaliyetlere Göre GSYH'nin Dağılımı

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2022

Ülkemizde GSYH içinde hizmetler sektörünün payı %60 civarındadır. İller bazında hizmetler sektörünün ağırlığının en yüksek olduğu il %72 ile Antalya ili iken en düşük olduğu il %49 ile Burdur'dur. Türkiye'de sanayi sektörünün ülke GSYH'si içindeki payı %34'tür. Bu orana en yakın orana sahip Burdur ilindeki sanayi payı ancak %27'ye ulaşabilmiştir. Tarım sektörünün her 3 il GSYH'sindeki payı ise Türkiye ortalaması üzerindedir. Bölgede hizmetler ve tarım sektörü iyi performans gösterirken sanayi sektörü ülke ortalaması altında kalmıştır. Sektörlerin en dengeli dağıldığı ve ekonomisinde tarımın ağırlığının en yüksek olduğu il Burdur ili olmuştur.

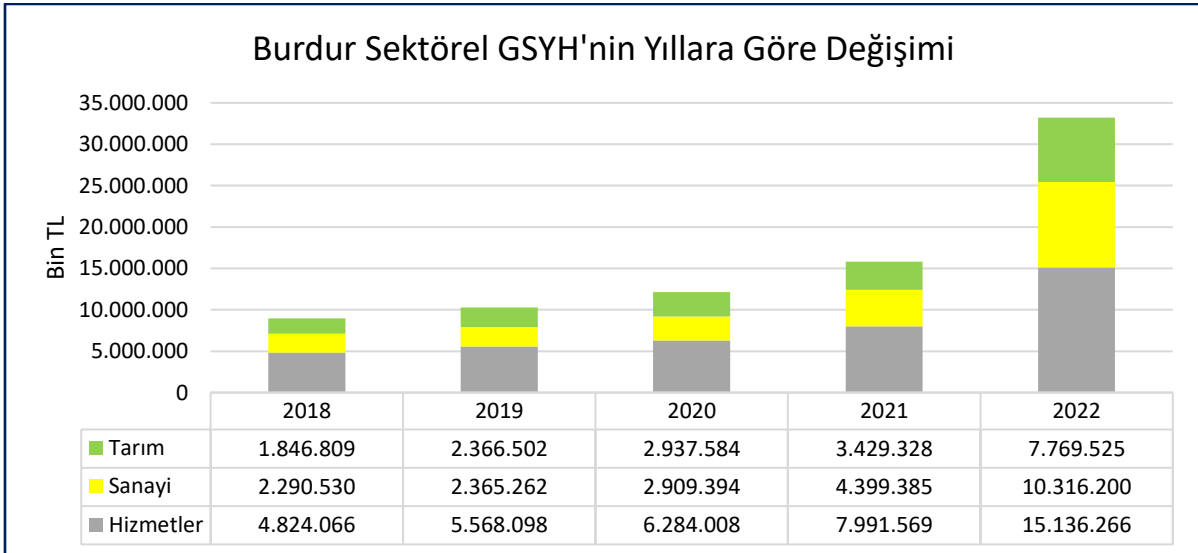
Şekil 2: Batı Akdeniz Bölgesinde Cari Fiyatlarla İl Bazında Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla (İktisadi faaliyet kollarına göre)(Bin TL)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Zaman Serisi: 2018-2022

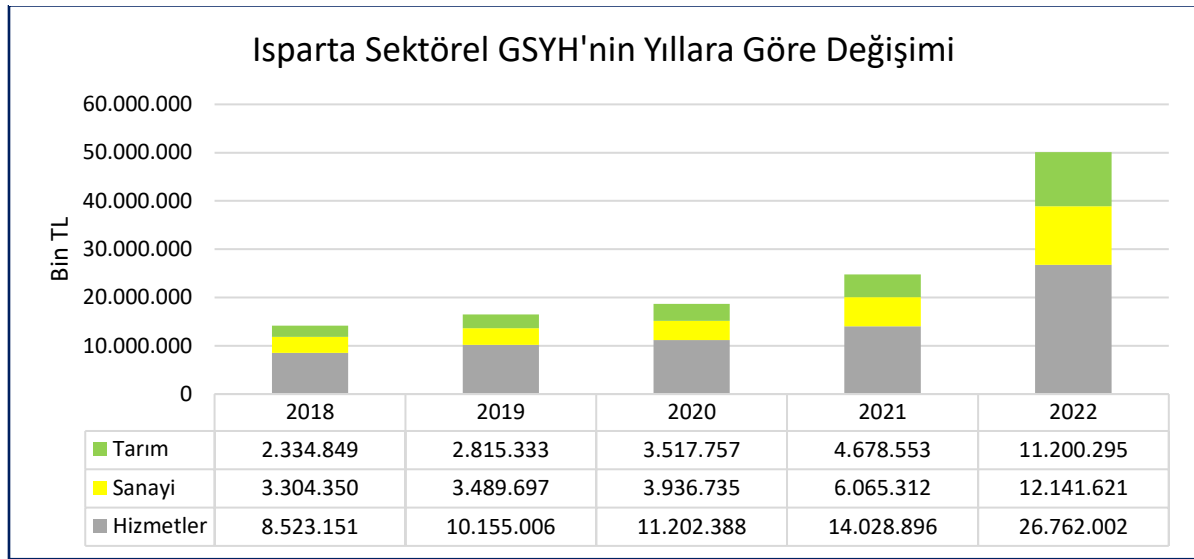
Son 5 yıllık verilere bakıldığında Türk Lirası bazında GSYH'nin sürekli büyüme gösterdiği görülmekle birlikte Antalya ilinde 2020 yılında önemli bir düşüş yaşandığı belirgindir. Sebebi bölgenin en önemli sektörü ve aynı zamanda bir hizmet sektörü olan turizmdeki pandemi kaynaklı daralmadır. Turizmde rekor kırılan yıllarda bölgede ekonomik bir genişleme meydana gelirken turizmin gerilediği yıllarda ise ekonomik daralma söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla ekonomik açıdan bölgenin oldukça kırılgan olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Şekil 3: Batı Akdeniz Bölgesinde Cari Fiyatlarla İl Bazında Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla (İktisadi faaliyet kollarına göre)(Bin TL)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Zaman Serisi: 2018-2022

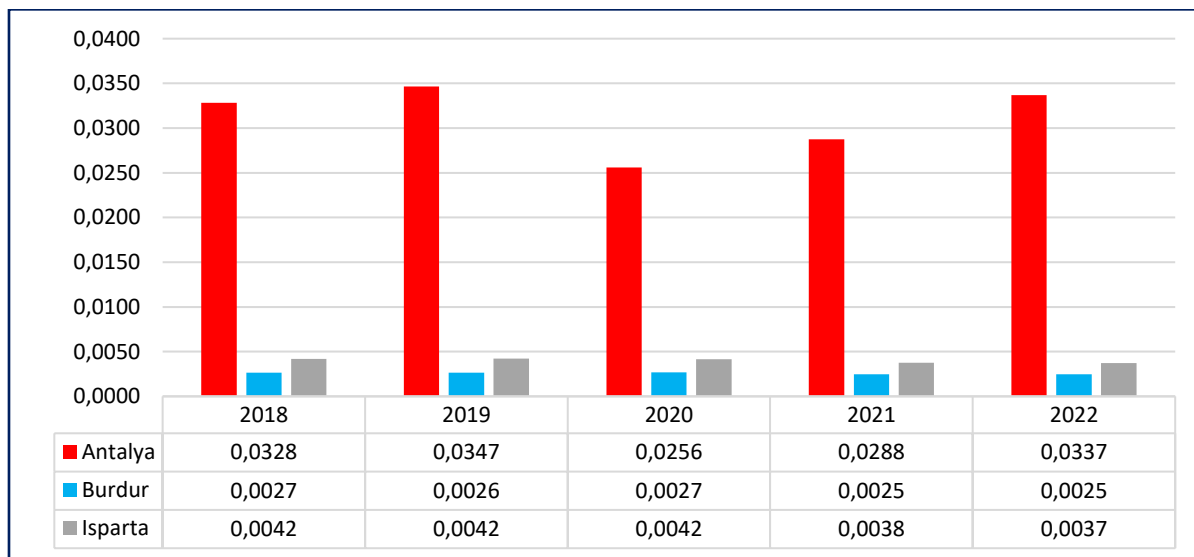
Şekil 4: Batı Akdeniz Bölgesinde Cari Fiyatlarla İl Bazında Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla (İktisadi faaliyet kollarına göre)(Bin TL)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Zaman Serisi: 2018-2022

Bunu en net şekilde bölge illerinin ulusal GSYH içindeki paylarının değişiminden anlayabilmekteyiz. Turizmde rekor yılı olarak bilinen yıllarda bölge illerinin payı artış gösterirken COVID-19 pandemisi etkili olmaya başladığında ise düşüş yaşanmıştır. 2021 ve 2022 yılındaki toparlanmanın 2019 yılı rakamlarına ulaşmada yetersiz olduğu görülmektedir. Beklendiği üzere ekonomilerinde turizmin ağırlığı daha düşük olan Isparta ve Burdur illeri başlangıçta Antalya'ya göre bu durumdan daha az etkilenmiş sonrasında ise Şekil 5'te görüldüğü gibi ülkedeki GSYH artışından daha az pay alarak ortalama altında büyüme kaydetmiştir. Aynı şekilde dolar bazında kişi başına düşen GSYH verisini incelediğimizde 2020 yılında Isparta ilinin Türkiye'ye benzer şekilde hareket ettiği, Burdur'un daha az etkilendiği, Antalya'da ise yaklaşık %30'luk bir düşüş yaşadığı görülmektedir.

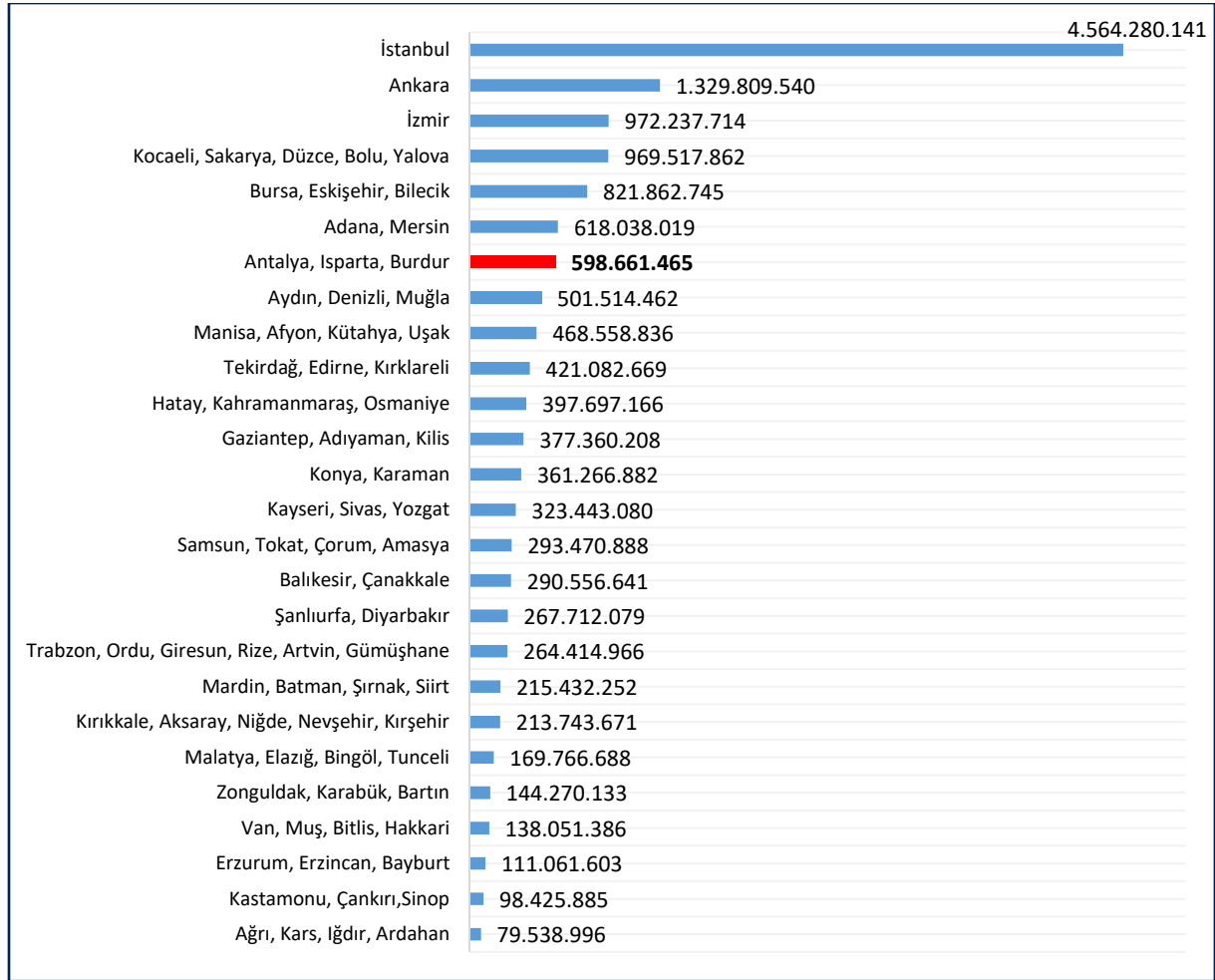
Şekil 5: Batı Akdeniz Bölgesi İllerinin Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla İçindeki Payı (%)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Veri Yılı: 2018 - 2022

2022 yılı GSYH'ye göre düzey 2 bölgeleri sıralamasında TR61 Bölgesi yedinci sırada yer almıştır. Bölgenin önündeki diğer bölgeler TR10, TR51, TR42, TR31, TR41 ve TR62 bölgeleridir. Dikkat edilirse aynı zamanda ilk sıralarda yer alan bu bölgeler ekonomisinin çeşitliliği yüksek olan ve tarıma göre oluşturduğu katma değer daha yüksek olan sanayinin oranının yüksek olduğu bölgelerdir. Bu bölgelerde nüfus yoğunluğunun fazla olması sebebiyle iç talep de güçlüdür. Dolayısıyla TR61 Bölgesi'ne göre daha hızlı toparlanabilmişlerdir.

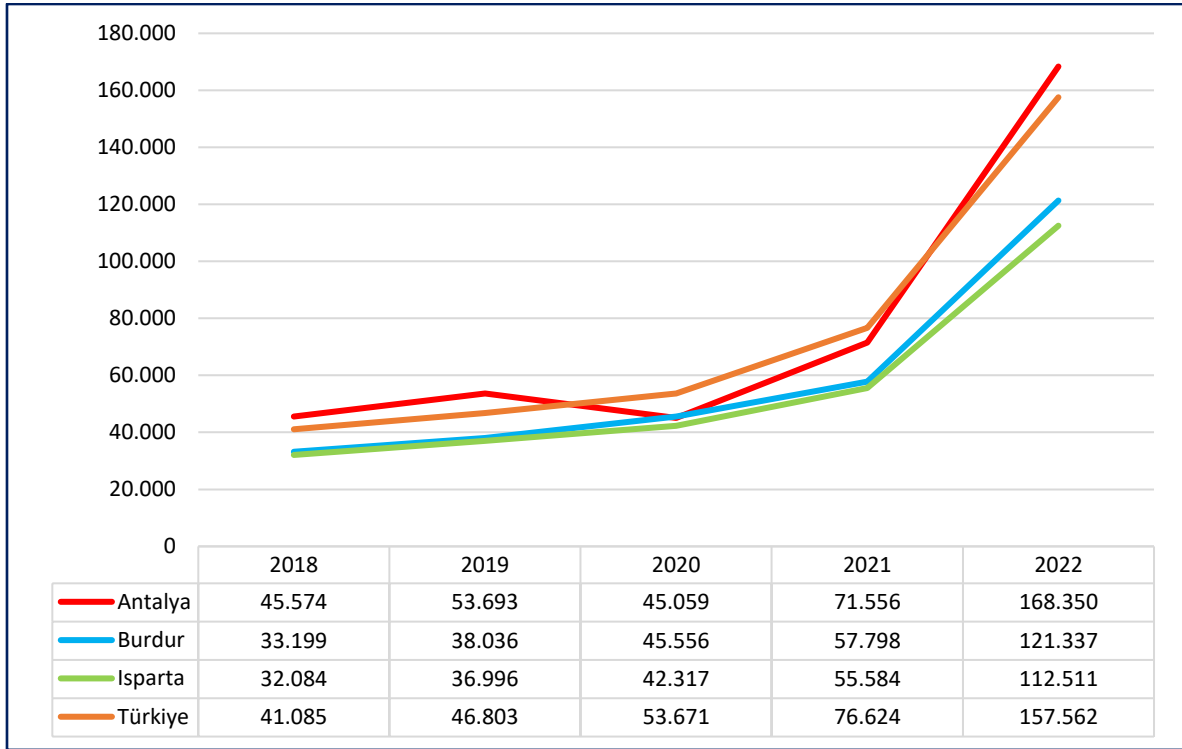
Şekil 6: Türkiye Düzey 2 Bölgeleri Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla Sıralaması (Bin TL)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Veri Yılı:2022

Türk Lirası bazında kişi bazına düşen GSKD verisi GSYH ile paralellik arz etmektedir. Nominal bazda tüm illerde bir atış yaşanırken sadece Antalya ilinde 2020 yılında bir düşüş kaydedilmiş olup ekonomisin önemli oranda turizme dayalı olması bu durumun sebebidir. 2020 yılında önemli bir düşüş olan Antalya'da takip eden senelerde toparlanma meydana gelmiş ve kişi başına düşen GSKD, 2022 yılı ile birlikte tekrar Türkiye ortalaması üzerine çıkmıştır. Burdur ve Isparta'daki artış ise sınırlı kalmıştır. Diğer illerde COVID-19 sonrası meydana gelen toparlanmadan daha az pay alarak ülke ortalaması altında hareket etmeye devam etmektedir.

Şekil 7: Türkiye ve TR61 Bölgesi İlleri Kişi Başına Düşen GSKD Değerleri (TL)

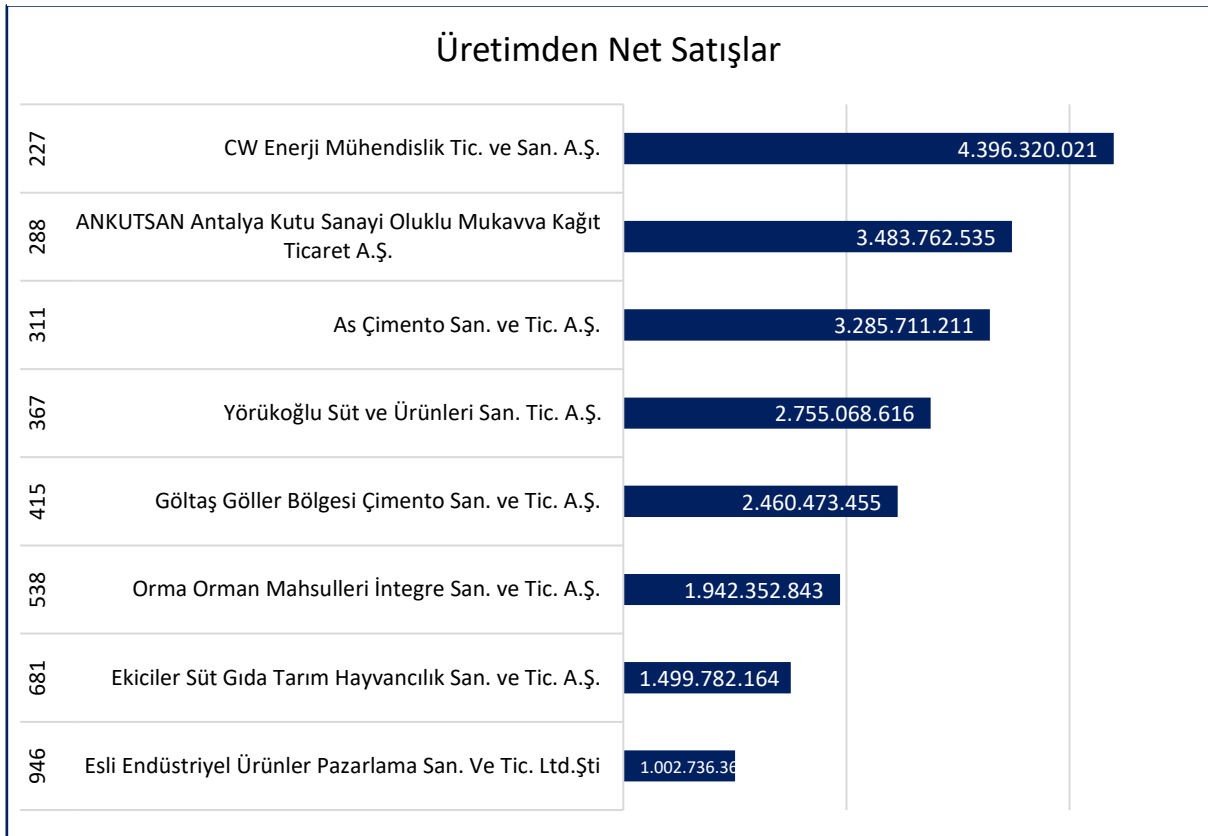

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Veri Yılı:2022

2. İŞ DÜNYASI

Şekil 8’de görüldüğü gibi İstanbul Sanayi Odası tarafından yayımlanan üretimden net satışlara göre ilk 500 ve ikinci 500 sanayi kuruluşu sıralamasına bölgeden 8 sanayi kuruluşu girmiştir. Firmaların çoğu Antalya ilinde yer alan ticaret ve sanayi odalarına bağlıdır. ³ Isparta ve Burdur illerinden sıralamaya giren üç firmadan ikisi çimento, biri de orman ürünleri işlemeye dayalı bir firmadır. Antalya ilindeki firmalar ise daha geniş bir ürün yelpazesinden gelmektedir. Üretim çeşitliliği anlamında Antalya’nın diğer illerin önünde olduğu sonucuna varılabilir.

Şekil 8: Türkiye'nin En Büyük Bin Sanayi Kuruluşu Arasında Bulunan Batı Akdeniz Bölgesi Firmaları Sırası ve 2022 Yılı Üretimden Net Satış Değerleri

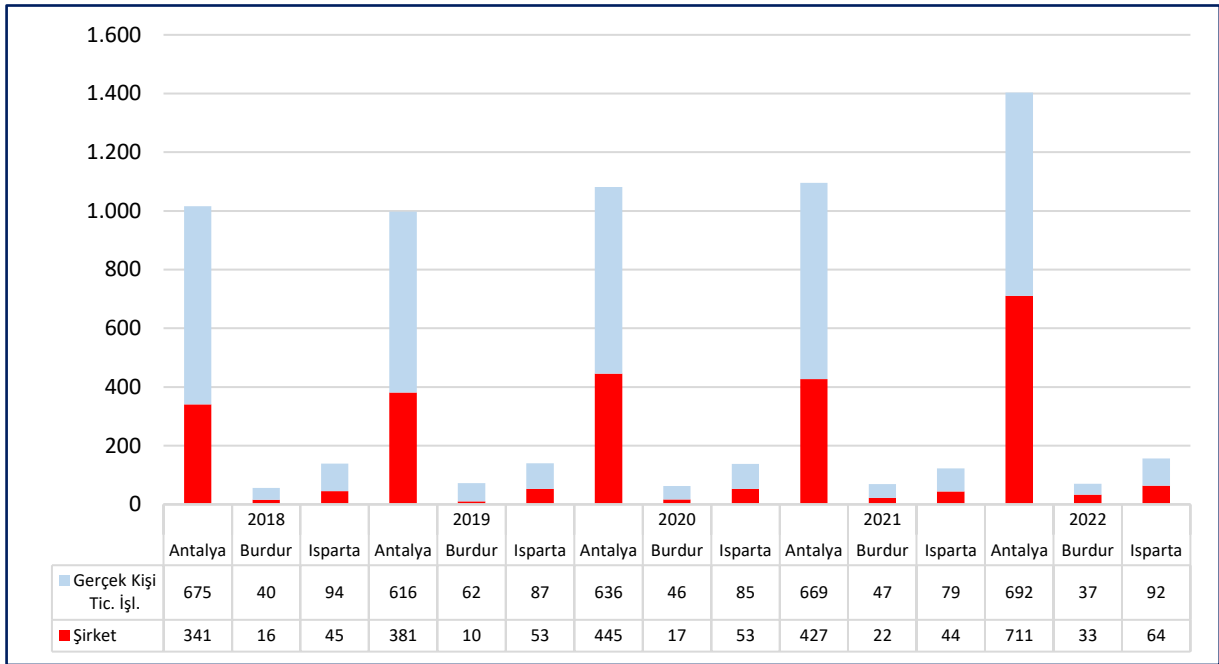

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası / Veri Yılı: 2022

İş dünyası istatistikleri Antalya’nın bölgenin en faal ili olduğunu göstermektedir. Kurulan şirket sayısı ve gerçek kişi şirket sayısı her yıl artmaktadır. 2021 yılına kadar düzenli oranlarda artış meydana gelirken bu yıl Antalya ilinde şirket sayısında %50 civarında artış yaşanmıştır. Diğer illerdeki artış ise ortalama seviyede kalmıştır. Aynı durum şirket kapanma istatistiklerinde de görülmektedir. 2022 yılında diğer illerde durum normal seyrederken Antalya’da şirket kapanma sayısı yüksek miktarda artmıştır. İlgili istatistikler Şekil 9 ve Şekil 10’da yer almaktadır.

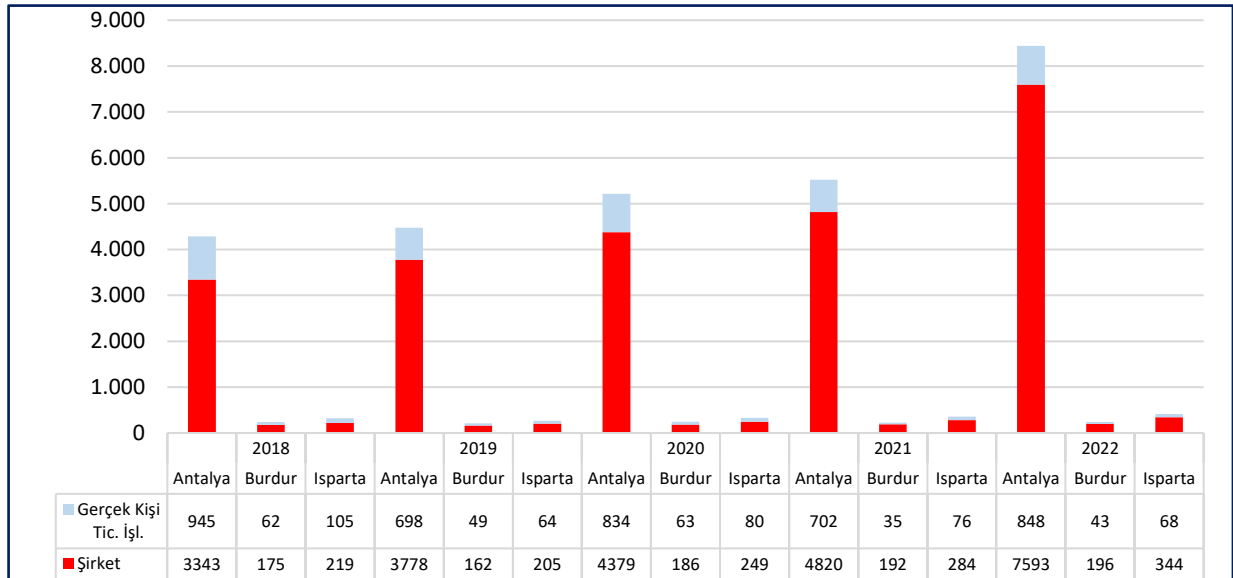
³ Antalya ilinde faaliyet gösteren AGT Ağaç Sanayi ve Ticaret A.Ş. firması, Yönetim Kurulu tarafından alınan karar ile 2022 yılı çalışmasına katılmamıştır.

Şekil 9: Batı Akdeniz Bölgesi İllerinde Kurulan Şirket Sayısı (Yıllık Gösterim - Adet)

Kaynak: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

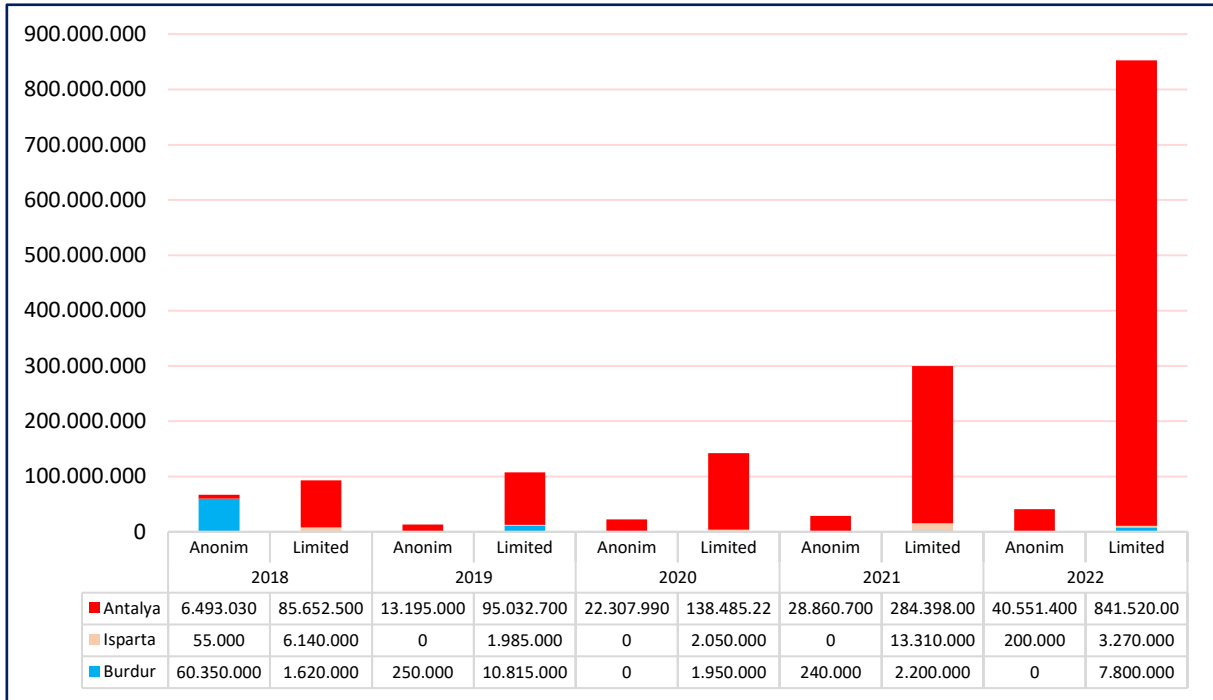
Şekil 10: Batı Akdeniz Bölgesi İllerinde Kapanan Şirket Sayısı (Yıllık Gösterim - Adet)

Kaynak: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

Kurulan yabancı sermayeli şirket verileri de kurulan ve kapanan şirket istatistikleriyle benzerlik göstermektedir. 2022 yılında Antalya ilinde kurulan şirket önceki yılın neredeyse 2,5 katına çıkmıştır. Burdur ve Isparta illeri Antalya ili gibi uluslararası bir nitelik taşımadığı için kurulan yabancı şirket sayısı oldukça düşüktür.

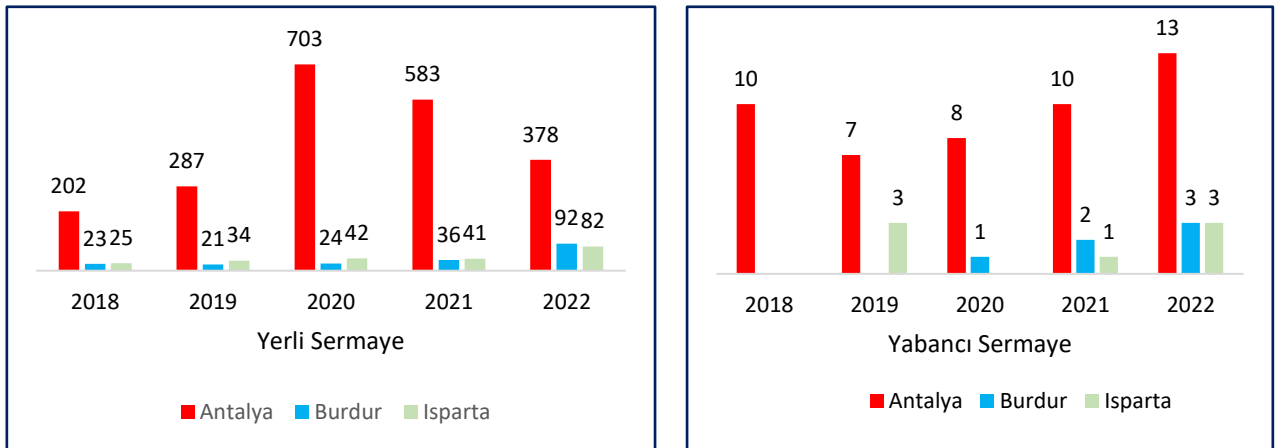
Şekil 11: Batı Akdeniz Bölgesinde Kurulan Yabancı Sermayeli Şirketlerin Sermaye Miktarı Toplamı (TL)

Kaynak: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

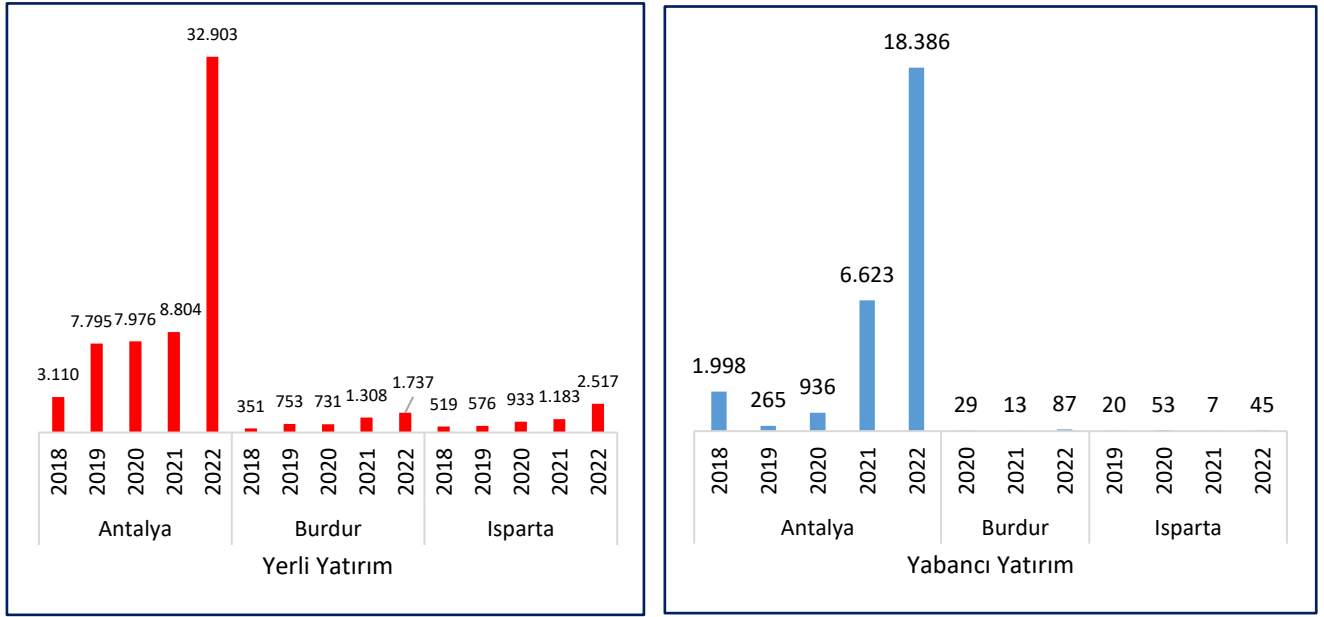
Teşvik belgesi sayısı istatistiklerinde Antalya ve bölgenin diğer illeri arasında farklılaşma görülmektedir. Yerli sermaye tarafından alınan teşvik sayısı Antalya ilinde 2020 yılına kadar düzenli artış göstermiş iken bu yıldan sonra düşüşe geçmiştir. Diğer illerde ise teşvik sayısı 2022 yılında en üst seviyeye yükselmiştir. Yabancı sermayeye verilen teşviklerde ise 2019 yılından sonra tüm illerde bir yükseliş görülmektedir. Kurulan yabancı sermayeli şirket istatistiklerinde de görüldüğü üzere uluslararası göçmenlerin tercih ettikleri rotalardan olan Batı Akdeniz Bölgesi'nin özellikle Rusya-Ukrayna arasındaki savaştan sonra bu ülkelerin uyruğunda yer alan yabancı yatırımcıları kendine çektiği ve Türk Lirası'ndaki değer kaybının bu süreci desteklediği değerlendirilmektedir.

Şekil 12: TR61 Bölgesi'nde Düzenlenen Yerli ve Yabancı Yatırım Teşvik Belgesi Adedi

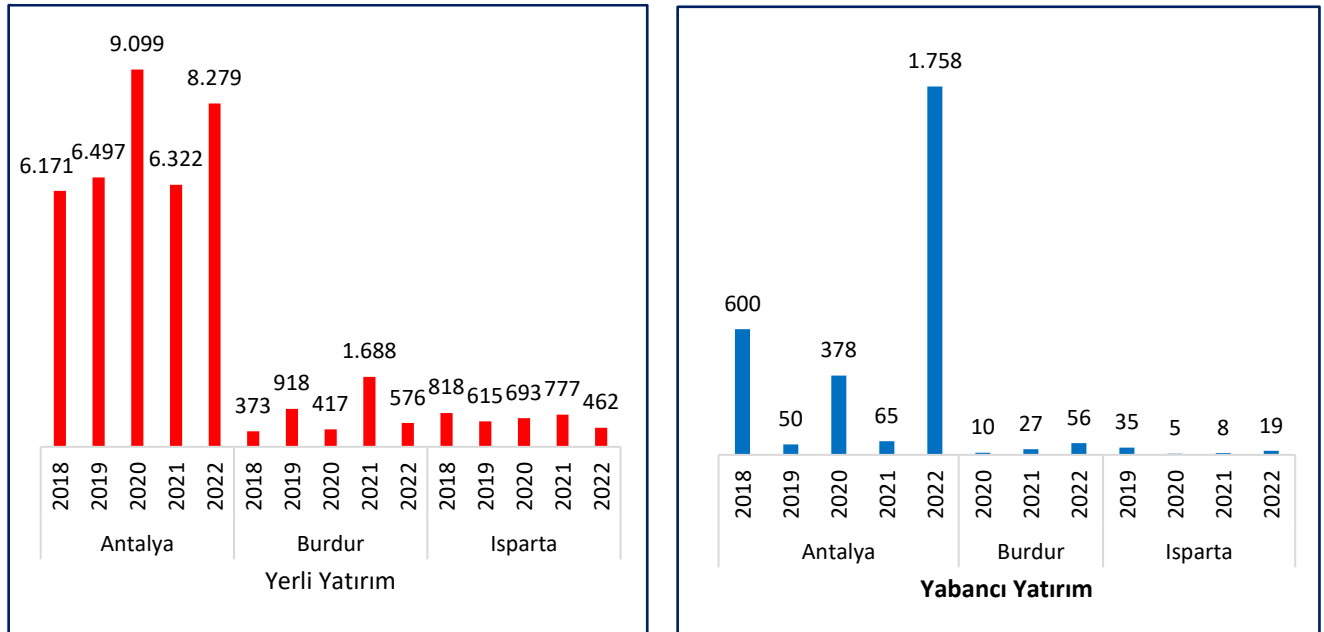
Kaynak: T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

Şekil 13: Batı Akdeniz Bölgesinde Yatırım Teşviki Verilen Yatırımların Sabit Yatırım Miktarı (Milyon TL)

Kaynak: T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

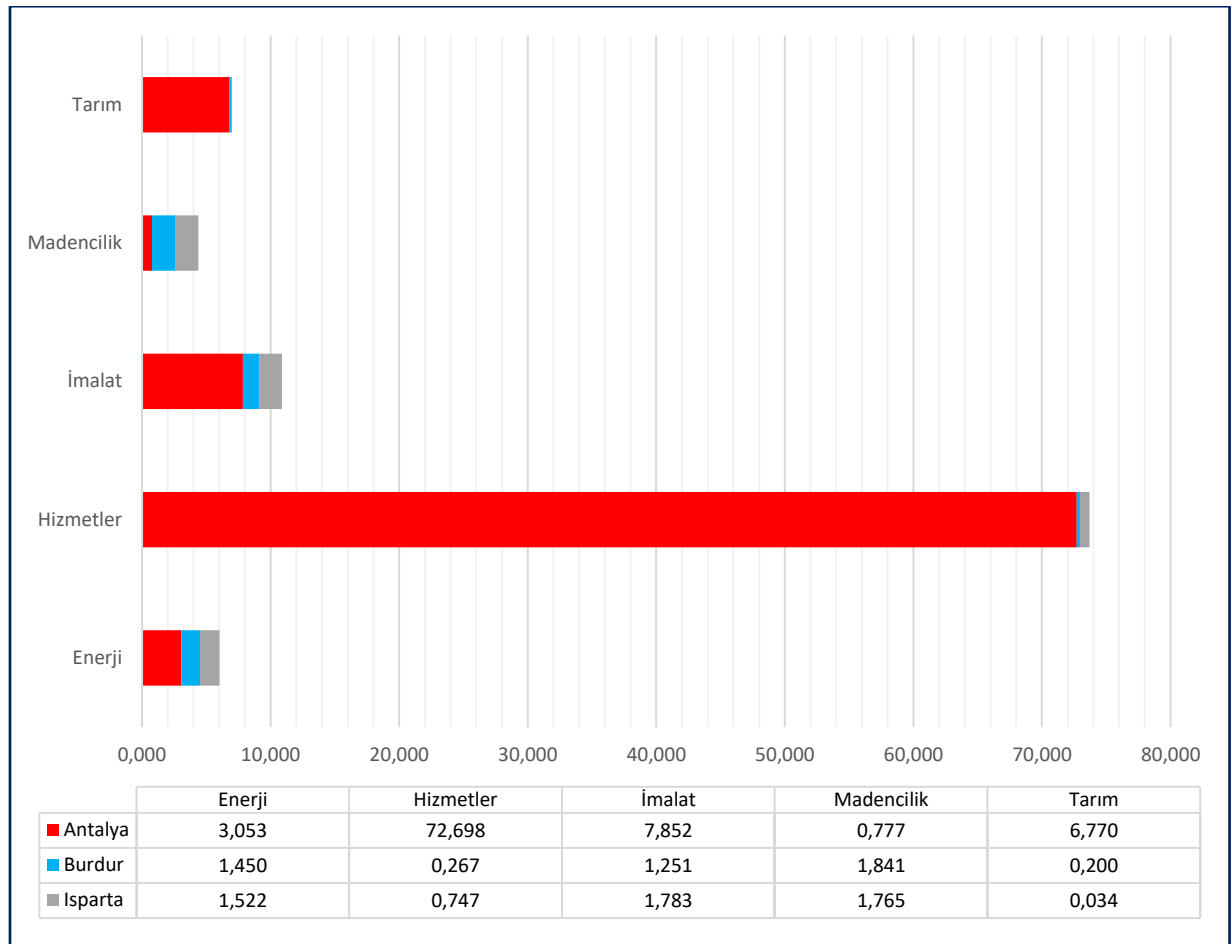
Şekil 14: Batı Akdeniz Bölgesinde Yatırım Teşviki Verilen Yatırımların İstihdam Sayısı

Kaynak: T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

Son 5 yılda sektör bazında teşvik rakamlarına bakıldığında bölgede ve Antalya ilinde hizmetler sektörünün baskın olduğu görülmektedir. Hizmetler sektörünü imalat ve tarım takip etmektedir. Bölgenin en önemli sektörü olan turizmin etkisi teşvik istatistiklerinde de kendini göstermektedir. Ülkemizin önemli doğal taş merkezlerinden Burdur’da madencilik en fazla teşvik verilen sektör olmuştur. İlde enerji sektörü ikinci sırada yer almıştır. Doğal taş üretiminde önemli paya sahip olan Isparta ilinde ilk sırada imalat yer alırken bunu sırayla madencilik ve enerji sektörleri bu sektörü takip etmektedir. Güneşlenme süresi bakımından ülkemizin en verimli alanlarından olan Batı Akdeniz Bölgesi’nin bu avantajı sayesinde yenilenebilir enerji yatırımlarını kendine çekmesi oldukça beklenir bir durumdur.

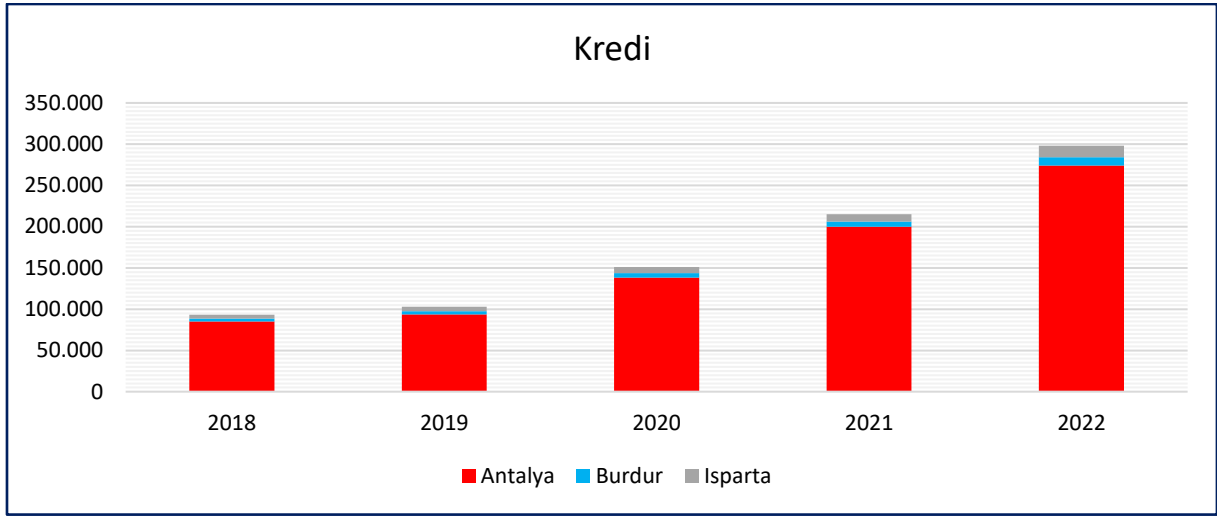
Şekil 15:Ekonomik Sektörler Ayrımında 2018-2022 Yılları Arasında Batı Akdeniz Bölgesinde Yatırım Teşvik Belgesi Verilen Sabit Yatırım Tutarı (Yerli ve Yabancı Sermaye Toplamı) (Milyar TL)

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı / Verinin Kapsadığı Dönem: 2018-2022

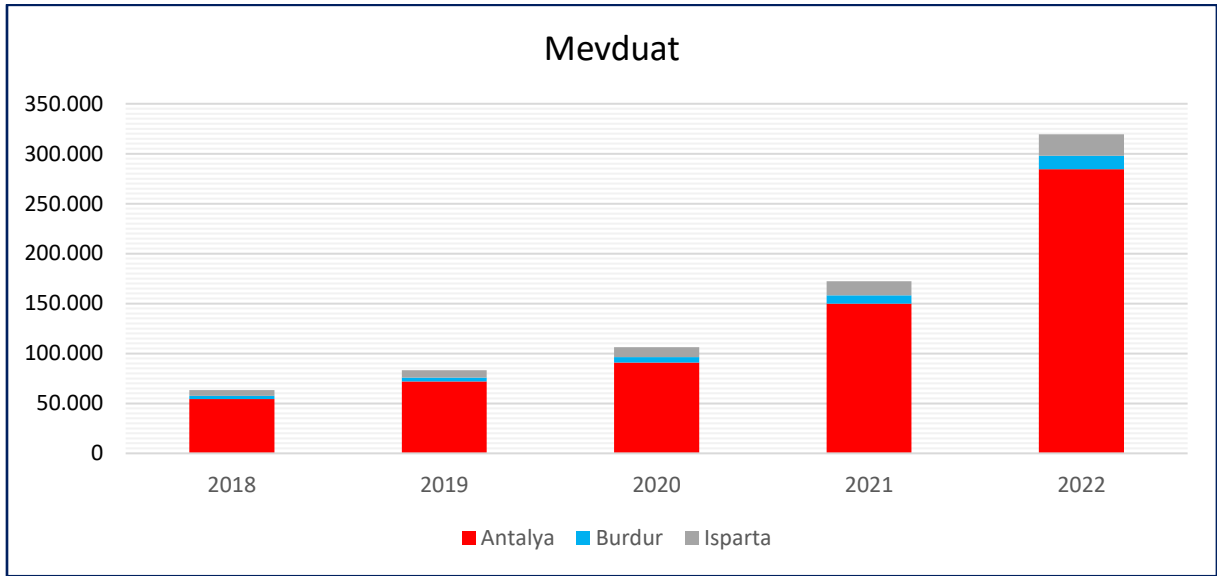
Mevduat ve kredi genişlemesi verileri tüm illerde artışın olduğunu göstermektedir. 5 yıl içerisinde mevduat miktarı en fazla oranda artan il Antalya olmuştur. Burdur ve Isparta illerindeki kredi genişlemesi Antalya’ya göre daha yüksek seviyede gerçekleşmiştir.

Şekil 16: Batı Akdeniz Bölgesi İlleri Yıllara Göre Kredi Kullanım Miktarı (Milyon TL)

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

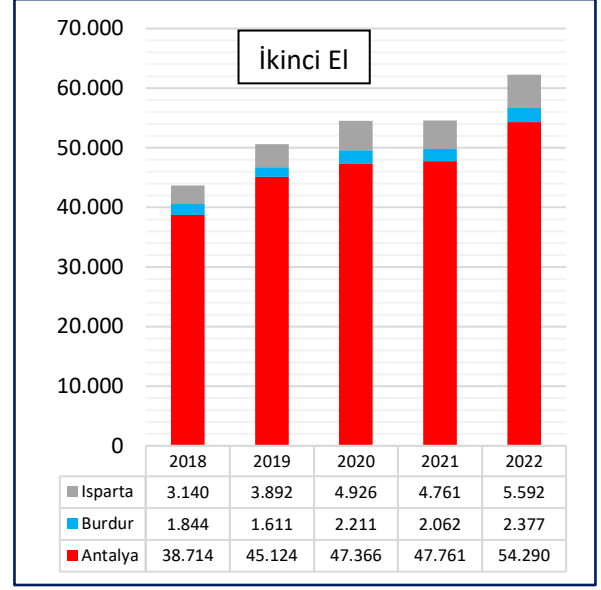
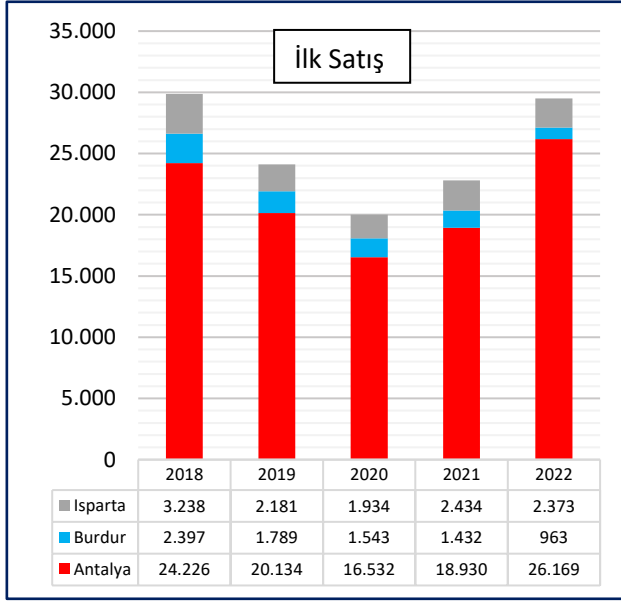
Şekil 17: Batı Akdeniz Bölgesi İlleri Yıllara Göre Mevduat Miktarı (Milyon TL)

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

Önemli ekonomik göstergelerden olan konut satış verileri bölge illeri arasında farklılaşma olduğunu göstermektedir. 2022 yılında 2021 yılına göre sadece Antalya ilinde ilk defa satılan konut sayısında artış olmuştur. Bu durumun Rusya-Ukrayna Savaşı sonucu Antalya'ya yerleşen yabancıların konut satın almalarından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. İkinci el satışlarda ise 2021 yılında tüm illerde bir duraklama meydana gelmiş 2022 yılında ise tüm illerde artış meydana gelmiştir. 2022 yılında sağlanan kredi avantajlarının sektörde hareketlenmeye yol açtığı gözlemlenmektedir.

Şekil 18: Batı Akdeniz Bölgesi İllere ve Yıllara Göre Konut Satış İstatistikleri

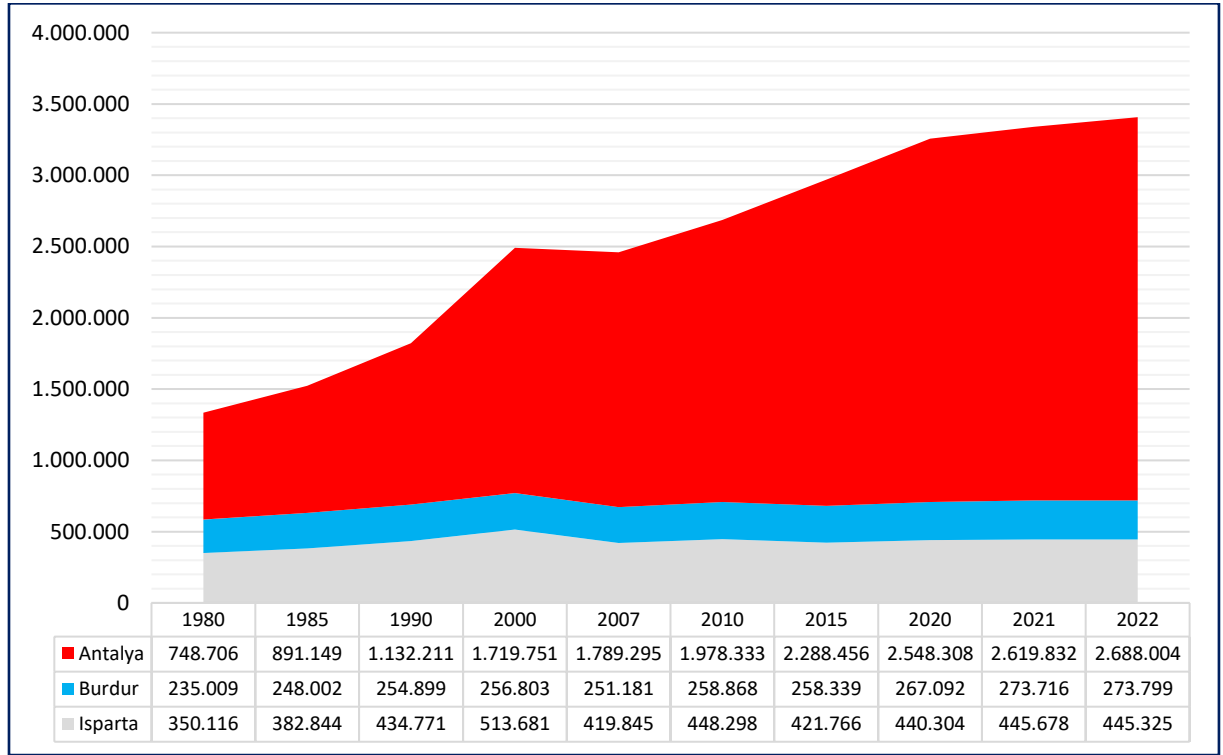

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

3. NÜFUS ve DEMOGRAFİ

2022 yılı ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) verilerine göre TR61 Bölgesi'nin nüfusu 3.407.128'dir. Bölge nüfusu, 85.279.553 olarak belirlenen 2022 yılı Türkiye nüfusunun %3,99'unu oluşturmaktadır. Bölge, düzey 2 bölgeleri arasında nüfus büyüklüğü açısından 9. sıradadır. Bölge nüfusunun yaklaşık %78,9'u Antalya'da, %13,1'i Isparta'da ve %8'i de Burdur'da ikamet etmektedir. Belirtilen dönemde Burdur nüfusu yaklaşık %17, Isparta nüfusu %27 ve Antalya nüfusu %159 oranında yükselmiştir⁴. Bu rakamlar bölge nüfusundaki artışının büyük oranda Antalya nüfusundaki artıştan kaynaklandığını göstermektedir.

Şekil 19 TR61 Bölgesi İlleri Nüfusunun Yıllara Göre Değişimi

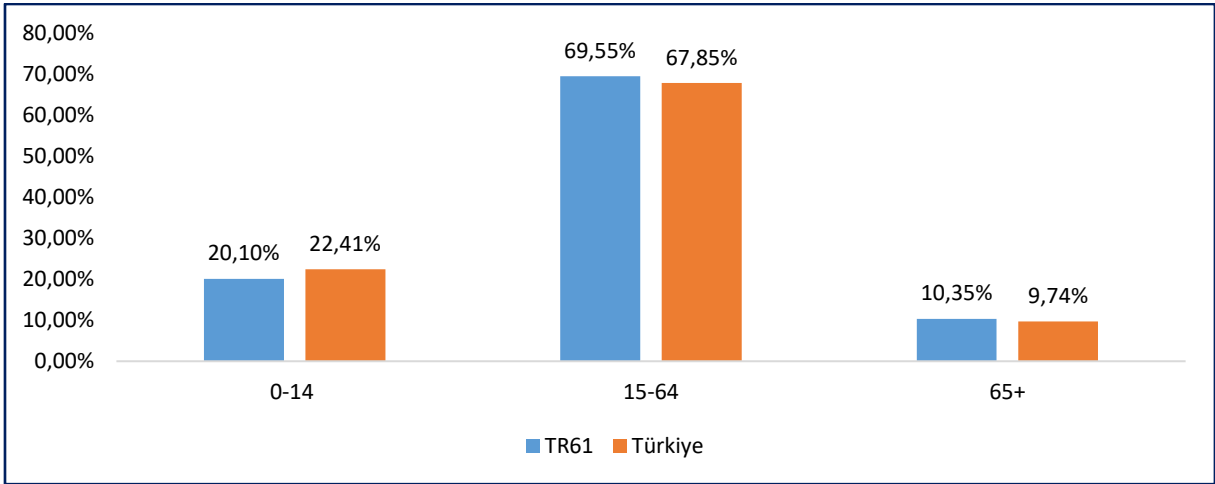
Kaynak: TÜİK, 2022

Bölge nüfusunun %50,09'unu erkekler, %49,91'sini kadınlar oluşturmaktadır. Bu oranlar ülke ortalamasına çok yakındır. Bölge nüfusunun içerisinde 0-14 yaş grubu çocuk ve genç nüfusun toplam nüfus içindeki payı %20,1 olup Türkiye'de bu yaş grubu için %22,41 olan oranın altında kalmaktadır. Buna karşın iş gücüne katılım grubu olarak da adlandırılan 15-64 yaş grubu nüfusun toplam nüfus içindeki payı %69,55 olup Türkiye'de %67,85 olan oranın üzerindedir. 65 yaş üstü grubun toplam nüfus içindeki payı ise %10,35 olup Türkiye ortalamasının üzerindedir⁵. Bölge çalışma çağındaki nüfusu kendine çeken doğum oranı düşük bir bölgedir.

⁴ TÜİK Nüfus ve Demografi İstatistikleri, 2022

⁵ TÜİK Nüfus Demografi İstatistikleri, 2022

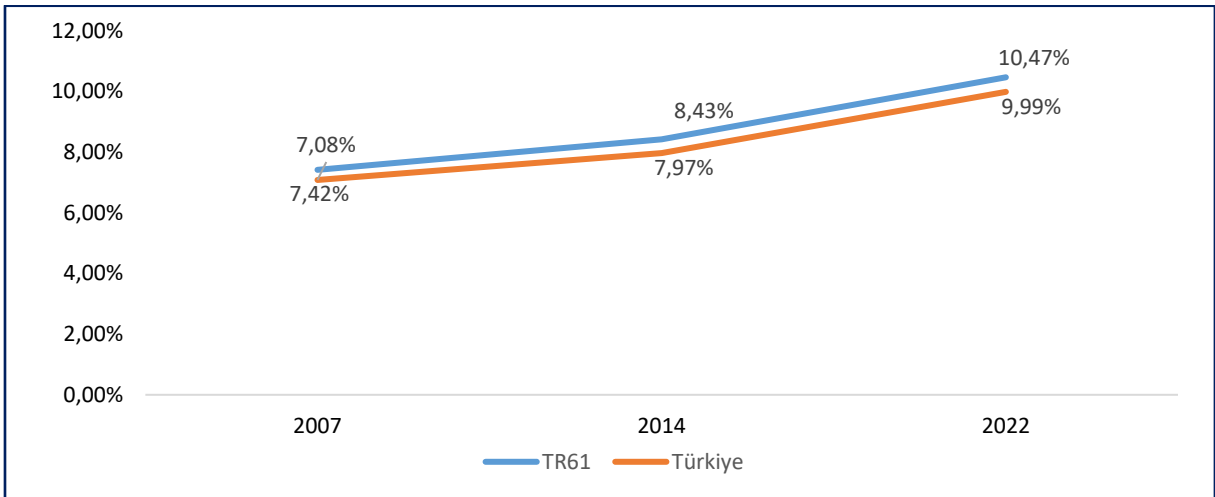
Şekil 20 TR61 Bölgesi ve Türkiye Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Kaynak: TÜİK, 2022

2007-2022 yılları arasında bölgede yaş grupları içinde en fazla nüfus artışı 65 yaş ve üzeri grupta görülmektedir. 65 yaş üzeri nüfusun toplam nüfus içindeki payı incelendiğinde bölgenin Türkiye ortalamasının üzerinde bir seyri olduğu görülmektedir. Bölgede 0-14 yaş arası çocuk nüfusun azalma eğiliminde olması 15-64 yaş grubu nüfusunun artma eğiliminde olması orta ve uzun vadede yaşlı nüfus artışı ve buna bağlı olarak yaşlı nüfus bağımlılık oranının artışına yol açabilecektir. Aynı zamanda yaşlı bakım hizmetlerine olan ihtiyaç da artacaktır.

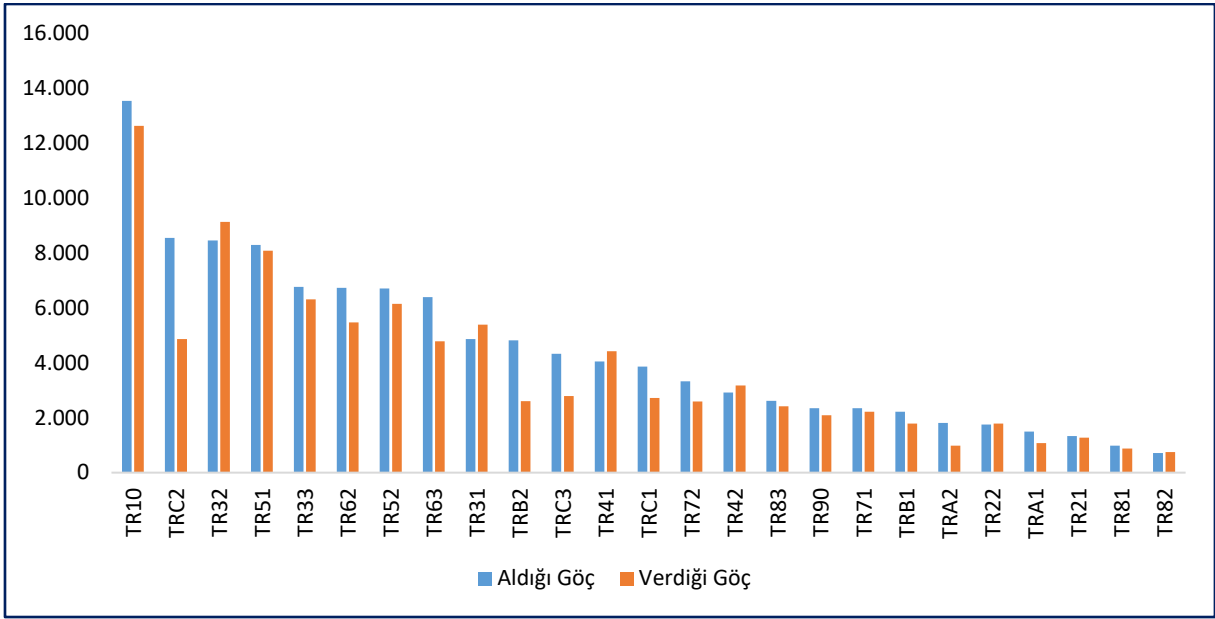
Şekil 21 TR61 Bölgesi ve Türkiye'de Bağımlı Nüfus Oranının Değişimi

Kaynak: TÜİK, 2022

Aşağıdaki şekilde de görülebileceği üzere TR61 Bölgesi en fazla TR10 (İstanbul), TRC2 (Diyarbakır, Şanlıurfa), TR32 (Aydın, Denizli, Muğla), TR51 (Ankara), TR33 (Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak) Bölgelerinden göç almaktadır. TR61 Bölgesi en fazla TR10 (İstanbul), TR32 (Aydın, Denizli, Muğla), TR51 (Ankara), TR52 (Konya, Karaman), TR33 (Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak) Bölgelerine göç vermektedir. Bölgenin göç verdiği bölgelerin sanayi üretiminde güçlü bölgeler olduğu dikkat çekmektedir.

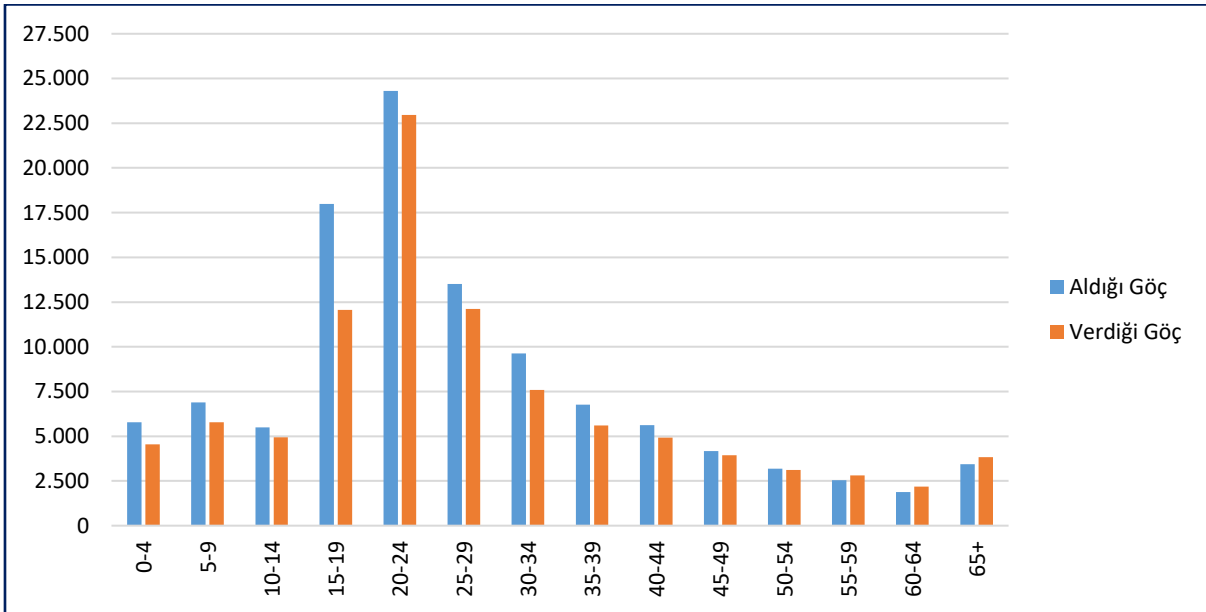
Şekil 22 TR61 Bölgesi Düzey 2 Bölgelere Göre Göç Verileri

Kaynak: TÜİK, 2022

Bölgede en yoğun göç hareketi 15-29 yaş grubunda görülmektedir. Bölgenin aldığı göçün yaklaşık %50'si, verdiği göçün yaklaşık %52'si bu yaş grubundaki bireylerden kaynaklanmaktadır. Göç hareketlerindeki yaş aralığı, alınan ve verilen göçün eğitim ve iş bulma temel amacıyla gerçekleştirildiğine işaret etmektedir.

Şekil 23 TR61 Bölgesi Yaş Gruplarına Göre Göç Verileri

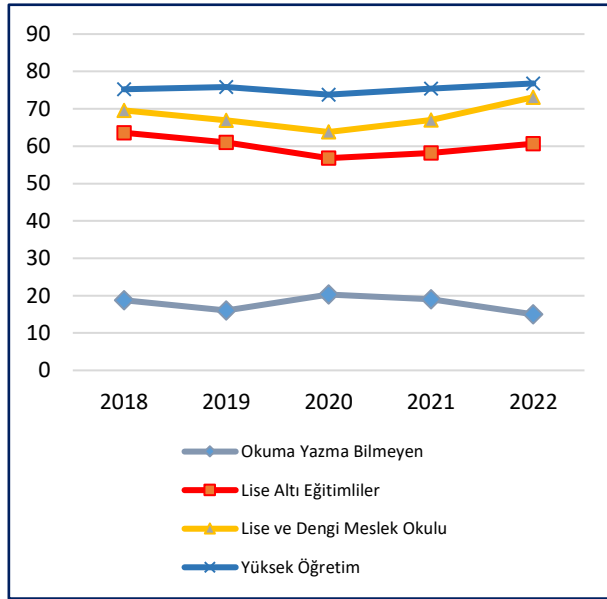

Kaynak: TÜİK, 2022

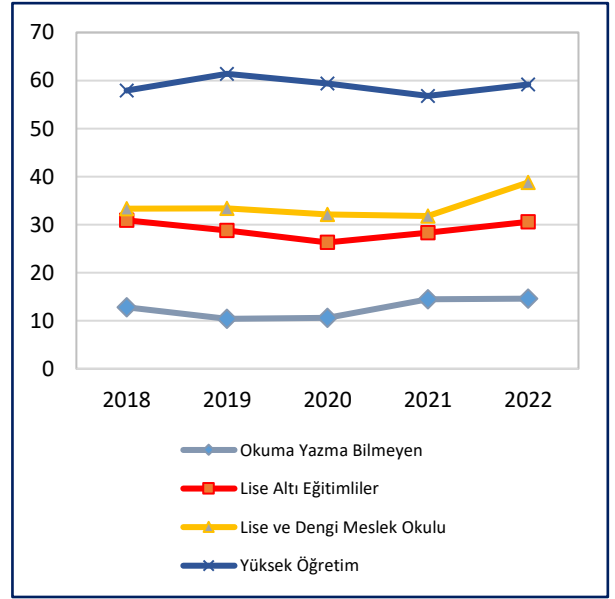
4. İŞ GÜCÜ

Eğitim seviyesine göre erkek ve kadın istihdam verilerinin 5 yıllık değişimi yükseköğretim mezunlarının en yüksek istihdam oranına sahip grup olduğunu göstermektedir. Bunun yanında erkeklerde istihdam oranı tüm gruplarda kadın istihdam oranının üzerinde gerçekleşmiştir. Okuma yazma bilmeyenler ise en düşük istihdam oranına sahip olan gruptur. Son 5 yıl içerisinde bölgede istihdam oranı genel olarak artış eğiliminde iken sadece COVID-19 pandemisinin yaşandığı 2020 yılında önemli bir azalma meydana gelmiştir. En fazla düşüş olan grup *lise altı eğitimliler* iken en az düşüş *yükseköğretim mezunlarında* yaşanmıştır. Dikkat çeken bir husus diğer gruplarda düşüş yaşanırken *okuma yazma bilmeyenlerde* istihdam oranında meydana gelen artıştır. Ancak sonraki yıllarda diğer gruplarda artış meydana gelirken *okuma yazma bilmeyenlerin* istihdam oranı düşüşe geçmiştir.

Şekil 25: Batı Akdeniz Bölgesi Eğitim Durumuna Göre Erkek İstihdam Oranı (%)

Şekil 24: Batı Akdeniz Bölgesi Eğitim Durumuna Göre Kadın İstihdam Oranı (%)

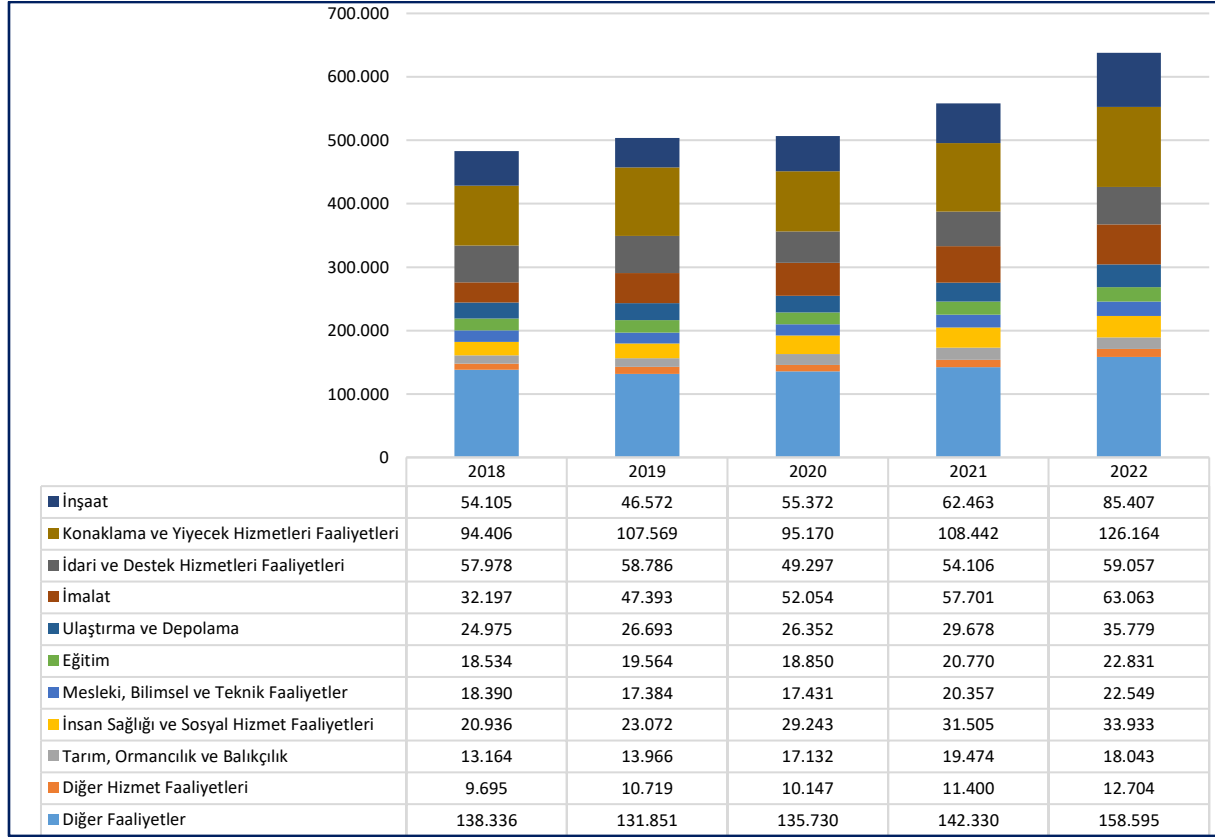

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu/ Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

Bölgeyi meydana getiren illerin sektörel bazda istihdam verileri ise illerin benzerliklerini ve birbirlerinden farklı özelliklerini yansıtmaktadır. Bölge illerindeki istihdam sayısı artış eğilimindedir. 2020 yılındaki pandemi koşullarında özellikle Antalya ilindeki artış ivmesi sert bir fren yapmıştır. Sonraki yıllarda ise hızla toparlanmıştır. Pandemi sebebiyle uygulanan kapanma, İdari ve Destek Hizmetleri faaliyetlerinde önemli bir istihdam kaybına sebep olmuştur. Bu yılda en hızlı yükseliş İmalat ve Tarım, Ormanlık ve Balıkçılık gibi üretime yönelik sektörler ile pandemi sebebiyle gereksinimi artan İnsan Sağlığı Hizmetlerinde meydana gelmiş sonraki yıllarda ise yatay seyretmiştir. İnşaat sektörü konut satış sayılarının artmaya devam

ettiği Antalya ve Isparta'da büyürken Burdur'da konut satış istatistiklerine paralel olarak istihdam kaybı yaşanmıştır. Bazı sektörlerde ise 2020 yılında yürürlükte olan işten çıkarma yasağı bu yılda istihdam kaybını engellerken 2021 yılında yasağın kalkmasıyla istihdamda düşüşler meydana gelmiştir.

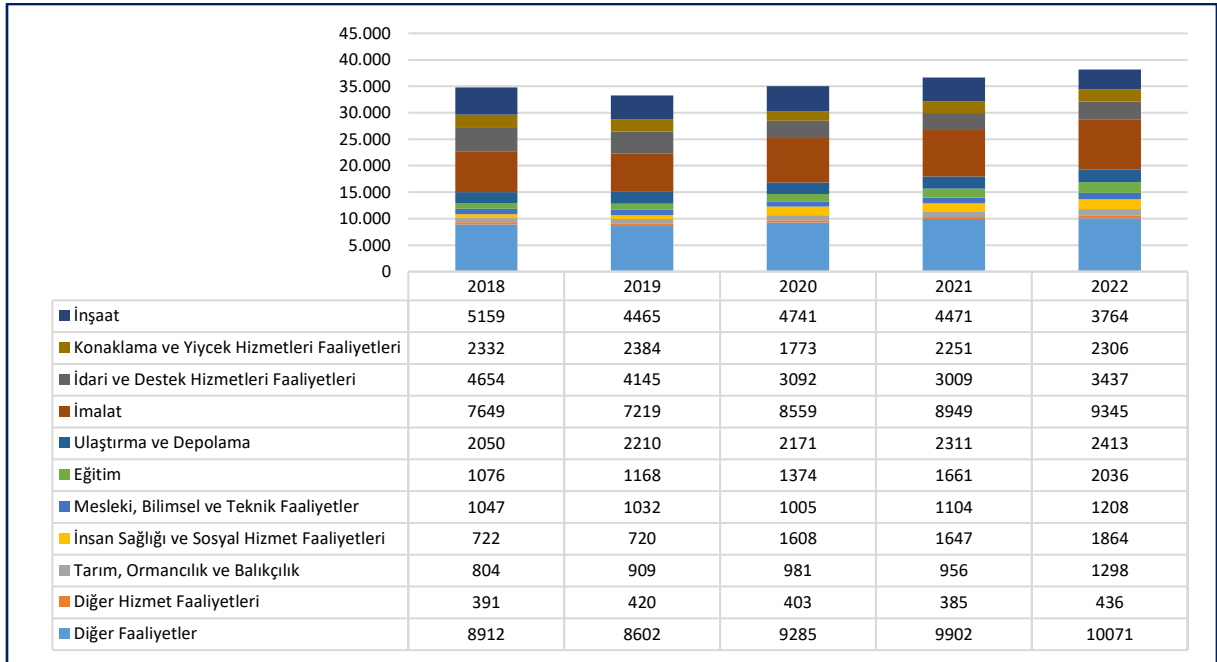
Şekil 26: Alt Sektörler Ayrımında Antalya'da Sigortalı Çalışan Sayısı (NACE Rev. 2 Sınıflaması, 2 Dijit)

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

Sektörler arası istihdam rakamları farkları şehirlerin iktisadi yapısı hakkında yapılan değerlendirmeleri destekler niteliktedir. Antalya ilinde *Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Faaliyetleri*, *İnşaat* ve *İmalat* ilk üç sıradaki faaliyet kollarıdır. Şehirdeki turizm ve inşaat faaliyetlerinin canlılığı istihdam rakamlarına doğrudan yansımıştır. Burdur ilinde *İmalat*, *İnşaat* ve *İdari ve Destek Hizmetleri Faaliyetleri* istihdamda önde gelen faaliyet kollarıdır. Bu noktada doğal taş madenciliğine ayrı bir parantez açmak uygun olacaktır. Bölgede madencilik istihdamının en yüksek oranda olduğu il Burdur'dur. İlk sıralarda yer almamasına rağmen il için önemlidir. Isparta ili için de Burdur kadar olmasa da madencilik istihdamı önemli sayılabilir. Ayrıca doğal taş madenciliği ile ilgili bazı faaliyetler imalat kısmında değerlendirildiği için madencilik rakamlarına yansımamaktadır. Isparta ilinde ilk üç sırayı *İmalat*, *İnşaat* ve *İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri* almaktadır. Yüz bin kişi başına düşen yatak sayısında hem bölge hem de ülke ortalaması üzerinde olan ilde sağlık hizmetleri istihdamının üst sıralarda çıkması şaşırtıcı değildir. İl çevre ilçelerden de hasta çeker hale gelmiştir.

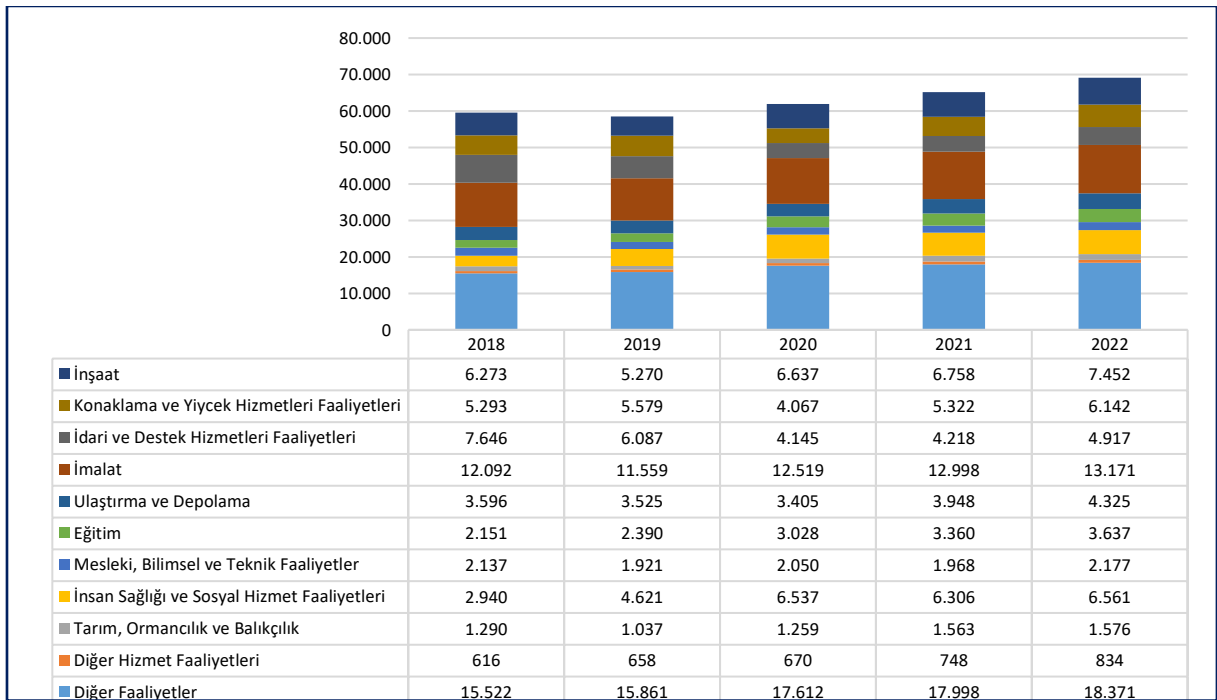
Şekil 27: Alt Sektörler Ayrımında Burdur'da Sigortalı Çalışan Sayısı (NACE Rev 2 Sınıflaması, 2 Dijit)

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

Burdur ve Isparta illerinde Antalya ili kadar turizmin gelişmediği ilgili istihdam grubunun ilk sıralarda yer almamasından anlaşılabilmektedir. Isparta ili Burdur'a göre daha iyi durumda olsa da turizm faaliyetlerinin ve bu faaliyetlerden elde edilen gelirin bölge sathına yayılmasında istenilen düzeye gelinememiştir.

Şekil 28: Grafik 23: Alt Sektörler Ayrımında Isparta'da Sigortalı Çalışan Sayısı (NACE Rev 2 Sınıflaması, 2 Dijit)

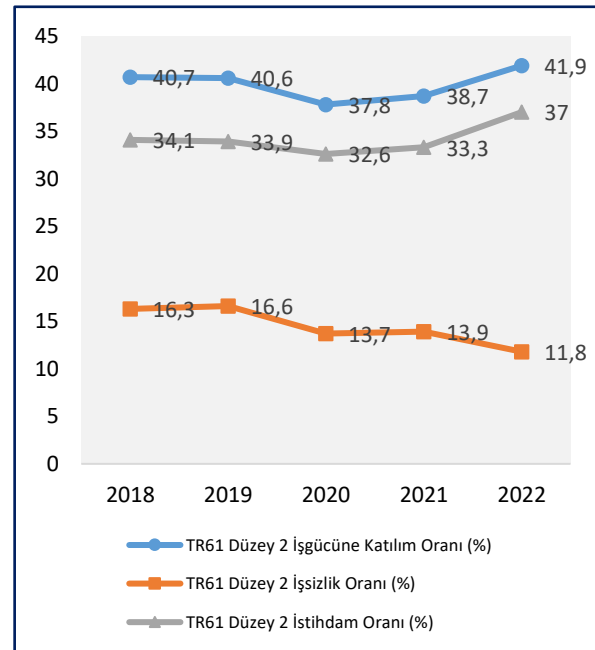
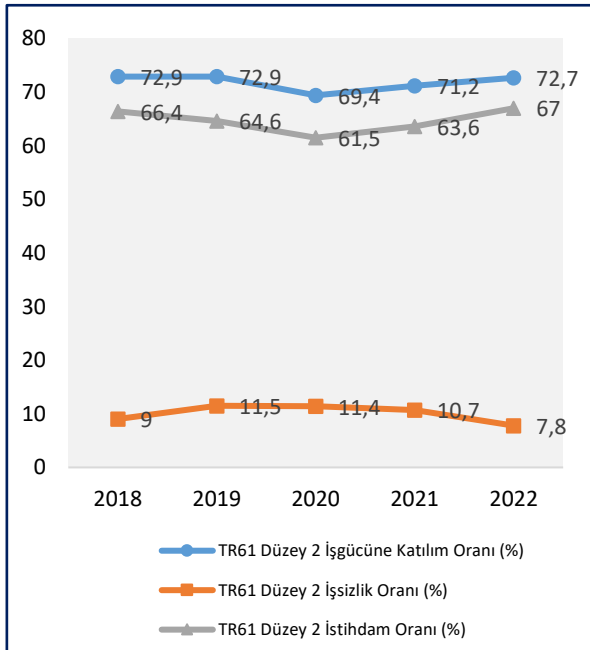
Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

Batı Akdeniz Bölgesi'ndeki temel iş gücü göstergeleri, istihdam ve iş gücüne katılım oranlarının değişiminde erkekler ve kadınlar arasında benzerlik olduğunu ortaya koymaktadır. 2020 yılında düşüş yaşanan bu göstergelerde ertesi yıl toparlanma yaşanmıştır. Ancak kadın iş gücü göstergelerinde yaşanan toparlanma daha yavaş meydana gelmiştir.

Hem erkeklerde hem de kadınlarda işsizlik oranı 2019 yılına kadar yükselmiştir. Bunda 2018 yılında kurlarda meydana gelen ani yükseliş etkili olmuştur. 2019 yılından sonra işsizlikte azalma görülmektedir. COVID-19 etkisiyle erkeklerde 2020 yılında sınırlı bir düşüş yaşanırken sonra daha hızlı bir düşüş kaydedilmiştir. Kadınlarda ise 2021 yılında işsizlik oranı artış gösterdikten sonra 2022 yılında düşüşe geçmiştir. Yukarıda bahsedilen işten çıkarma yasağının 2021 yılında sona ermesinden kadınların daha fazla etkilenmesinin bu duruma sebep olduğu değerlendirilmektedir. İşgücüne katılım oranı ve istihdam oranı ise 2019 yılına kadar gerilerken sonrasında yükselişe geçmiştir.

Şekil 30: Batı Akdeniz Bölgesi Erkek Nüfus İş Gücü Göstergeleri

Şekil 29: Batı Akdeniz Bölgesi Kadın Nüfus İş Gücü Göstergeleri

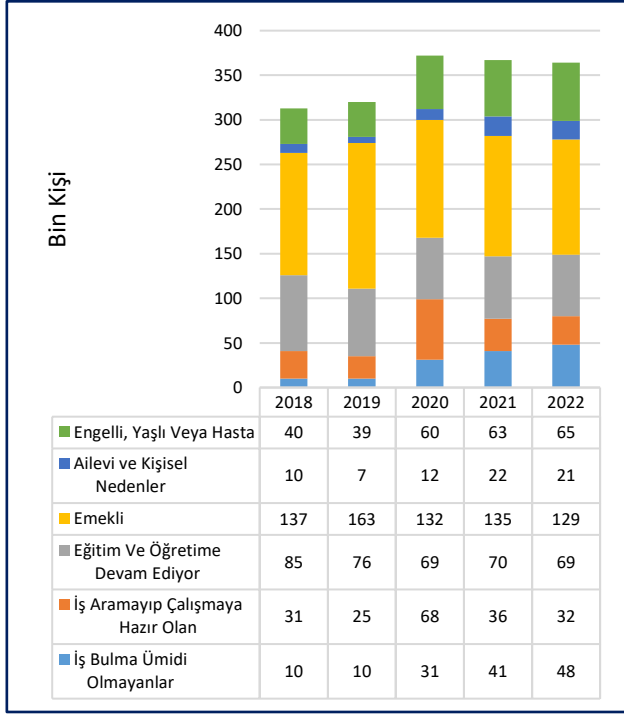

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

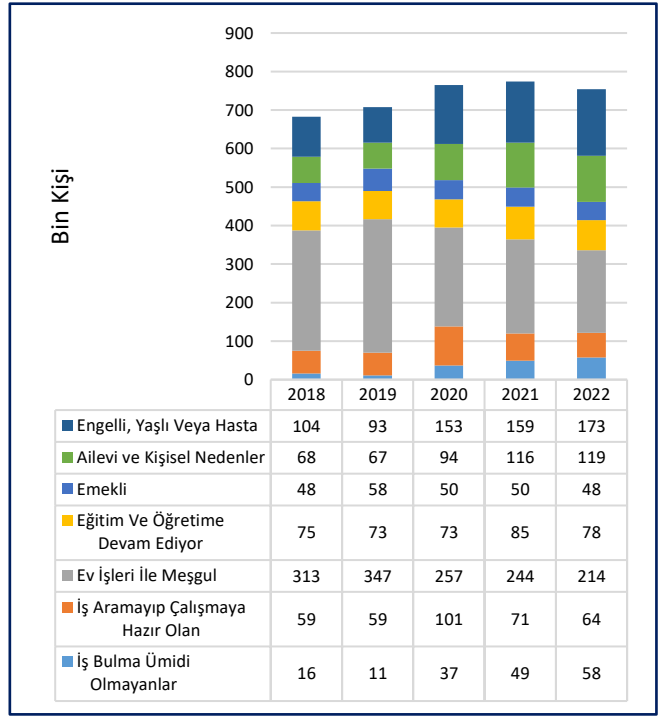
Erkeklerin ve kadınların iş gücüne katılmama nedenlerinin gösterildiği veriler bu iki grup arasında önemli farklar olduğunu göstermektedir. Erkeklerde iş gücüne katılmamanın en önemli sebebi emeklilik olarak beyan edilmiştir. Kadınlarda ise ev işleri ile meşguliyet temel sebep olarak ortaya çıkmıştır. Kadınlarda engelli, yaşlı ve hasta olmak ile ailevi ve kişisel nedenler ikinci ve üçüncü sırada yer almaktadır. Erkeklerde ise eğitim ve öğretime devam ediyor olmak ile engelli, yaşlı ve hasta olmak en önemli diğer sebeplerdir. Ailevi ve kişisel nedenler ise iş gücüne katılımı engellemede en son sıradadır. Ortaya çıkan sonuçlar erkeklerin ve kadınların sosyolojik açıdan üstlendiği rolün istihdam piyasasına yansımaları göstermesi bakımından önemlidir.

Şekil 31: Batı Akdeniz Bölgesinde Nüfusun İşgücü Durumu ve İşgücüne Dâhil Olmayan Nüfusun İşgücüne Dâhil Olmama Nedenleri (15+ Yaş)(Bin)

ERKEK

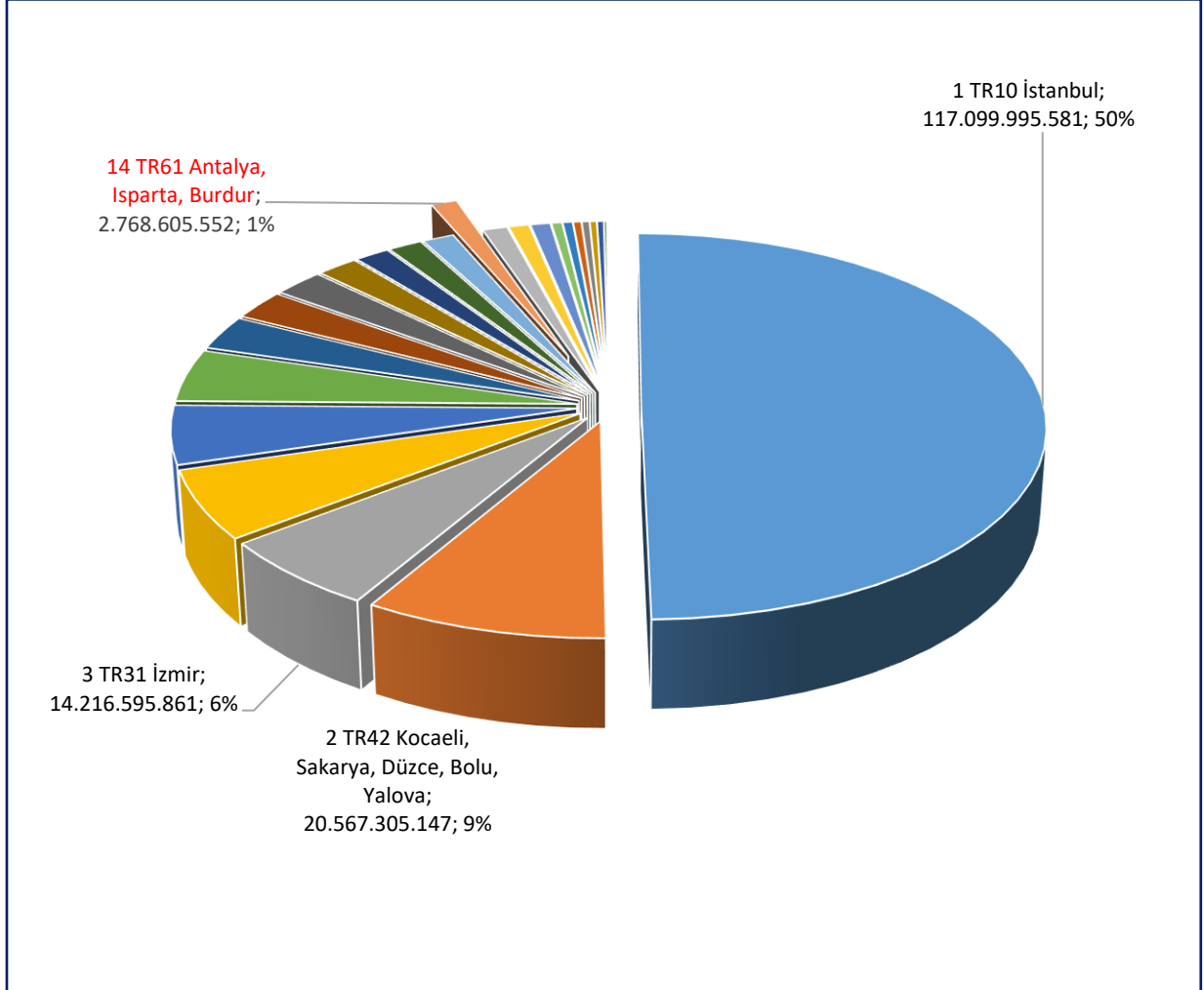
KADIN

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

5. DIŞ TİCARET

Şekil 32: Türkiye Düzey 2 Bölgeleri İhracat Payları ve Miktarları (\$)

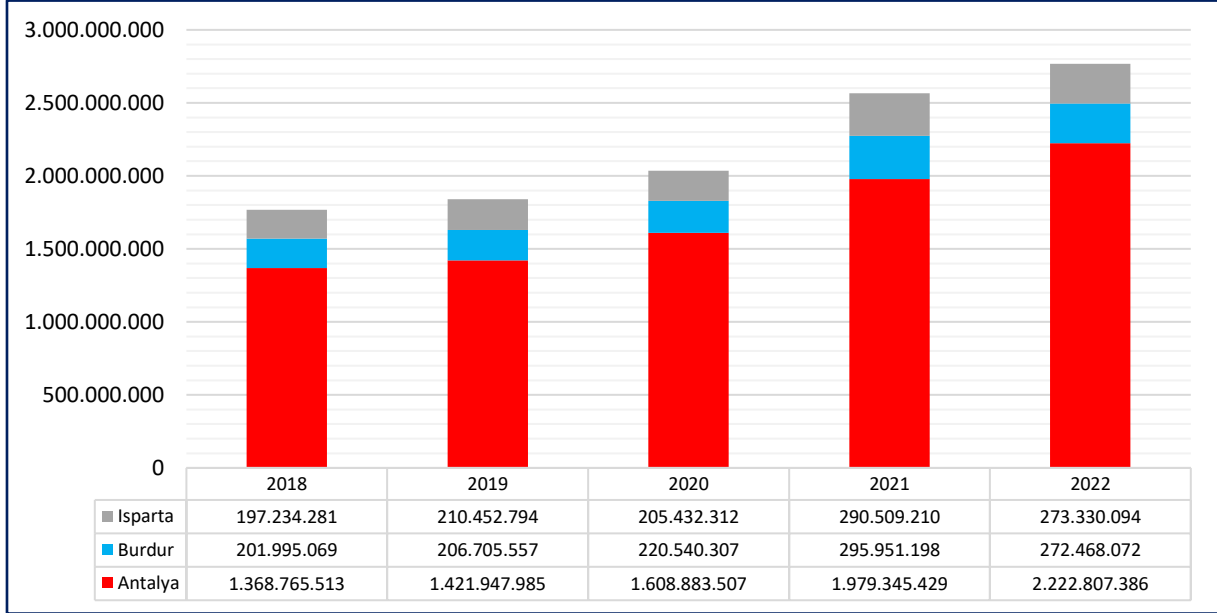
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Veri Yılı: 2022

İhracat ve dış ticaret dengesi ülkemiz cari dengesi dolayısıyla enflasyon üzerinde etkili olması sebebiyle üzerinde durulması gereken bir konudur. İhracatın yeterli seviyede olması Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu ithal malların maliyetini karŐilamasını sağlamaktadır. 2022 yılı ülkemiz için ihracatta rekor yılı olmuştur. 2021'de 213 milyar dolar olan ülkemiz ihracatı 2022'de 235 milyar dolara çıkmıştır. Ancak 2022 yılı ithalatta da bir rekor yılı olmuştur. 260 milyar dolarlık ithalat 342 milyar dolara çıkararak dış ticaret açığının önemli Şekilde artmasına sebep olmuştur. İhracat artarken ihracatın ithalatı karŐılama oranı azalmıştır.

2022 yılında TR61 Bölgesi'nde ihracat ülke genelinde olduğu gibi yaklaşık %10 yükselerek 2,7 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. İhracat miktarına göre düzey 2 bölgeleri arasında 2021 yılında 14. sırada yer alan bölge 2022 yılında yerini korumuŐtur. İl düzeyinde ihracat ve ithalat verilerine baktığımızda bölge içinde bir farklılaşma olduğunu söyleyebiliriz. Antalya ili ihracatı son 5 yıl içerisinde düzenli Şekilde artmaya devam etmiştir. Burdur ve Isparta illerinde ise yatay seyreden veya bazı yıllarda dŐ kaydeden ihracat 2021 yılında hızlı Şekilde artmıŐ ancak 2022

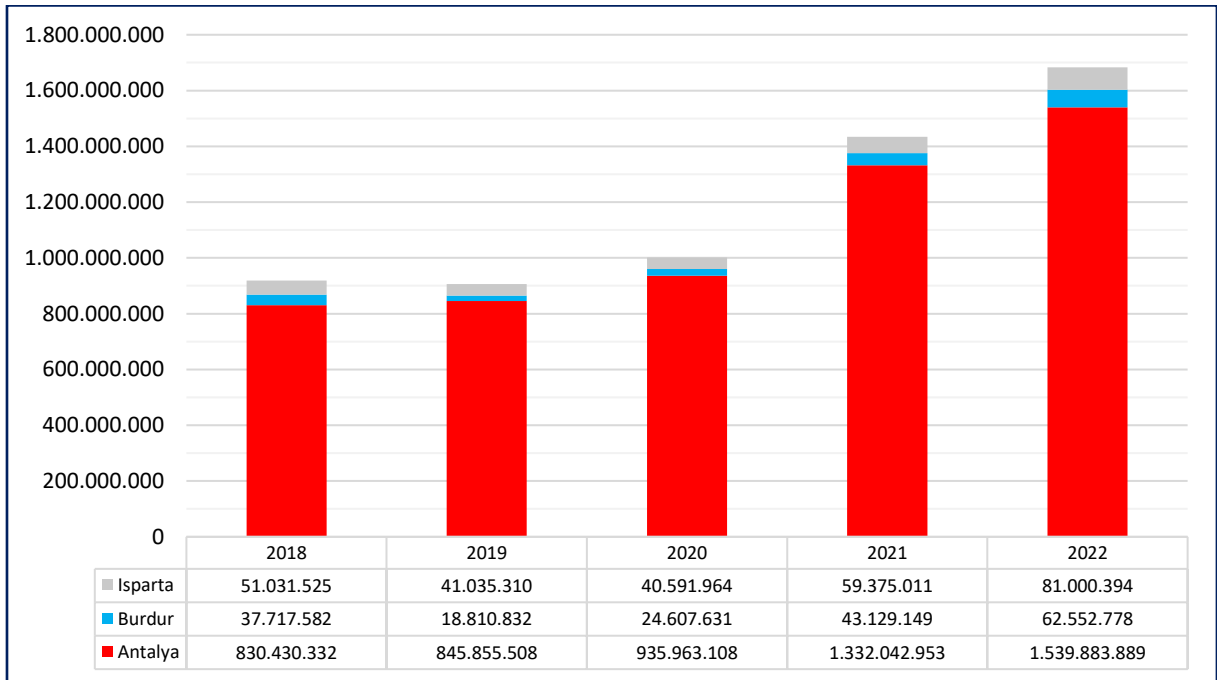
yılında düşüş göstermiştir. Bunda dünya tedarik zincirlerinde COVID-19 pandemisi kaynaklı kırılmalar sebebiyle bölge illerinin ürettikleri ürünler itibarıyla avantajlı konuma gelmeleri ve kurda meydana gelen yükselme etkili olmuş ancak bu sağlanan avantaj muhafaza edilememiştir.

Şekil 33: Batı Akdeniz Bölgesi İlleri Toplam Yıllık İhracat Miktarı (\$)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

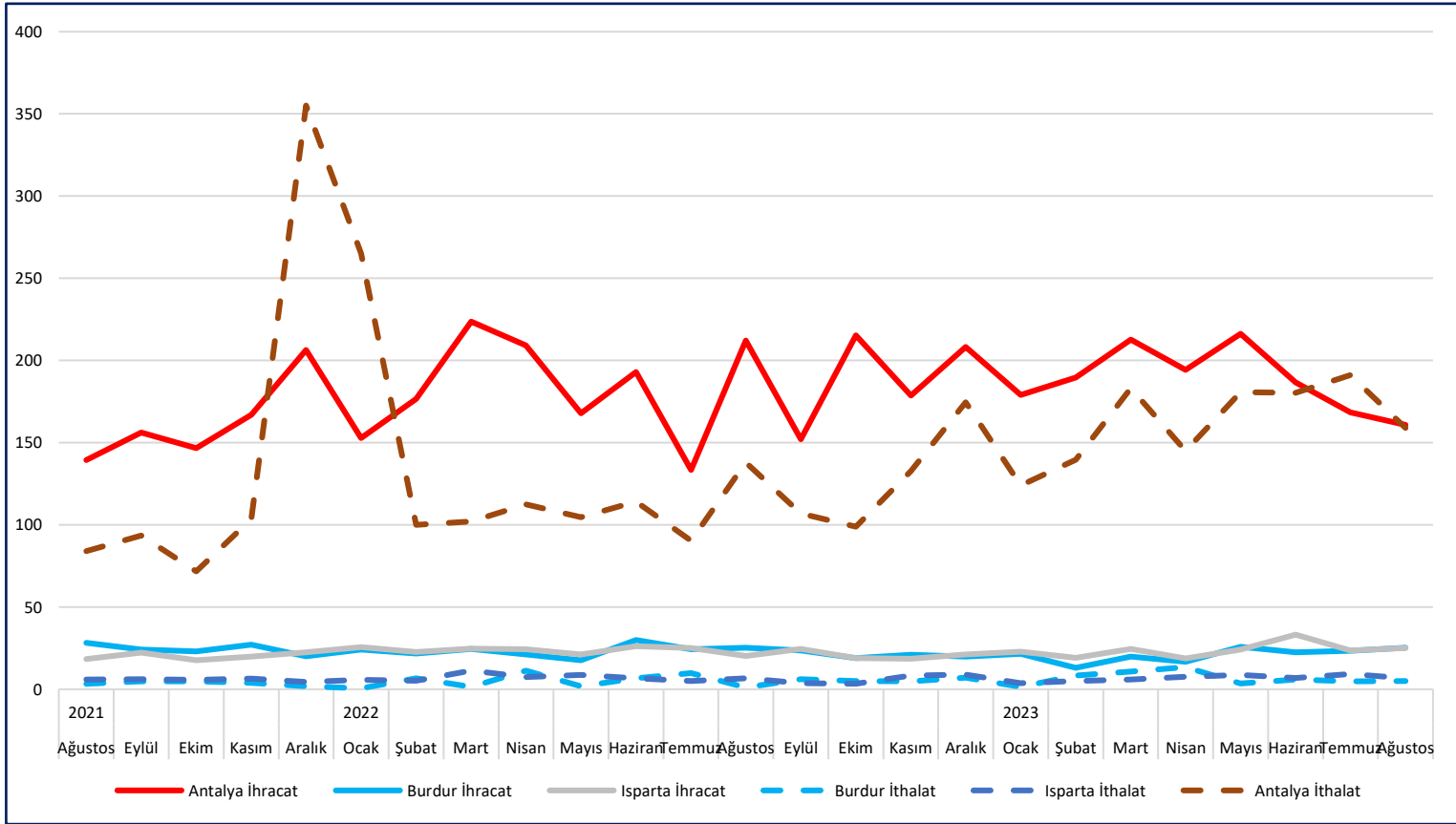
Şekil 34: Batı Akdeniz Bölgesi İlleri Toplam Yıllık İthalat Miktarı (\$)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

Aylık dış ticaret verileri illerin ihracat ithalat yapısı ile ilgili önemli ipuçları sunmaktadır. Burdur ve Isparta illerinde ithalat son derece sınırlıdır. Bu iller ihtiyaç duydukları ara mal veya hammaddeyi iç piyasadan temin etmektedirler. Antalya ilinde ihracat ve ithalat belli dönemler haricinde beraber azalmakta ve artmaktadır. İthalatın ihracattan daha hızlı yükseldiği dönemlerden biri 2021 yılı sonunda kurların hızla yükseldiği, dolayısıyla muhtemel fiyat artışlarından kaçınma amaçlı tüketimin hızla arttığı dönemdir. Bunun dışında 2023 yaz aylarında yine artan kur etkisiyle ithalatta artış yaşanmıştır. Ancak yaz aylarında ihracatın genelde artış gösterdiği Antalya’da bu dönemde düşüş yaşanmıştır. Artan ulusal enflasyonun yabancılar açısından fiyat avantajını etkilemesi ve küresel piyasalarda yaşanan daralmanın bu durumun sebebi olduğu değerlendirilmektedir. İhracatında doğal taşların ağırlıklı olduğu Burdur ve yaş meyvenin önemli bir ihracat kalemi olduğu Isparta’da aylık ihracat verilerinde bu iki ildeki ihracat yapısı belirgin şekilde görülmektedir.

Şekil 35: Batı Akdeniz Bölgesi İlleri Aylık İhracat ve İthalat Miktarı (Milyon \$)

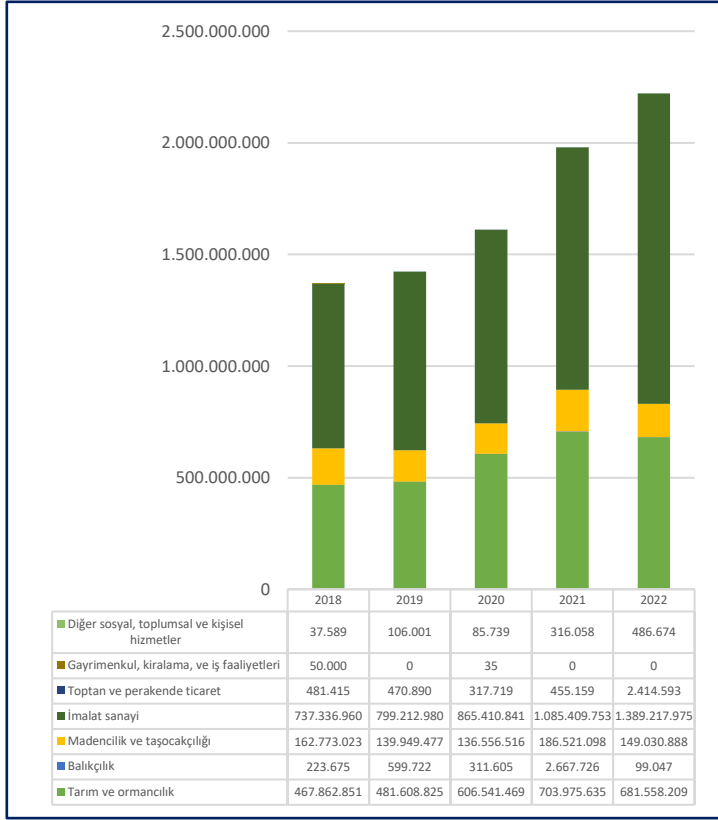
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Zaman Serisi Aralığı: 2021-2023 Ağustos

ISIC Rev. 3 verileri illerin sektörel bazda dış ticaret yapıları hakkında daha ayrıntılı bir bakış açısı sağlamaktadır. Antalya ilinde imalat sektörü en fazla ithalatın ve ihracatın yapıldığı sektördür. Genel olarak dengeli olmakla beraber belli yıllarda ithalat ihracattan yüksek olmuştur. Buna sebep olarak bir sivil havacılık merkezi olan Antalya’da uçak ve uçak parçaları ithalatının belli yıllarda yükselmesi gösterilebilir. Tarımsal ürünler ve madencilikte ise il net ihracatçıdır. Burdur ili tüm sektörlerde net ihracatçı olup dış ticaretin en fazla gerçekleştiği sektör imalat

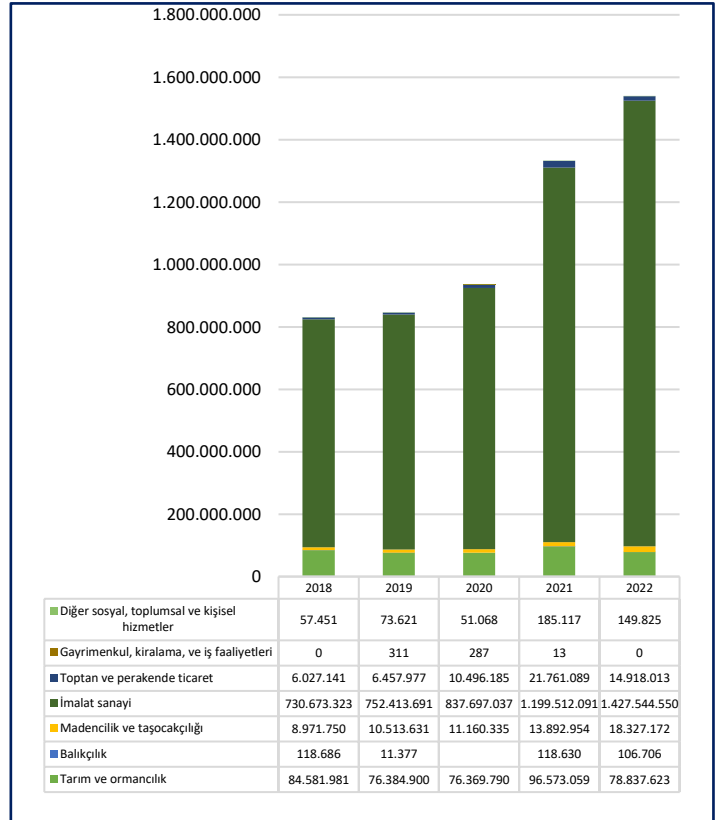
sektörüdür. Madencilik ikinci sırada yer almaktadır. Isparta ilinde Burdur ile benzer olarak imalat sektörü dış ticarete en önemli sektördür. Ancak Isparta ilinde tarım ve ormancılık ikinci sırada yer almaktadır.

Şekil 36: Antalya İli Dış Ticareti Verileri (ISIC Rev3, 1 Dijit)(\$)

ANTALYA İHRACAT

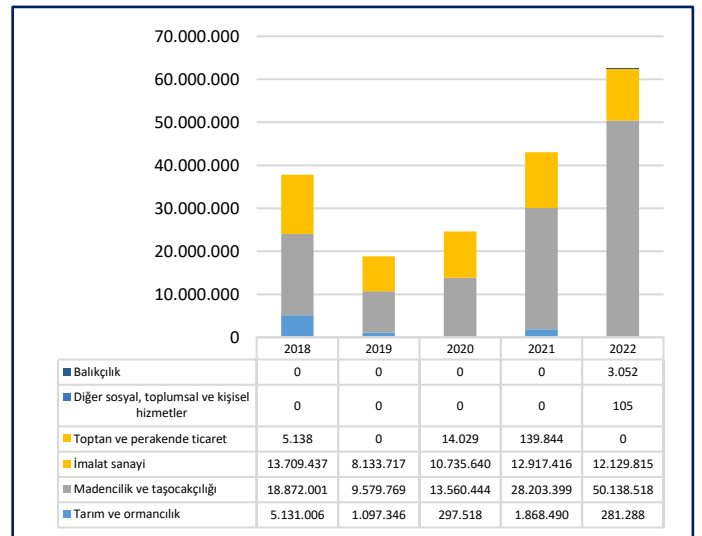
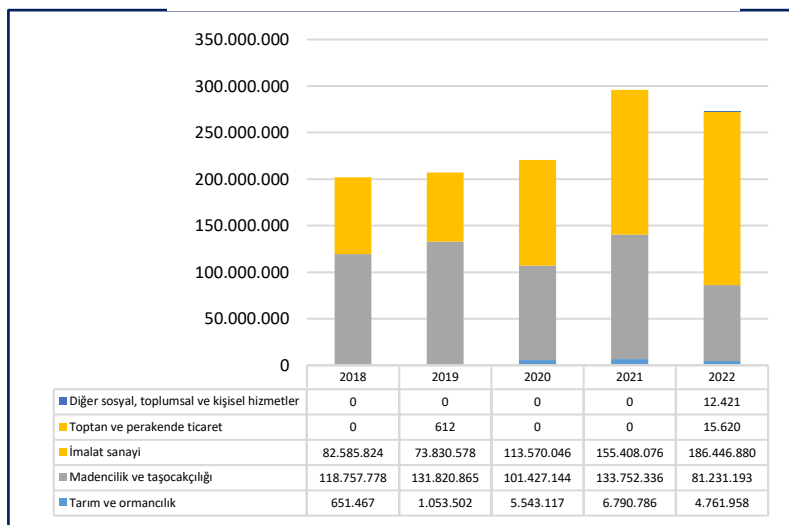

ANTALYA İTHALAT

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

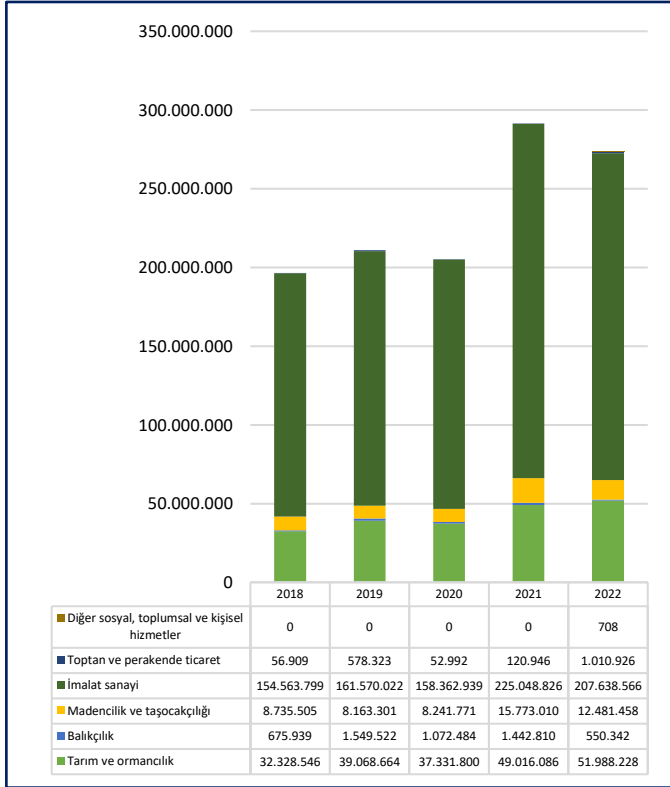
Şekil 37: Burdur İli Dış Ticareti Verileri (ISIC Rev3, 1 Dijit)(\$)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

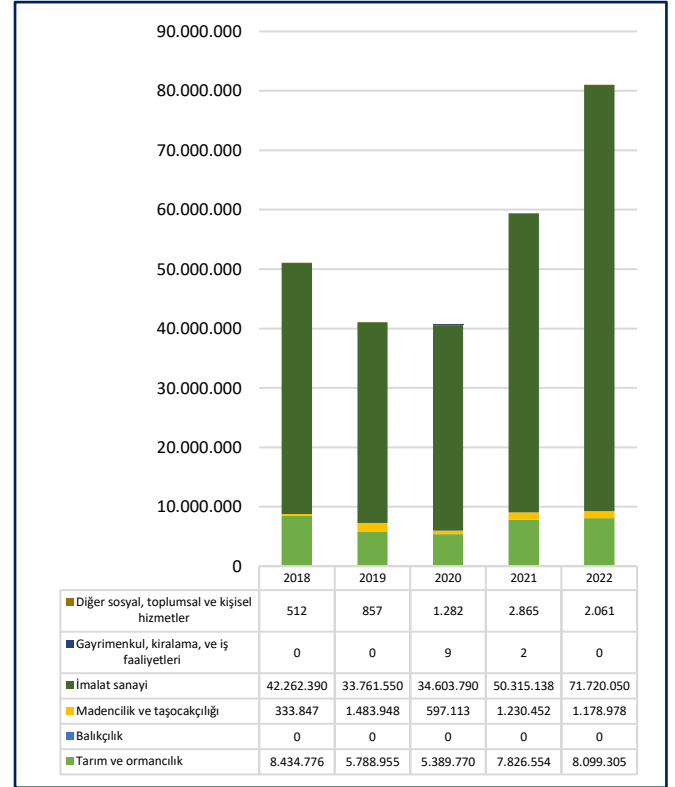
Şekil 38: Isparta İli Dış Ticareti Verileri (ISIC Rev3, 1 Dijit)(\$)

ISPARTA İHRACAT

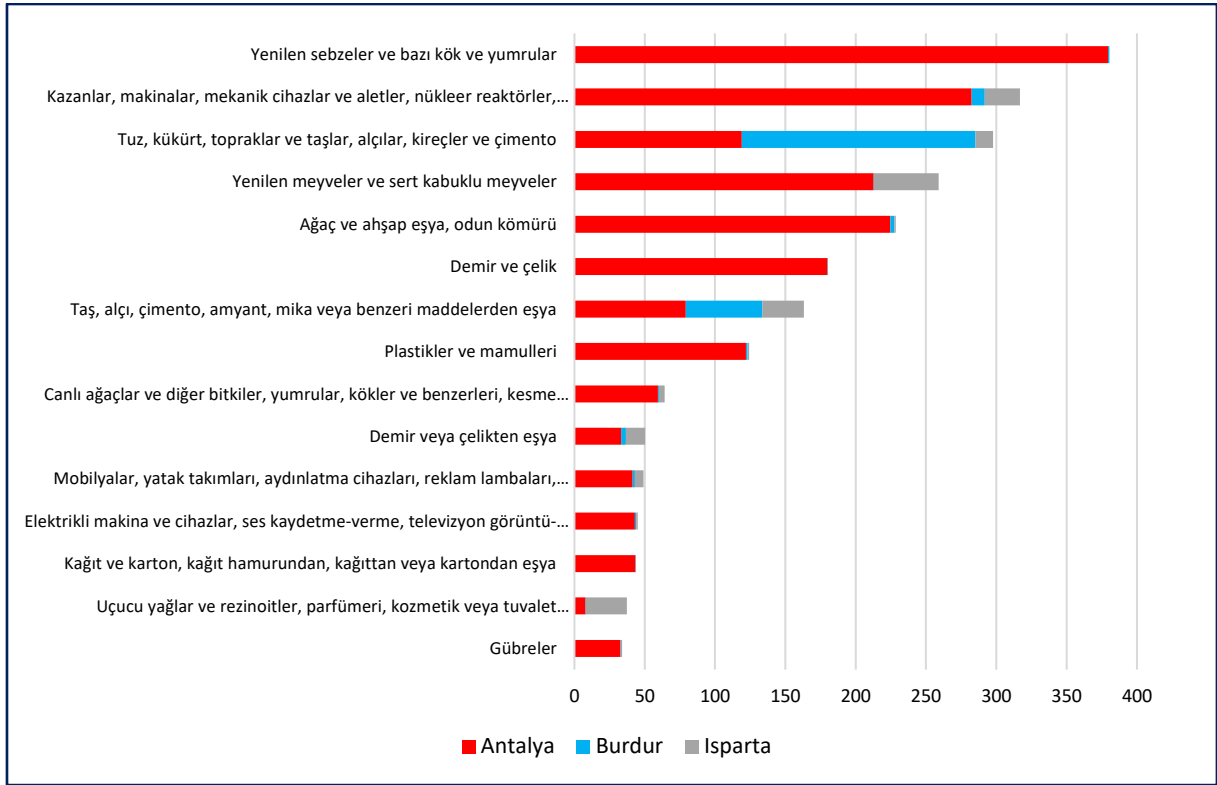
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Zaman Serisi Analizi: 2018-2022

ISPARTA İTHALAT

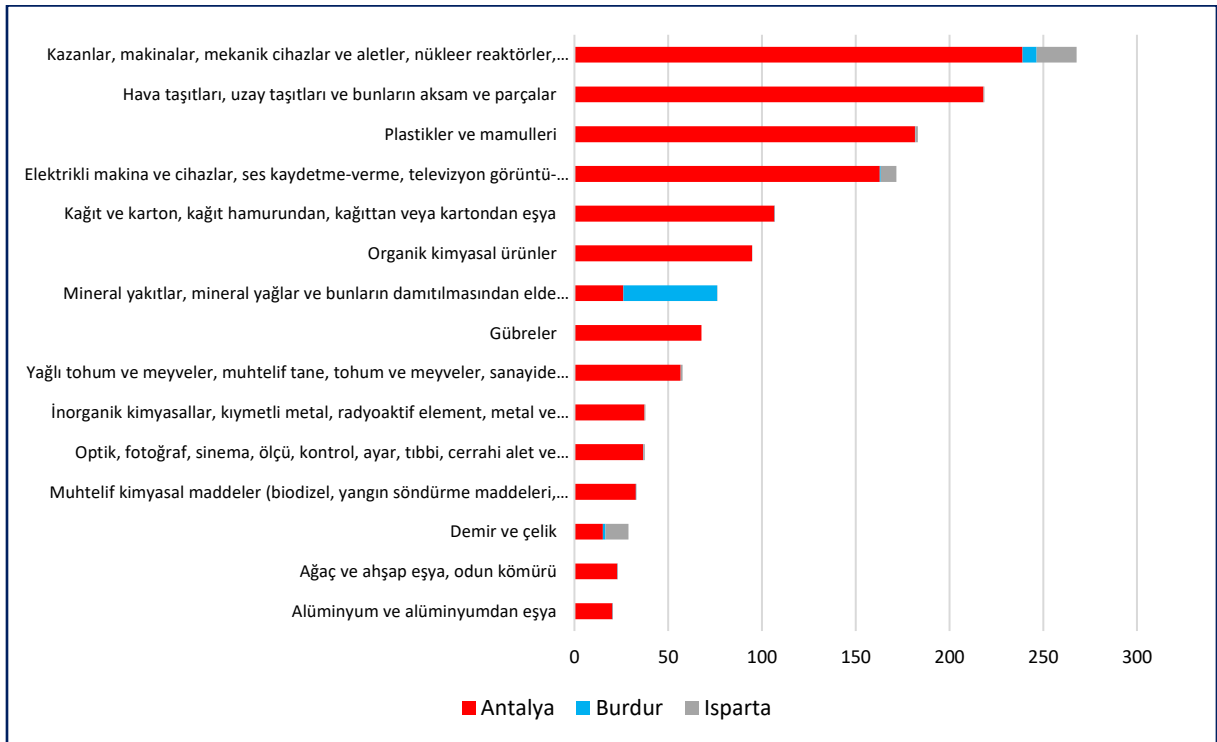
Harmonize Sistem sınıflaması ile derlenen veriler bölgede, *yenilen sebzeler, bazı kök ve yumrular; kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları; tuz, kükürt, topraklar ve taşlar, alçılar, kireçler ve çimento*nun ihracatta ilk üç sıradaki ürün grubu olduğunu göstermektedir. *Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, bunların aksam ve parçaları; hava taşıtları ve bunların aksam ve parçaları ile plastik ve mamulleri* ilk üç sırada ithal edilen ürün grubudur. Bölgenin ihracat ürünlerinde doğal taşlar ve yaş sebze ağırlıklıdır. Kazanlar ve aksamlarının hem ihracat hem de ithalatta yer alması bu ürün grubunda ithalata dayalı bir ihracat yapısına işaret etmektedir. Hava taşıtları ve parçaları ithalatı Isparta ve özellikle Antalya illerindeki sivil havacılık sektörünün gereksinimlerini karşılamak için yapılmaktadır. *Plastik ve mamulleri* ithalatı bölgede yaygın olarak yapılan seracılık ve meyve sebze paketleme işlemleri için yerine getirilmektedir. Ülkenin ihracatta lokomotif sektörü olan *otomotiv ve tekstil ürünlerinin* bölgedeki ağırlığı sınırlıdır. Dolayısıyla bölge ülkeden genel anlamda farklılaşmaktadır. Ayrıca iller içerisinde Antalya ve Isparta daha dengeli bir ihracat ürün yelpazesine sahipken Burdur ili belli ürünlerde yoğunlaşmıştır.

Şekil 39: Batı Akdeniz Bölgesi İllerinden En Fazla İhracatı Yapılan Ürün Grupları (Milyon \$)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Veri Yılı: 2022

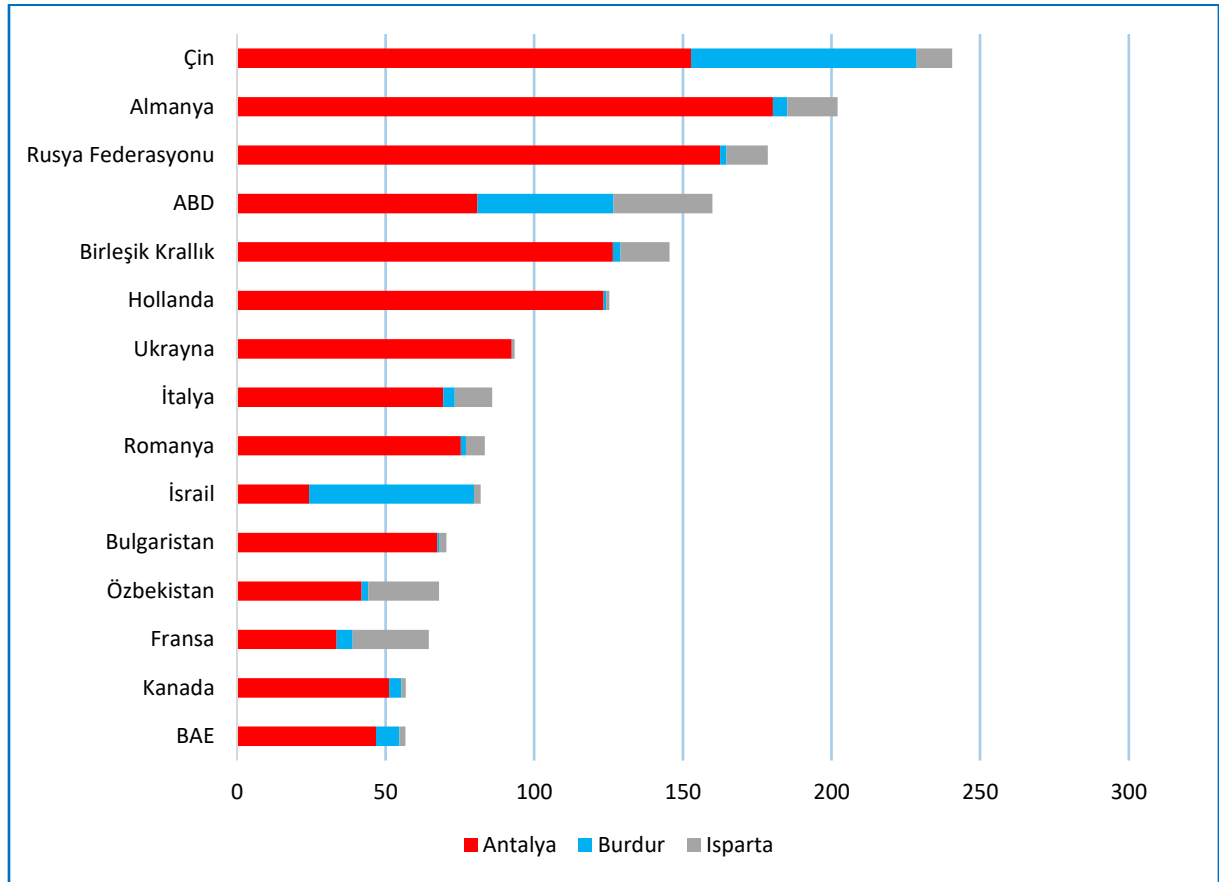
Şekil 40: Batı Akdeniz Bölgesi İllerine En Fazla İthalatı Yapılan Ürün Grupları (Milyon \$)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Veri Yılı: 2022

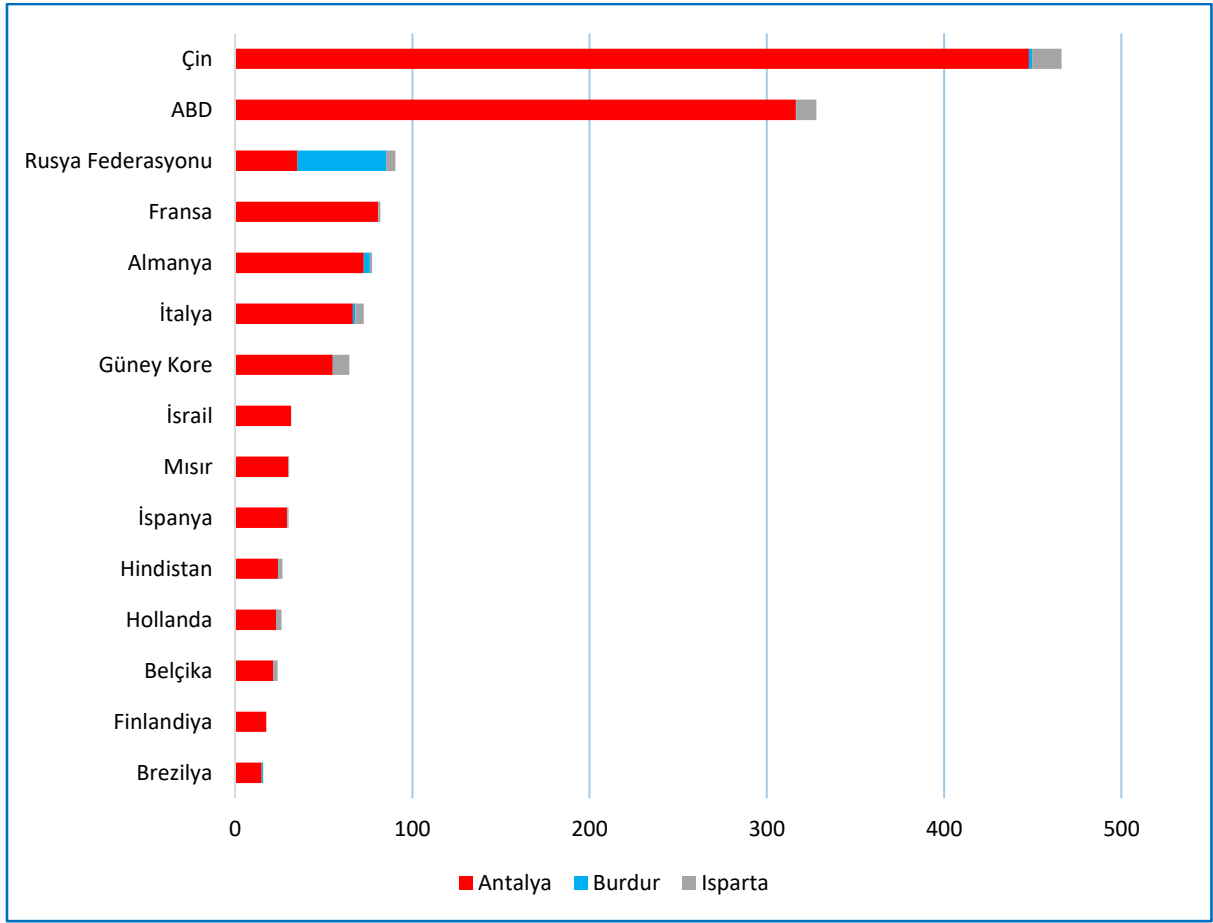
Bölgenin en fazla ihracat yaptığı ülkeler sırasıyla Çin, Almanya ve Rusya Federasyonu'dur. Ülkemizde ise aynı dönemde en fazla ihracat yapılan ülkeler Almanya, ABD ve Birleşik Krallık olarak sıralanmaktadır. Bölgenin ihracat yaptığı ürünlerin doğal taşlar ve yaş sebze meyve olması en önemli ihracat kalemi mamul mallar olan ülke ihracatından farklılaşmaya yol açmıştır. En fazla ithalat yapılan ülkeler Çin, ABD ve Rusya Federasyonu olmuştur. Türkiye'de 2022 yılında en fazla ithalat yapılan ülkeler Rusya, Çin ve Almanya olmuştur. ABD'nin bölge ithalatında öne çıkması sivil havacılık sektörü ve buna bağlı olarak ortaya çıkan hava araçları ithalatından kaynaklanmaktadır.

Şekil 41: Batı Akdeniz Bölgesi İllerinden En Fazla İhracat Yapılan Ülkeler (Milyon \$)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Veri Yılı: 2022

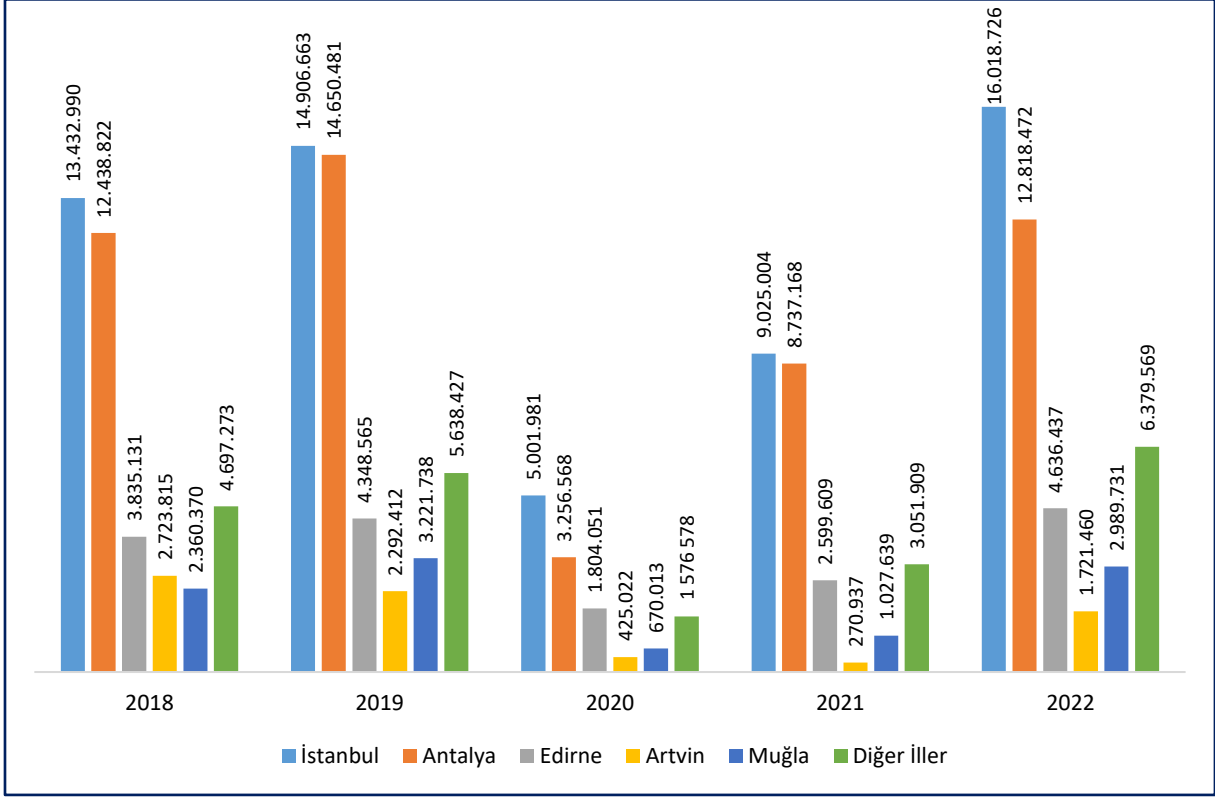
Şekil 42: Batı Akdeniz Bölgesi İllerine En Fazla İthalat Yapılan Ülkeler (Milyon \$)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Veri Yılı: 2022

6. TURİZM

Şekil 43: Türkiye'ye Gelen Yabancı Ziyaretçi Sayısı (En Fazla Yabancı Ziyaretçinin Giriş Yaptığı 5 İl Ayrımında Yıllık Gösterim)

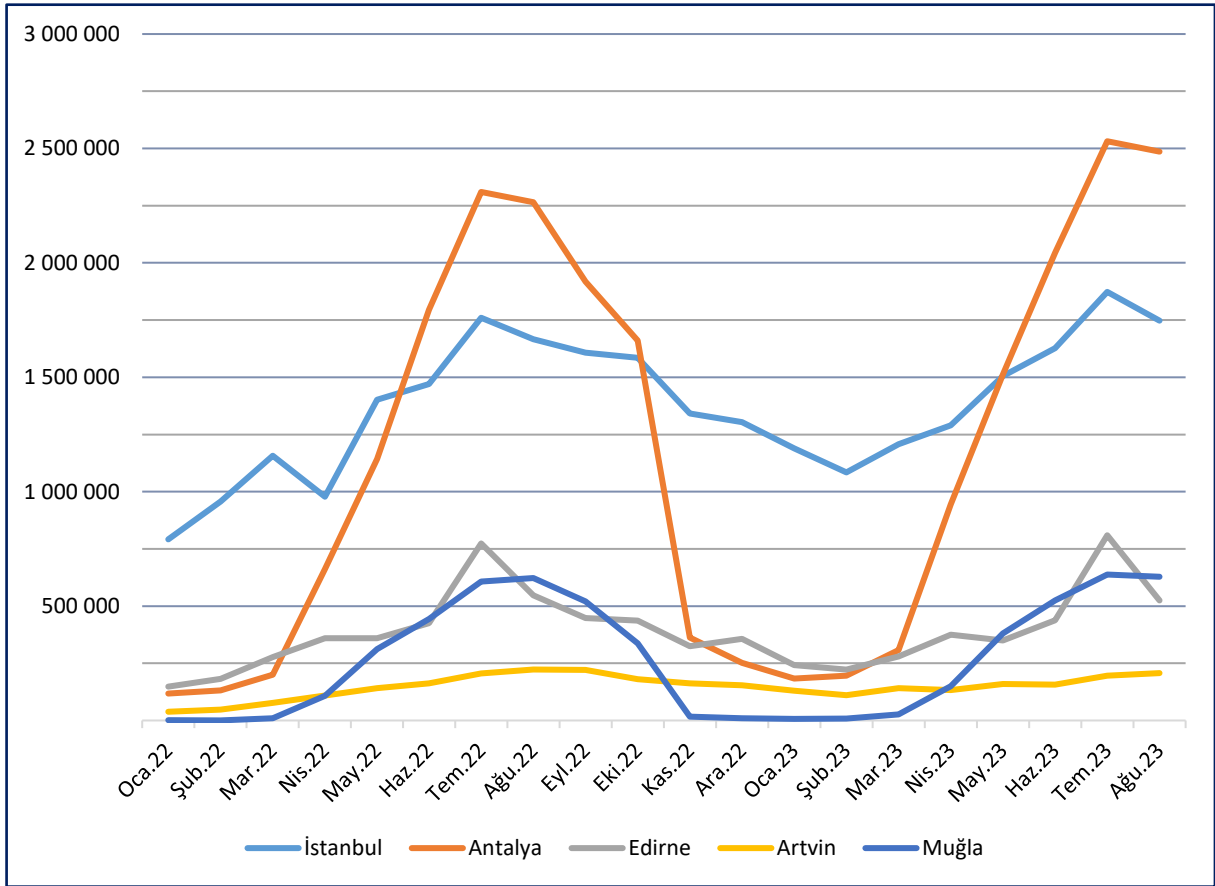

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

Ülkemize gelen turistlerin giriş yaptığı 5 sınır kapısından geçen kişi sayısını gösteren istatistik en faal ikinci sınır kapısının Antalya olduğunu göstermektedir. İlk sırada İstanbul yer almaktadır. İstanbul kültürel açıdan olduğu kadar ticari açıdan da merkezi konumunu tarihsel süreçte muhafaza etmiştir. Etrafındaki endüstriyel merkezler ve havalimanı kapasitesi ile ülkenin giriş kapısı olarak da tanımlanabilir. Uluslararası etkinliklere ev sahipliği yapması ve dünya mirası açısından sahip olduğu zenginlikler bu konumunu pekiştirmektedir.

2020 yılında COVID-19 pandemisi sebebiyle ülkeye girişler önemli ölçüde azalmış olup turistik merkez olan Antalya ile sınır ticaretinin canlı olduğu Artvin ve Edirne oldukça olumsuz etkilenmiştir. Antalya gibi bir yaz turizmi merkezi olan Muğla da Antalya ile benzerlik göstermektedir. Salgın hastalığın etkilerinin azalmasını takiben turizmin toparlanması ile giriş sayıları önemli ölçüde yükselmeye başlamış ve bazı giriş kapılarda rekor senesi olarak bilinen 2019 rakamları dahi aşılmıştır. Ancak Antalya ve Muğla gibi yaz turizmi sebebiyle yoğunluk yaşayan kapıların toparlanması zaman almaktadır.

Şekil 44: Türkiye'ye Gelen Yabancı Ziyaretçi Sayısı (En Fazla Yabancı Ziyaretçinin Giriş Yaptığı 5 İl Ayrımında Aylık Gösterim)

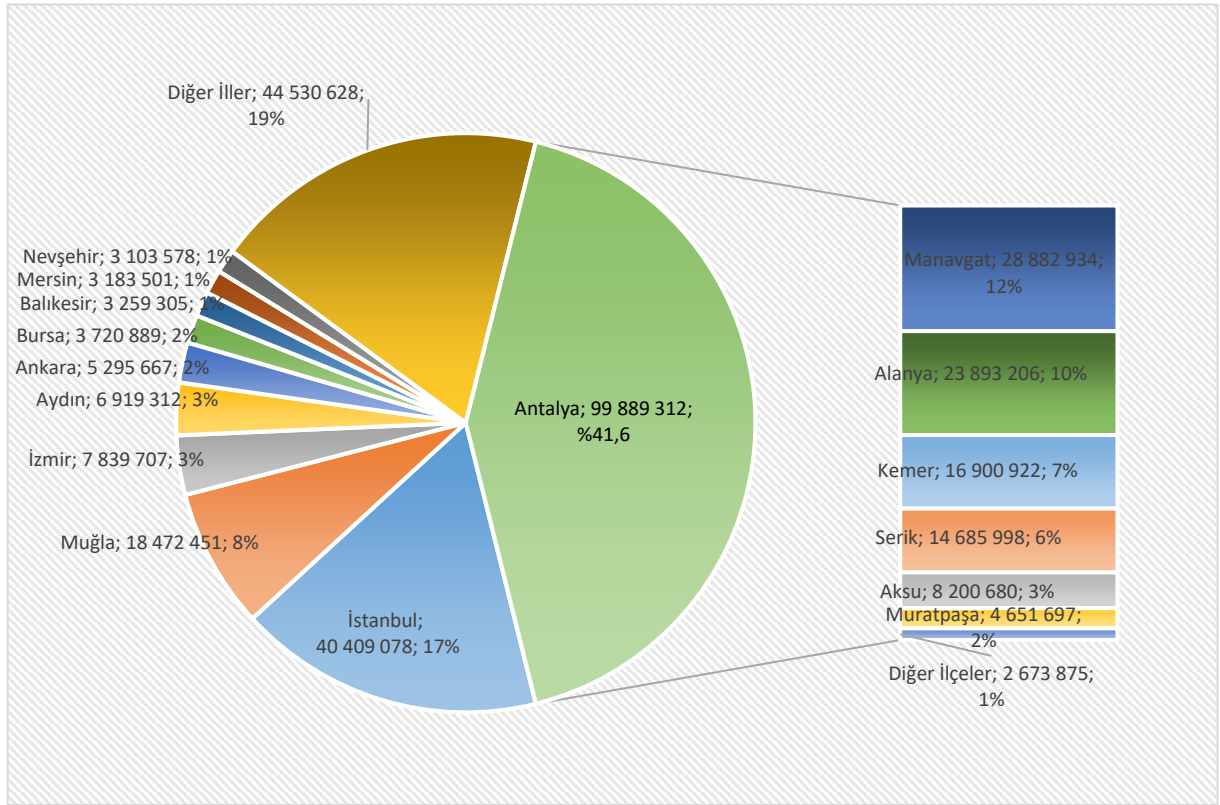

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı / Zaman Serisi Aralığı: 2022-2023

Aylık veriler ise bu giriş kapılarının tercih edilme sebeplerini doğrulayan veriler sunmaktadır. Antalya giriş sayıları yaz aylarında İstanbul'u geçmekle beraber yıl boyunca istikrarlı bir grafik çizmemektedir. Yaz turizminin diğer önemli merkezlerinde Muğla ilinin grafiği de Antalya iline benzerlik göstermektedir. Artvin ve Edirne illerine giriş yapan kişi sayısı ise İstanbul gibi yıl boyunca daha az değişiklik göstermektedir.

Konu turizm konaklama olduğunda ise Antalya açık ara lider konumdadır. İstanbul ticari ve kültürel merkez olmasına rağmen bu faaliyetler için ülkemize gelenlerin konaklama sayıları yaz turizmi için Türkiye'ye gelenlerin konaklama sayıları yanında oldukça düşük kalmaktadır. Deniz, kum, güneş turizmi olarak da bilinen kitle turizmi için ön plana çıkan diğer merkezler de konaklama sayıları sıralamasında üst sıralarda yer almaktadır. Dünyanın en gözde sahil şeritlerinden birine sahip olan Antalya ili içerisinde Manavgat, Alanya ve Serik gibi konaklama sayısı birçok ilden yüksek olan merkezler konaklama altyapısı ile ön plana çıkmaktadır. Antalya ilindeki 5 yıldızlı otel konaklama sayıları ve doluluk oranları bu durumu doğrulamaktadır.

Şekil 45:Türkiye'de Bulunan Konaklama Tesislerinde Bir Yıl İçerisinde Gerçekleşen Geceleme Sayısı (Gün)

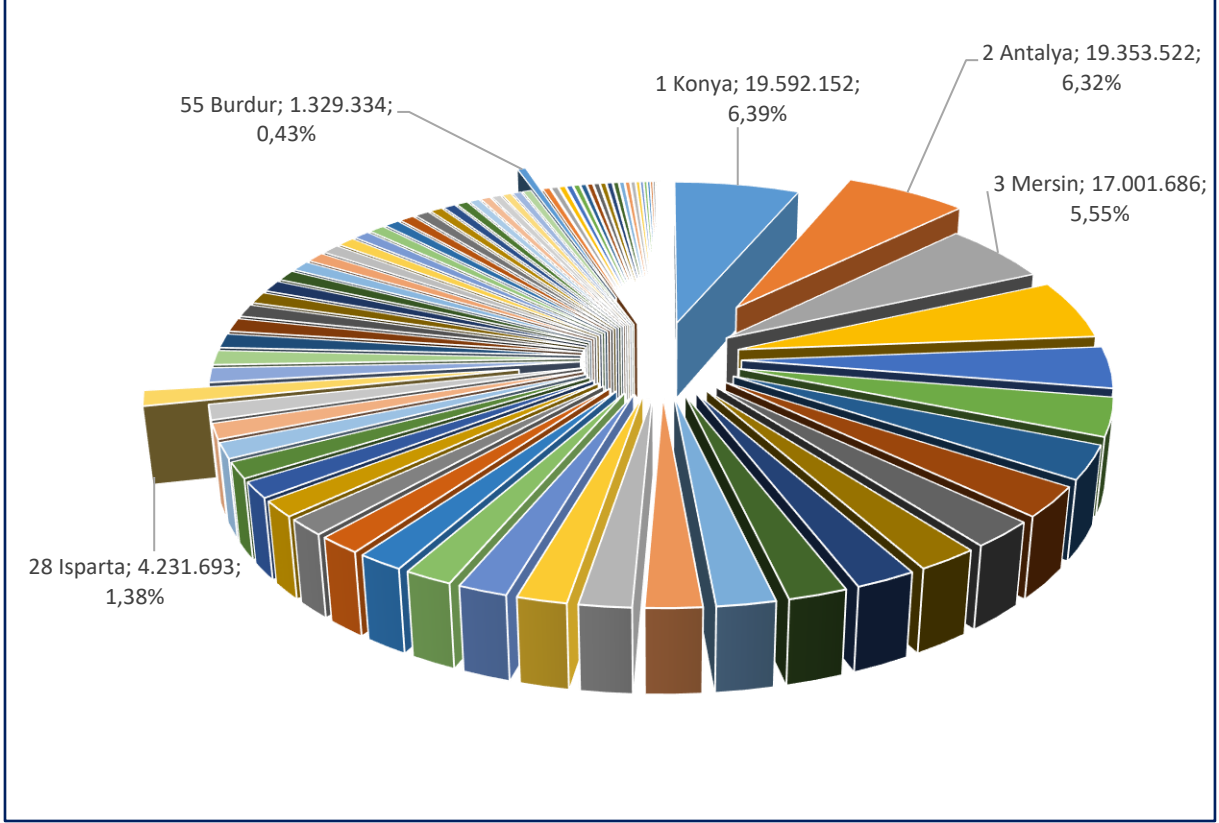

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı / Veri Yılı: 2022

7. TARIM

Batı Akdeniz bölgesi ülkemizin önemli tarım alanlarından biridir. Akdeniz iklimi, karasal iklimi ve geçiş iklimine sahip alanları barındırmaktadır. Buna bağlı olarak çok farklı ürünler yetiştirilebilmektedir.

Şekil 46 Türkiye Toplam Bitkisel Üretim Değerinin 81 İl Arasında Dağılımı (Bin TL)

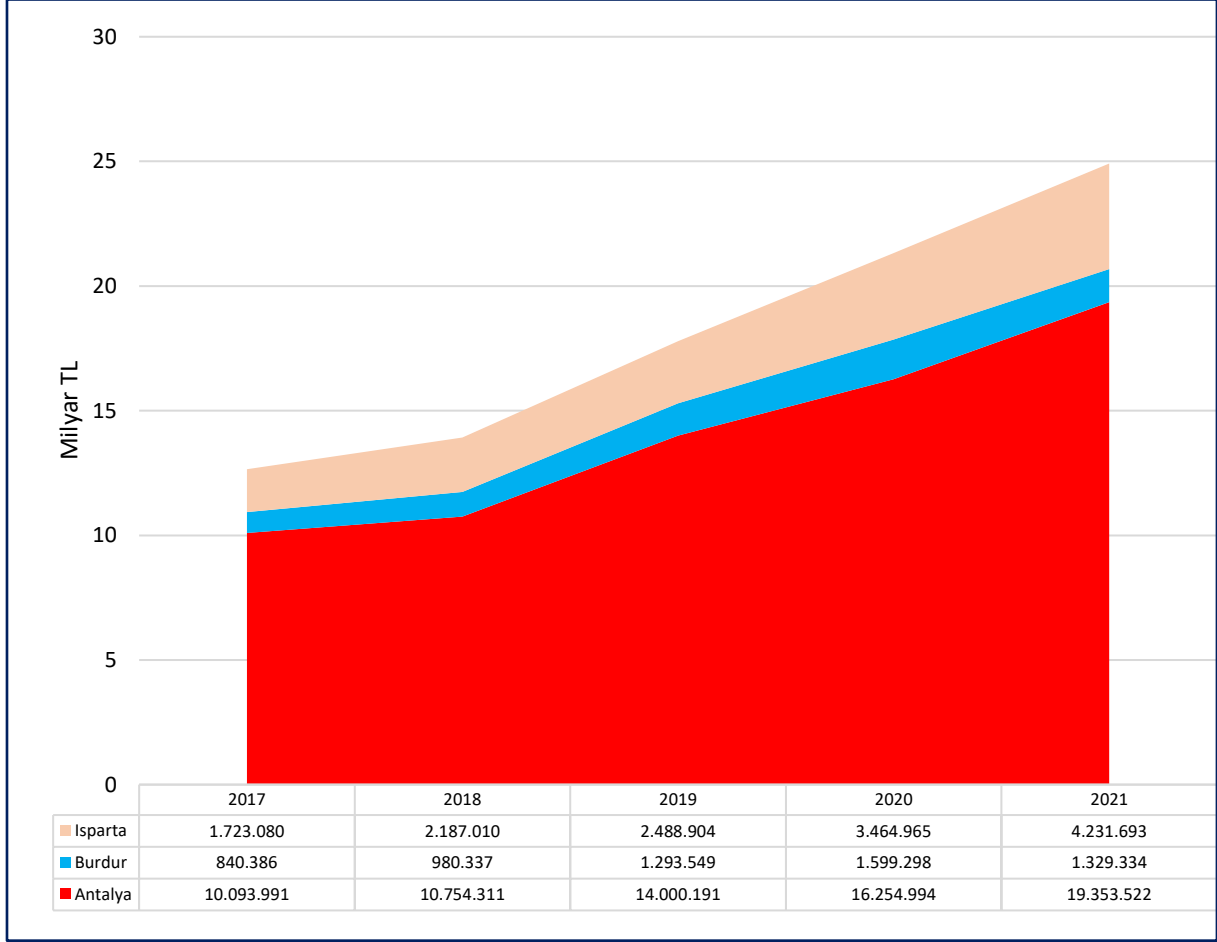

Türkiye İstatistik Kurumu / Veri Yılı: 2021

2021 verilerine göre bitkisel üretim değeri üzerinden değerlendirildiğinde Şekil 46'da yer aldığı üzere Antalya ili Konya'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Coğrafi olarak engebeli bir konumda yer alması ve buna bağlı olarak ekilebilir alanı az olmasına rağmen Konya iline yakın değerlere sahip olunması ekonomik değeri yüksek ürünlerin kendine yer edindiğinin bir göstergesidir. Bölgenin ve özellikle Antalya'nın sahip olduğu iklim avantajı üretim rakamlarına yansımaktadır.

Şekil 47'de 2017-2021 yılları arasında Batı Akdeniz Bölgesi illerinde bitkisel üretim değerinin değişimi sunulmaktadır. Türkiye'de ikinci sırada yer alan Antalya ilinin üretim değeri bölgenin diğer illeri olan Burdur ve Isparta'nın toplamından büyüktür. Söz konusu yıllar arasında Antalya ilinin üretim değeri yaklaşık olarak 1 kat artmıştır. Oransal olarak üretim değeri en fazla artan il 1,5 kat artışla Isparta olmuştur. Burdur ilinde ise 2020 yılına kadar düzenli bir artış olduğu 2021 yılında ise bir düşüş meydana geldiği kolaylıkla fark edilebilmektedir.

Şekil 47 Batı Akdeniz Bölgesi İlleri Bitkisel Üretim Değeri (Bin TL) Yıllara Göre Değişimi

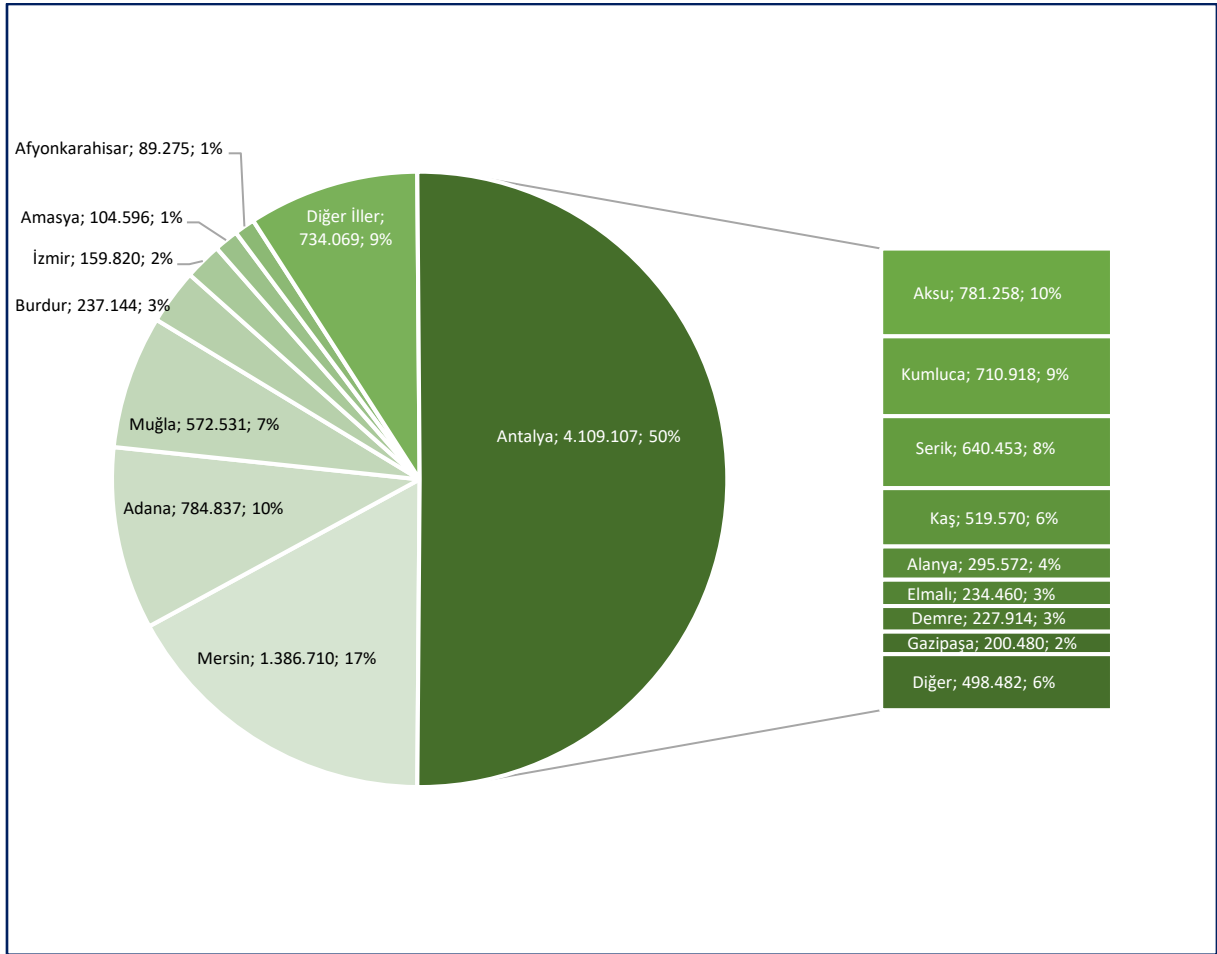

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Zaman Serisi Aralığı: 2017-2021

Örtü altı sebze üretiminde Antalya ili ülkemizde ilk sırada gelmektedir. Tüm altı sebze üretiminin yaklaşık yarısı Antalya'daki örtü altı sebze alanlarında üretilmektedir. Elverişli iklimi ve verimli tarım alanlarıyla Antalya bölgeyi ön sıralara taşımıştır. Antalya ilinin Aksu, Kumluca, Serik ve Kaş ilçeleri ülke üretimine sağladıkları %5 ve üzeri katkı ile birçok ilden daha fazla üretim yapmaktadır. Antalya'da kış aylarında yapılan üretim ülkenin iç tüketiminde önemli bir paya sahip olmakla birlikte büyük ölçüde ihraç edilmektedir. Coğrafi yakınlık sebebiyle Avrupa ülkeleri yapılan ihracatta ilk sıralarda yer almaktadır.

Bölge illerinden Burdur ili de Antalya kadar olmasa da Türkiye'de örtü altı sebze üretimine katkı sağlayan önemli merkezlerden biridir. Isparta ilinde son yıllarda örtü altı sebze üretimine bir yönelim bulunmakla birlikte istenen seviyeye erişilememiştir. Bunda meyveciliğin ilde önemli yere sahip olması gösterilebilir. Bölge illeri iklim avantajı ve sulama imkânlarının yeterli olması sebebiyle pek çok ürün üretiminde ülkede önemli konuma sahiptir. Hayvancılıkta kullanılacak yem için yapılan ekim dışında tahıllar bölge sathında diğer tarım ürünleri kadar alan kaplamamaktadır.

Şekil 48: Türkiye Örtü Altı Sebze Üretimi (Ton)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Veri Yılı: 2022

Tıbbi aromatik bitkiler kategorisinde yer alan ve şehirde tarihi bir geçmişi olan gül üretiminde özellikle Isparta ili ilk sıradadır. Son yıllarda popülerliği artan lavanta bitkisinde her üç il de önemli paya sahiptir. Rezene ve anason üretiminde Burdur ilinin Tefenni ilçesi bir üretim merkezi haline gelmiş ve bu ürünler geleneksel ekonominin merkezine yerleşmiştir.

Muz, Antalya'nın Alanya ve Gazipaşa ilçelerinde mikro klima özelliği sahip sahil şeridinde yetişebilmektedir. Tropikal bitkilerden olan avokado üretiminde Antalya ili ilk sırada yer almaktadır. Mandalina ve portakal gibi turuncgiller Akdeniz iklimi etkisi sebebiyle Antalya ilinde kendine yetiştirme alanı bulabilmiştir. Keçiboynuzu ve nar gibi ürünler bölgenin karakteristik ürünleri haline gelmiştir. Bölgenin elma üretimine katkısı önemli düzeydedir. Sadece Antalya ilinde değil özellikle Eğirdir ve Gelendost gibi Isparta'nın Eğirdir Gölü kıyısındaki şehirlerinde elma yetiştiriciliği temel uğraş haline gelmiş ve elma neredeyse monokültür bitkisi olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Tarım için oldukça uygun koşullara sahip bölgenin problemi ürün seçimidir. Engibeli yapıya sahip bölgede ekonomik getirisi fazla ürünlerin ön plana çıkması yetiştirilme şansı bulunan başka ürünlerden vazgeçilmesine sebep olmaktadır.

Şekil 49: Batı Akdeniz Bölgesinde Önemli Miktarda Yetiştirilen Meyvelerin ve Diğer Ürünlerin Üretim Miktarı (Ton) ve Türkiye Toplam Üretimi İçindeki Oranı (%)

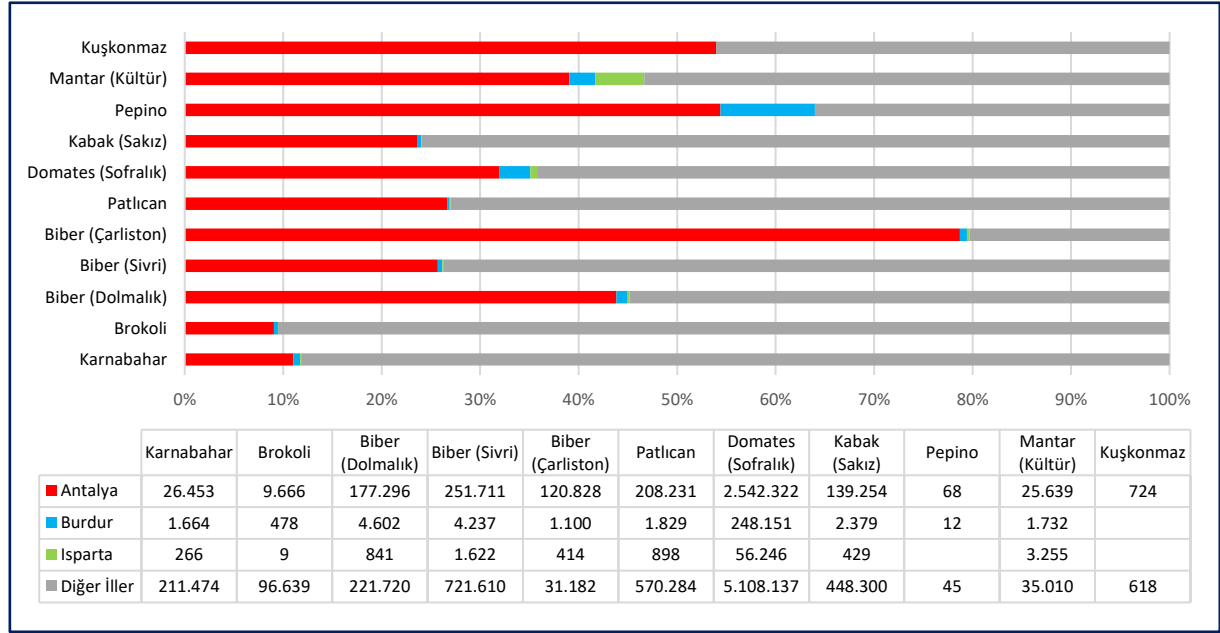

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Veri Yılı: 2022

Domates, biber, patlıcan, kabak, karnabahar, mantar gibi temel tüketim ürünleri üretiminde Antalya başta olmak üzere bölge önemli paya sahiptir. Özellikle örtü altı üretim sayesinde kış aylarında hem iç tüketim karşılanırken hem de önemli miktarda ihracat yapılmaktadır. Bu bitkiler tek yıllık olmaları ve uzun zamandır üretilmeye devam edilmeleri sebebiyle üreticinin tercih ettiği ürünler olup ekonomik getirisi yüksektir. Ancak ilaç kalıntısı ve siyasi sebeplerle ürünleri ithal eden ülkelerle sorunlar yaşanmakta olup pazar çeşitlenmesine gidilmesi veya ürünlerin gıda sanayine yönlendirilmesi alternatif çözüm yolları olarak öne çıkmaktadır.

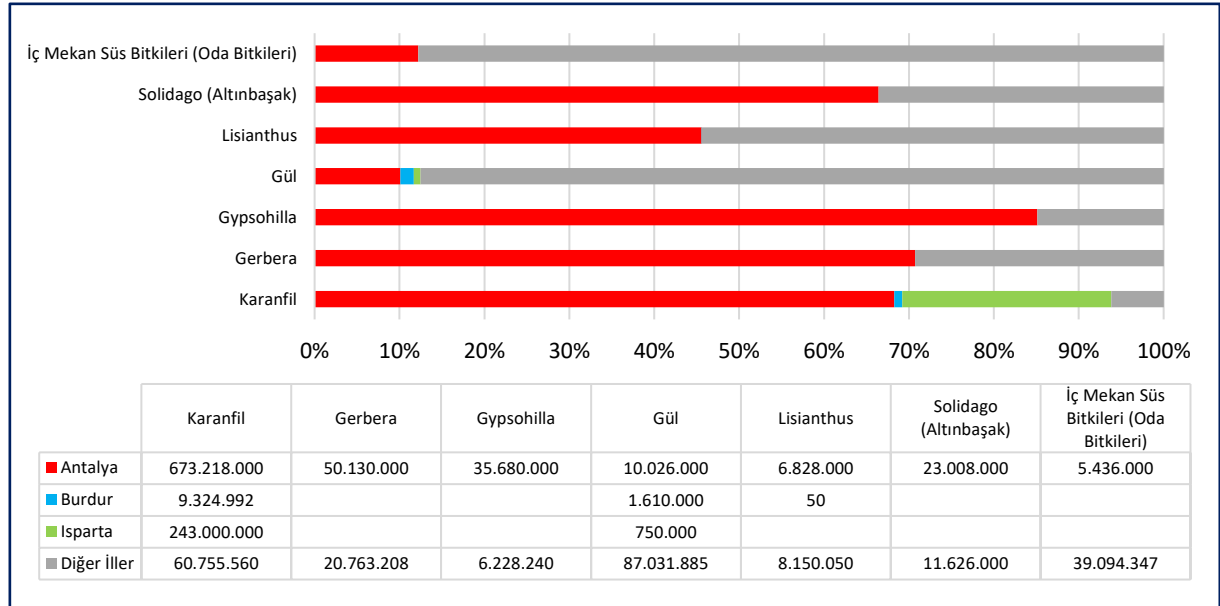
Bölgenin tarımdaki üstünlüğü sadece meyve sebze alanı ile kısıtlı değildir. Kesme çiçek üretimi ve ihracatında da oldukça mesafe kat edilmiştir. Karanfil Isparta ve özellikle Antalya'da yetiştirilip ihraç edilmektedir. Bunların dışında Gypsophilla, Gerbera, Solidago, Lisianthus bölge dışında yetiştirilen önemli süs bitkileridir.

Şekil 50: Batı Akdeniz Bölgesinde Önemli Miktarda Yetiştirilen Sebze Üretim Miktarı (Ton) ve Türkiye Toplam Üretimi İçindeki Oranı (%)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Veri Yılı: 2022

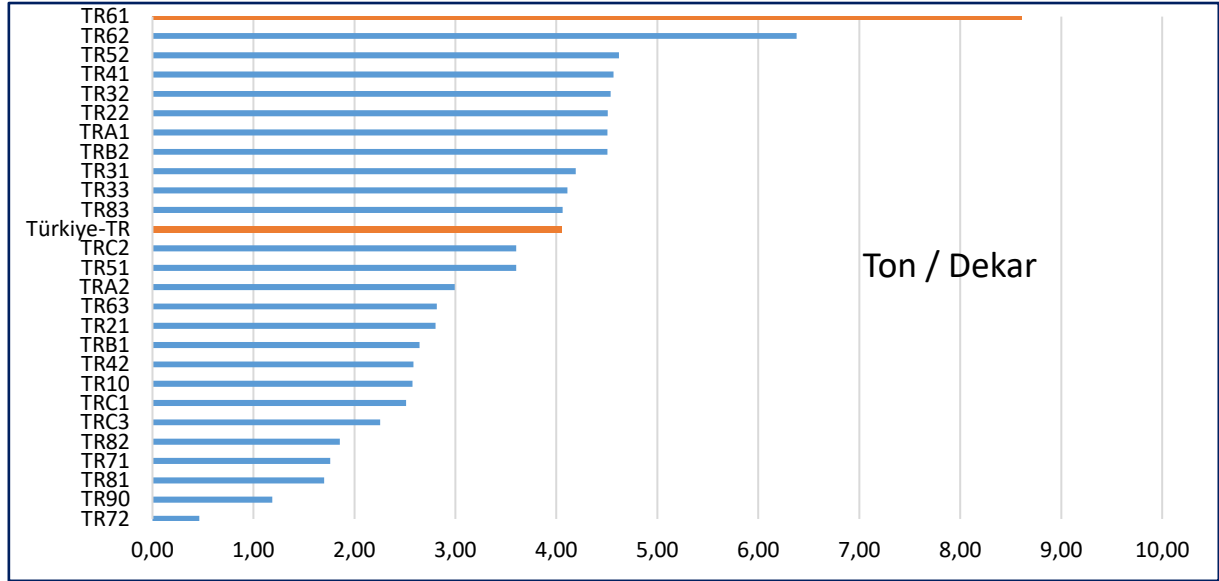
Şekil 51: Batı Akdeniz Bölgesinde Önemli Miktarda Yetiştirilen Kesme Çiçek ve Süs Bitkilerinin Üretim Miktarı (Adet) ve Türkiye Toplam Üretimi İçindeki Oranı (%)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Veri Yılı: 2022

Sebze üretiminde önde gelen bir bölge olan TR61'de bu durum istatistiklere de yansımıştır. Alan başına üretilen miktarda TR61 Bölgesi ilk sırada yer almaktadır. Verim ülke ortalamasının iki katından fazladır. Bölgeyi Akdeniz'e kıyısı olan TR62 Bölgesi takip etmektedir. İklimin sağladığı avantajla örtü altı alanların geniş yer kaplaması bu sonucun ortaya çıkmasında oldukça etkili olmuştur.

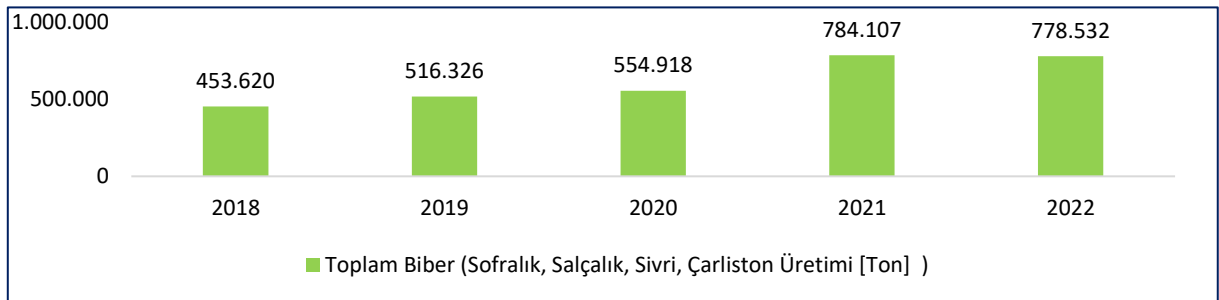
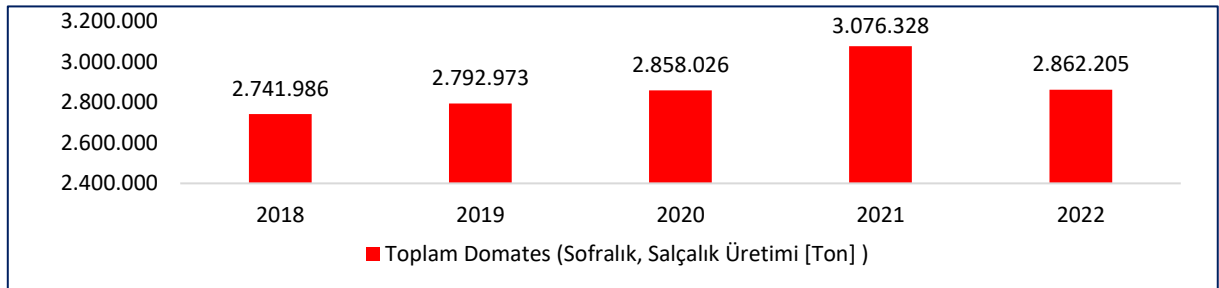
Şekil 52: Düzey 2 Bölgeler Birim Alan Başına Sebze Üretim Miktarı (Ton/Dekar)

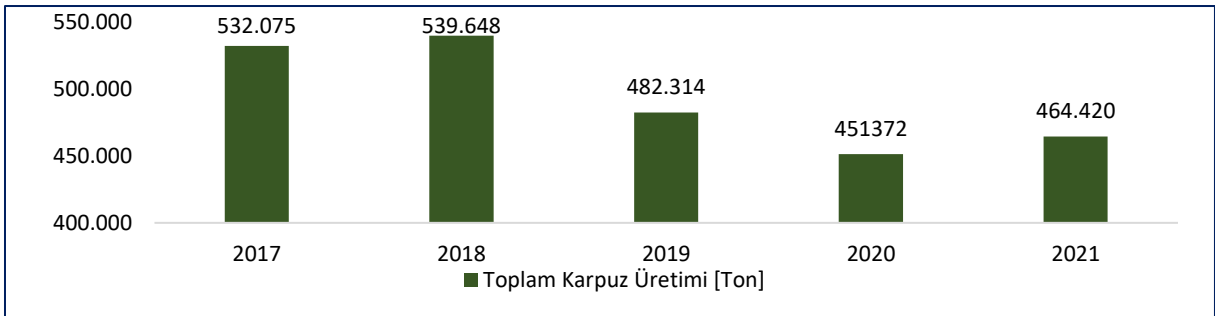
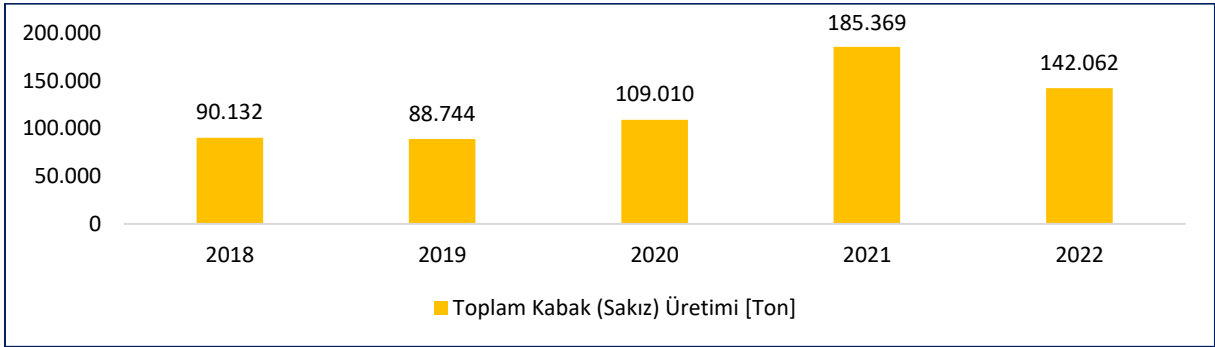
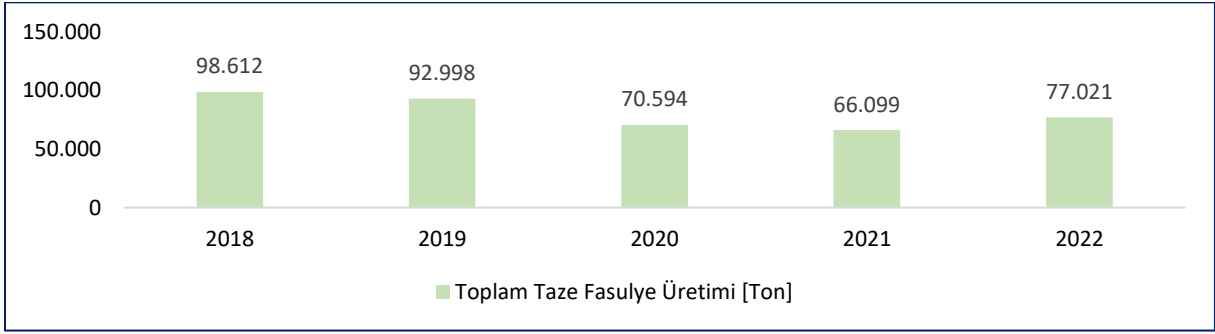
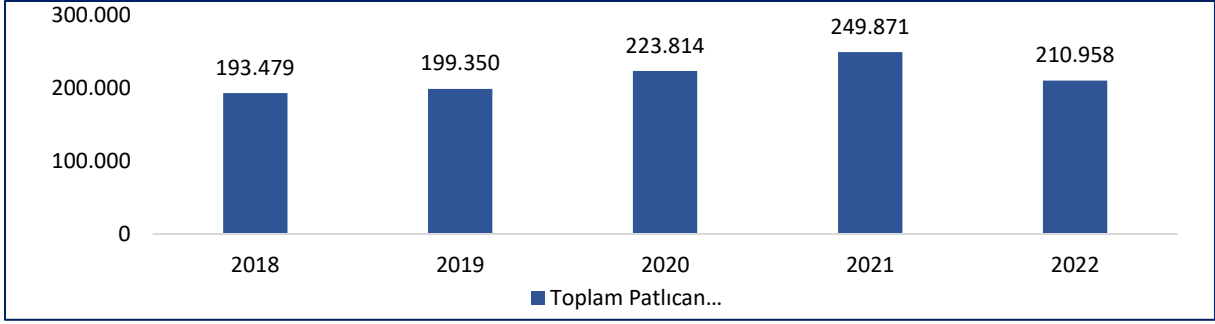

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Veri Yılı: 2022

Domates, biber, patlıcan, kabak gibi tek yıllık bitkilerde 2021 yılına kadar üretimde düzenli bir artış, bu tarihten sonra düşüş gözlemlenmektedir. Meyvelerde muz, elma üretiminde artış yaşanırken limon ve portakalda da düşüş göze çarpmaktadır. Tek yıllık bitkilerde genel olarak maliyetlerdeki artış üretime hemen yansımaktadır. Nitekim 2022 yılındaki düşüşün bu sebepten olduğu değerlendirilmektedir. Çok yıllık meyvelerde meydana gelen düşüş üretim maliyetlerinin artışıyla birlikte bakım zorluklarından kaynaklanabilmektedir. Aynı zamanda turistik tesis veya konut inşaatı için gerekli arazilerin tarım arazilerinden temin edilmesi üretimi tehdit eden etmenlerden biri olarak kabul edilmektedir.

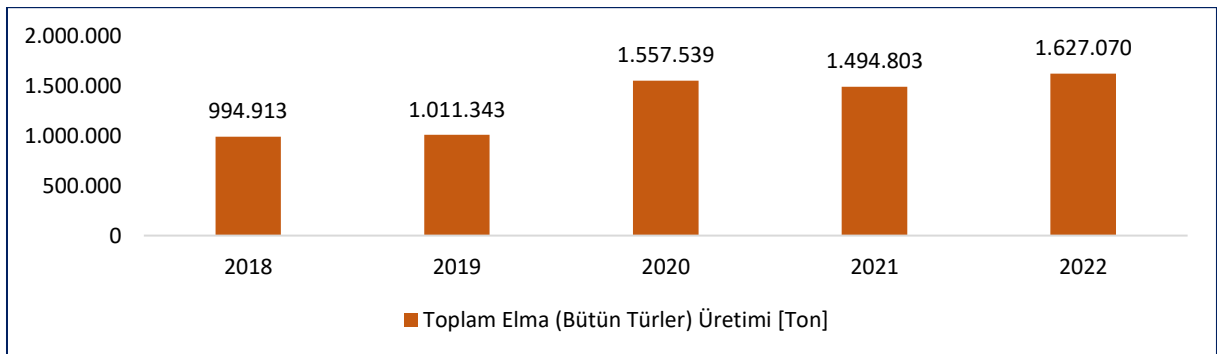
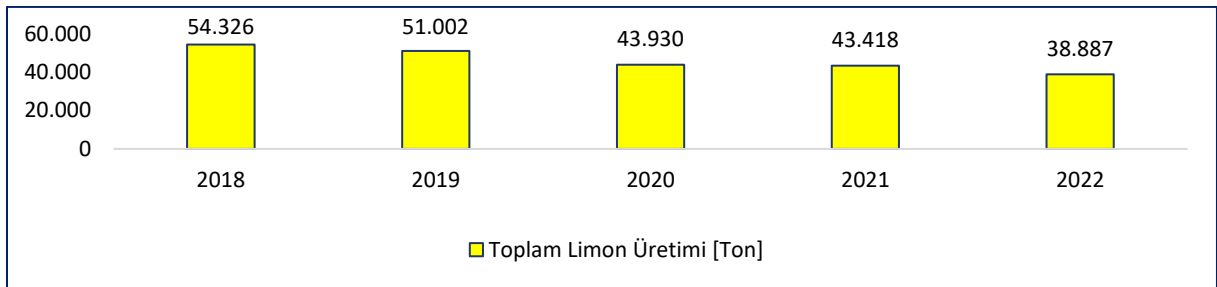
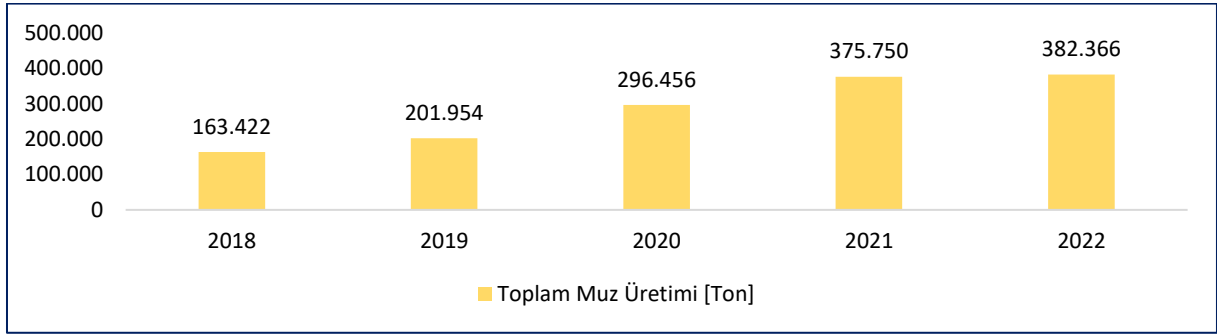
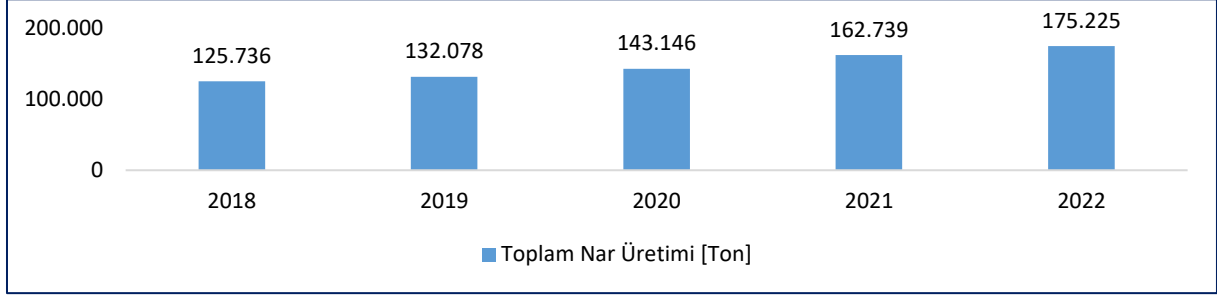
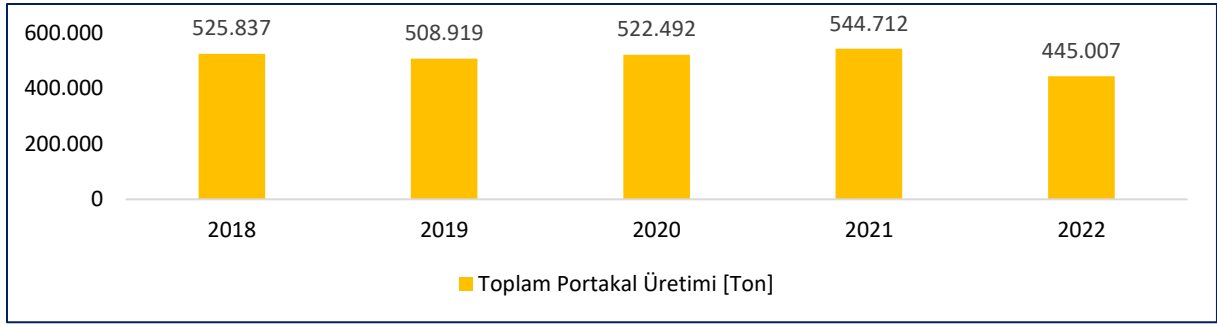
Şekil 53: Batı Akdeniz Bölgesinde Önemli Miktarda Yetiştirilen Tarımsal Ürünlerin Üretim Miktarı (Sebzeler) (Ton)

Türkiye İstatistik Kurumu / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

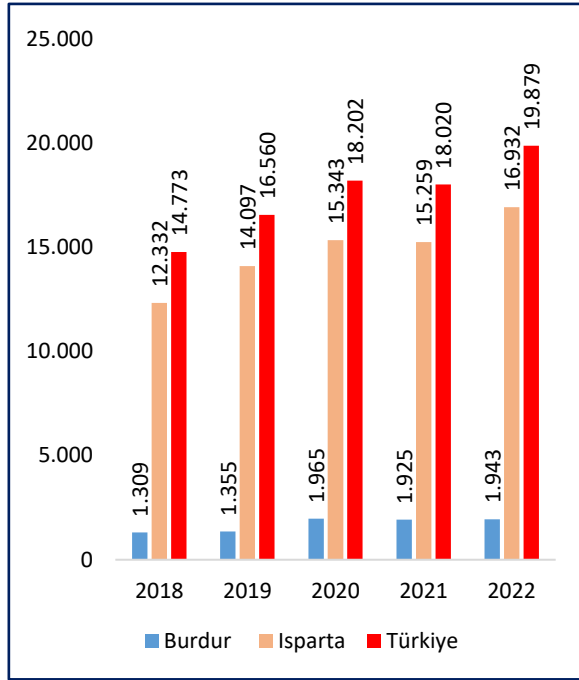
Şekil 54: Batı Akdeniz Bölgesinde Önemli Miktarda Yetiştirilen Tarımsal Ürünlerin Üretim Miktarı (Meyveler) (Ton)

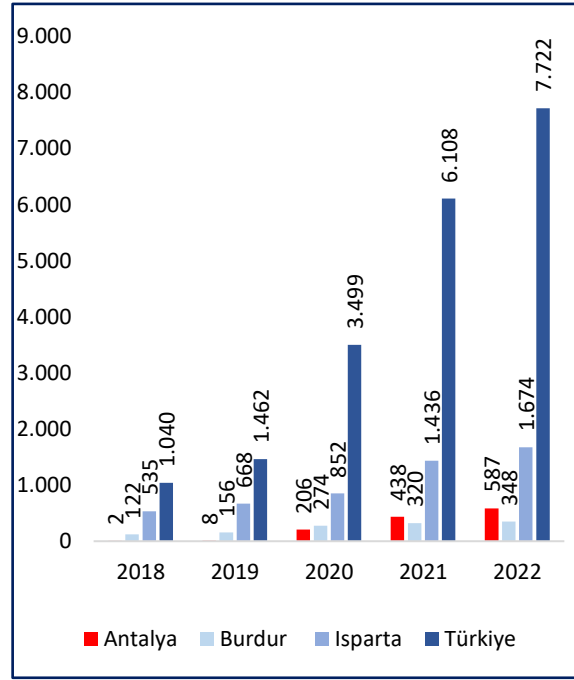
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

Şekil 55: Türkiye ve Batı Akdeniz Bölgesi Yağlık Gül ve Lavanta Üretim Miktarı (Ton)

Yağlık Gül Üretim Miktarı (Ton)

Lavanta Üretim Miktarı (Ton)

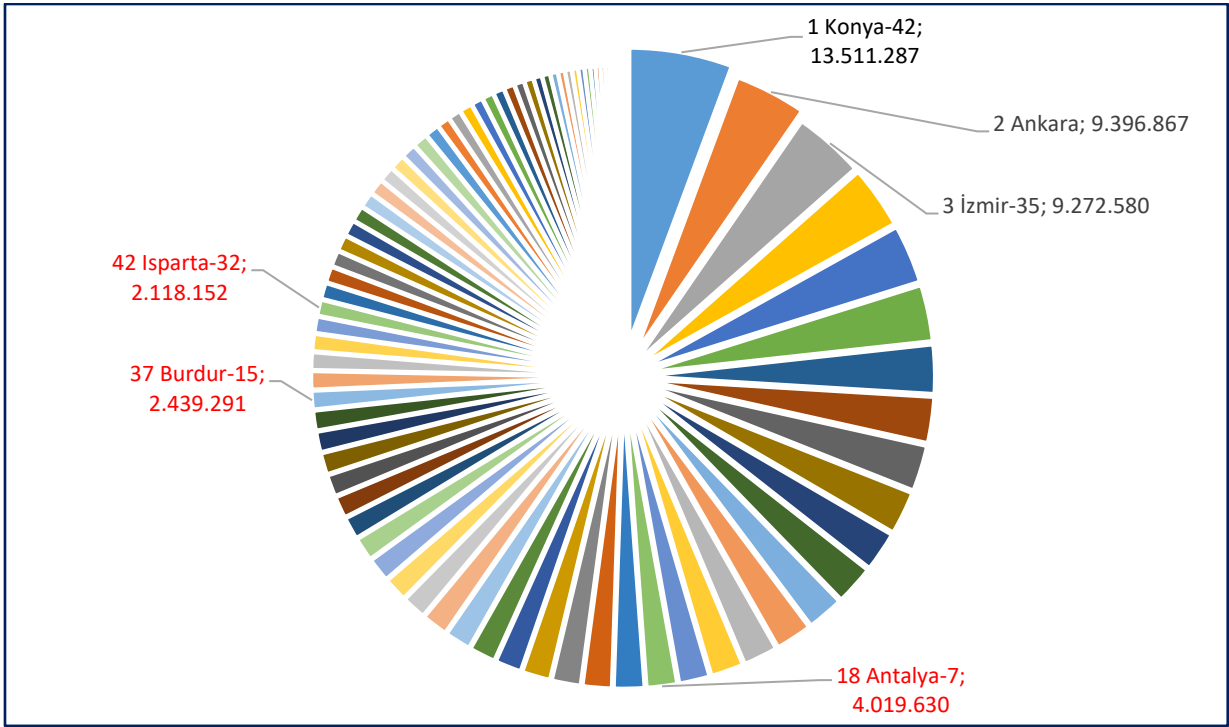

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Zaman Serisi 2018-2022

Yağlık gül ve lavanta üretiminde düzenli bir artış görülmektedir. Yağlık gülde ülke üretimindeki artış Burdur ve özellikle Isparta ilinin üretimindeki artışla paralellik göstermektedir. Batı Akdeniz Bölgesi lavanta üretiminde en önde gelen bölge olmasına rağmen zaman içerisinde bu konumunu kaybetmiştir. Bölgedeki üretim artmasına rağmen diğer bölgelerin de üretime katılmasıyla bölgenin payı azalmıştır. Lavanta bitkisinin yetişme alanının geniş olması bu durumun sebeplerindedir. Aynı zamanda lavanta yetiştirilmeye başlanan illerde lavanta festivallerinin tertip edilmeye başlanması Isparta ilinin öncü olduğu bu üründe avantajını kaybetmesine yol açmıştır.

Türkiye’de iller bazında canlı hayvan değerinin sıralandığı grafik Şekil 56’da görülmektedir. Önemli hayvancılık üretim merkezleri olan Konya, Ankara, İzmir ilk üç sırayı almaktadır. Batı Akdeniz illeri ise orta sıralarda kendilerine yer bulabilmişlerdir. Antalya, TR61 Bölgesi illerinden en üst sırada yer alan ildir. Bölgenin nispeten geride olmasında etkili olan temel etken büyükbaş hayvan sayısının düzey 2 bölgeleri arasında 15. sırada yer almasıdır.

Şekil 56 Türkiye Toplam Canlı Hayvanlar Değerinin 81 İl Arasında Dağılımı (Bin TL)

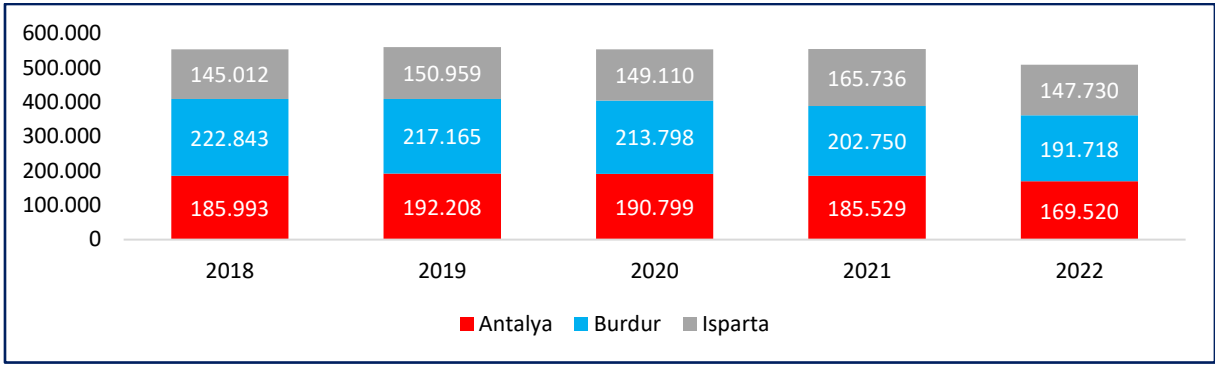
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Veri Yılı: 2021

Bölgenin bitki örtüsü ve coğrafi yapısı büyükbaş hayvancılıktan ziyade küçükbaş hayvancılığa uygun koşullar sunmaktadır. Ayrıca büyükbaş hayvancılığı destekleyen belli tarım ürünlerinin yaygın olarak yetiştirilmiyor oluşu bu durumun bir diğer sebebidir. Burdur ilinde yetiştirilen şeker pancarı bu durumun istisnası olmakla beraber canlı hayvan varlığı üst sıralarda yer alan illerle rekabet edebilecek düzeyde değildir. Diğer taraftan coğrafi koşulları büyükbaş hayvancılığa uygun olmayan bölgelerde bu ekonomik uğraşın devam etmesi sınırlı olan doğal kaynaklar üzerinde baskı oluşturmaktadır. Meraların yaygın olmadığı coğrafyada hazır yemle devam eden büyükbaş hayvancılık maliyet avantajına sahip olmamaktadır.

Büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayılarının değişimi önceki kısımlarda bahsedilen otsu bitkilerde olduğu gibi 2021 yılına kadar bir yükseliş sonrasında da düşüş göstermektedir. Artan maliyetlerin etkili olduğu bu dönemde süt fiyatının üreticiyi memnun edecek kadar yükselmemesi hayvanların kesime gitmesine ve dolayısıyla kısmi bir fiyat düşüşü sonrasında da hayvan varlığında azalmaya sebep olmuştur.

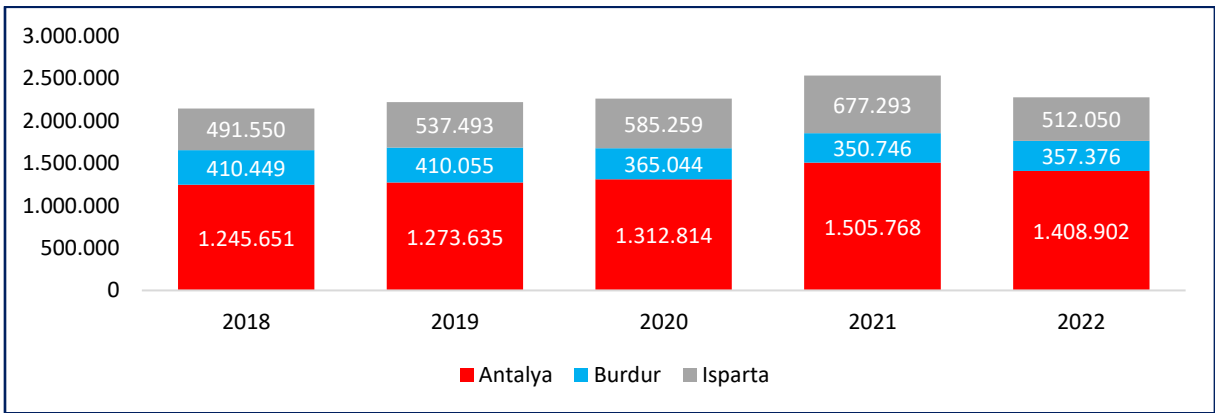
Aynı durumun yaşanmaması için üreticiyi fiyat dalgalanmalarına karşı koruyan mekanizmaların hayata geçirilmesi önem arz etmekte olup hem kaliteyi hem de maliyet azalışını önceleyen bir politikanın benimsenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Şekil 57: Batı Akdeniz Bölgesinde Toplam Büyükbaş Hayvan Sayısı [Siğir (Kültür), Siğir (Melez), Siğir (Yerli), Manda, Deve]

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Veri Yılı:2018-2022

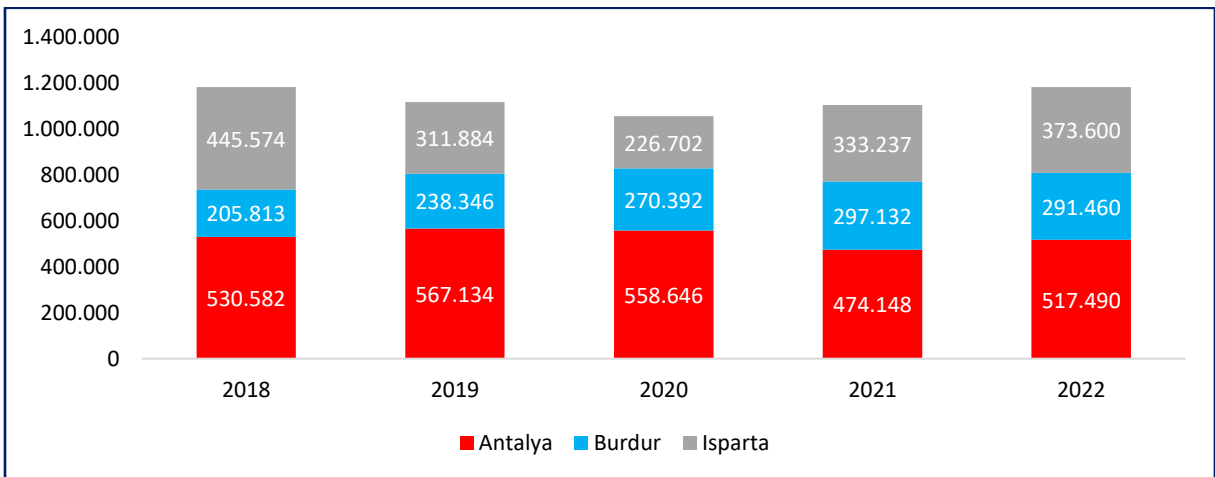
Şekil 58: Batı Akdeniz Bölgesinde Toplam Küçükbaş Hayvan Sayısı [Koyun(Yerli), Koyun(Merinos), Keçi(Kıl), Keçi(Tiftik)]

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Veri Yılı:2018-2022

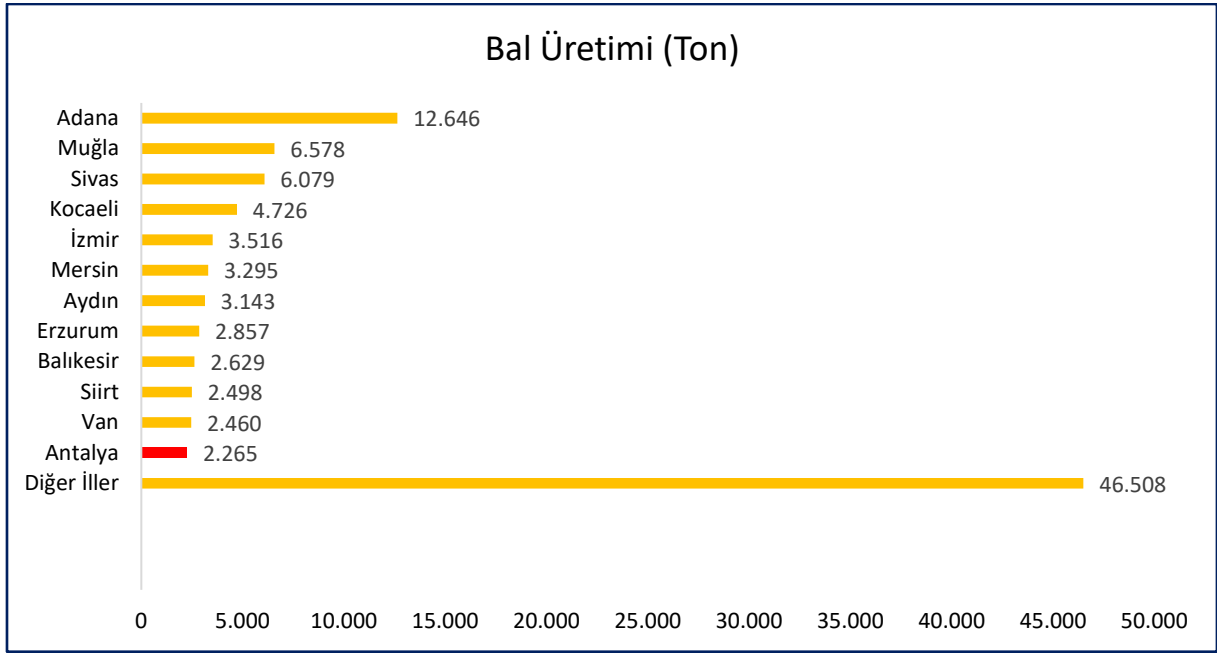
Aynı dönemde ise kümes hayvanı varlığında istikrarlı bir artış gözlemlenmiştir. Kırmızı ette meydana gelen fiyat artışı ete olan talebin kümes hayvancılığına yönelmesine neden olmuştur. Bölge sahip olduğu bitki örtüsü varlığına rağmen gerek kovan sayısı gerekse de bal üretiminde istenen seviyeye gelememiştir. Bu da ülkemizde arıcılığın geleneksel bir uğraş olarak varlığını sürdürdüğünün göstergelerinden birisidir.

Şekil 59: Batı Akdeniz Bölgesinde Toplam Kümes Hayvanı Sayısı (Yumurta Tavuğu, Kaz, Hindi, Ördek)

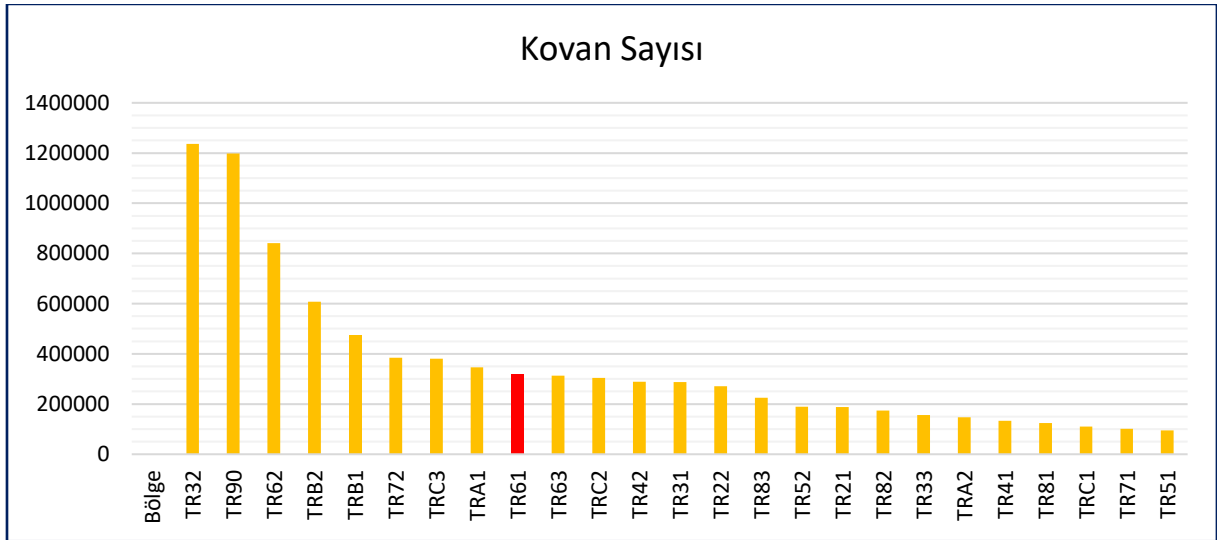

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu / Veri Yılı:2018-2022

Şekil 60: Türkiye İllere Göre Bal Üretimi (Ton)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2022

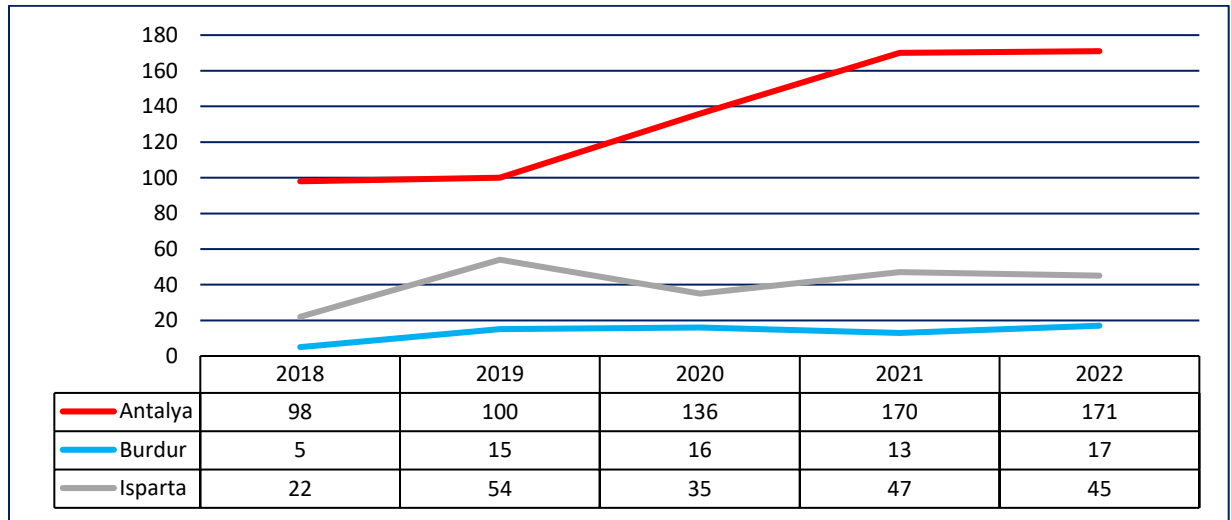

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2022

8. YENİLİKÇİLİK

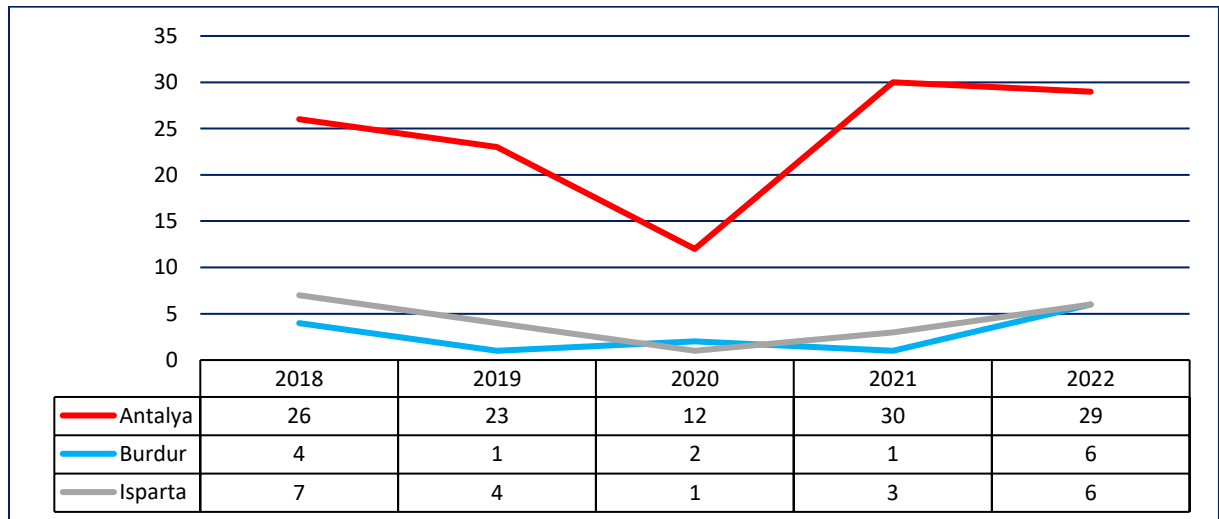
Patent, faydalı model, marka ve tasarım; yenilikçilik endeksinin dört önemli göstergesi olarak tanımlanmaktadır. Yenilikçilik konusunda ilk akla gelen belge olan patent, patent sahibine buluşu hakkında koruma sağlayan bir belgedir. Fikrin üretime geçiş sürecinin sembolü niteliğindedir. Antalya ilinde patent başvuruları 2019 yılından itibaren artışa geçmiş, 2021 yılından sonra önemli bir değişiklik olmamıştır. Patent tescillerinde 2020 yılı ile artış başlamış ve 2021 yılı ile yatay olarak devam etmiştir. Burdur ve Isparta illerinde ise yatay seyir hakimdir.

Şekil 61: Patent Başvurularının Batı Akdeniz Bölgesi İllerine ve Yıllara Göre Dağılımı (Adet)

Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu/ Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

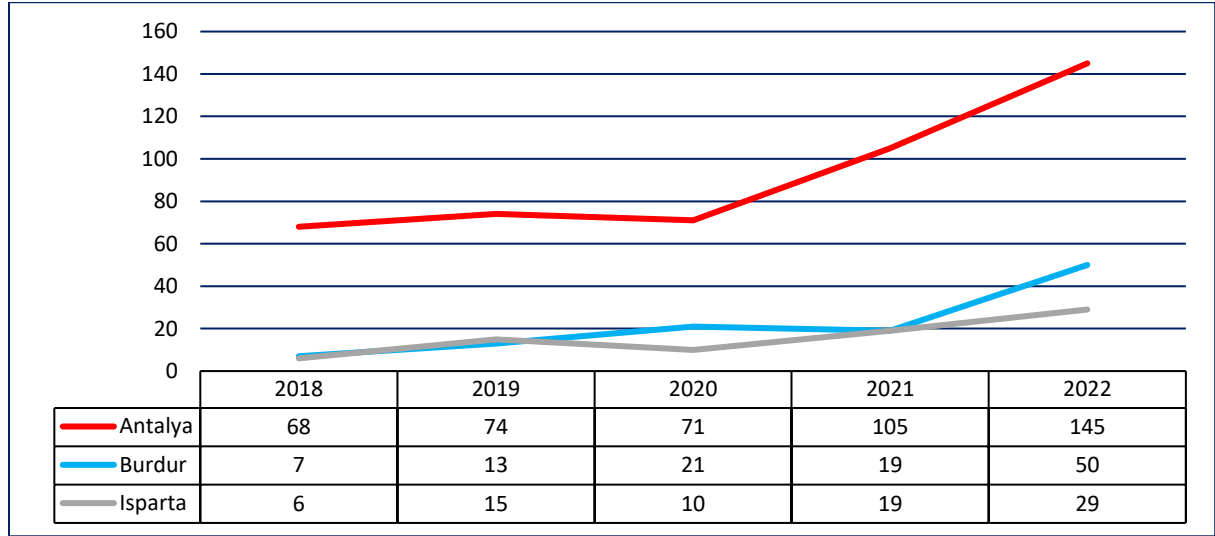
Şekil 62: Patent Tescillerinin Batı Akdeniz Bölgesi İllerine ve Yıllara Göre Dağılımı (Adet)

Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu/ Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

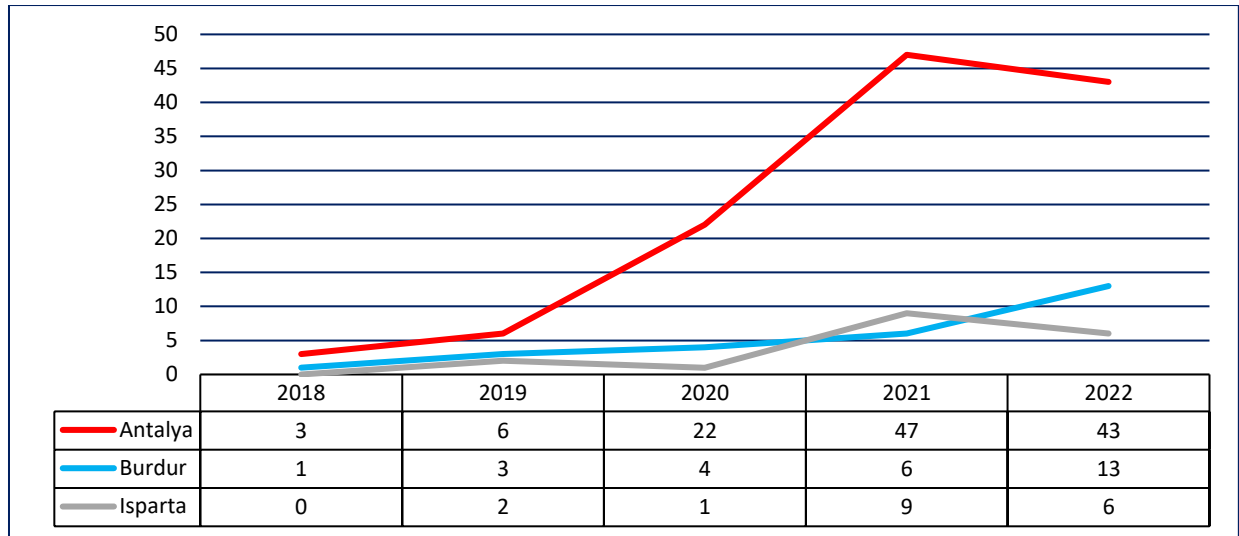
Faydalı model buluş sahiplerine patent gibi haklar verirken bunu daha kısa süre ve daha düşük bedelle sağlayan belgedir. Antalya ilinde faydalı model başvurularının 2020 yılında bir yükseliş trendine girdiği gözlemlenirken faydalı model tescil sayısı bir süre yükseldikten sonra düşüşe geçmiştir. Burdur ve Isparta illerinde bu kategoride hem başvuru hem de tescil sayısında artış başladığı görülmektedir.

Şekil 63: Faydalı Model Başvurularının Batı Akdeniz Bölgesi İllerine ve Yıllara Göre Dağılımı (Adet)

Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu/ Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

Şekil 64: Faydalı Model Tescillerinin Batı Akdeniz Bölgesi İllerine ve Yıllara Göre Dağılımı (Adet)

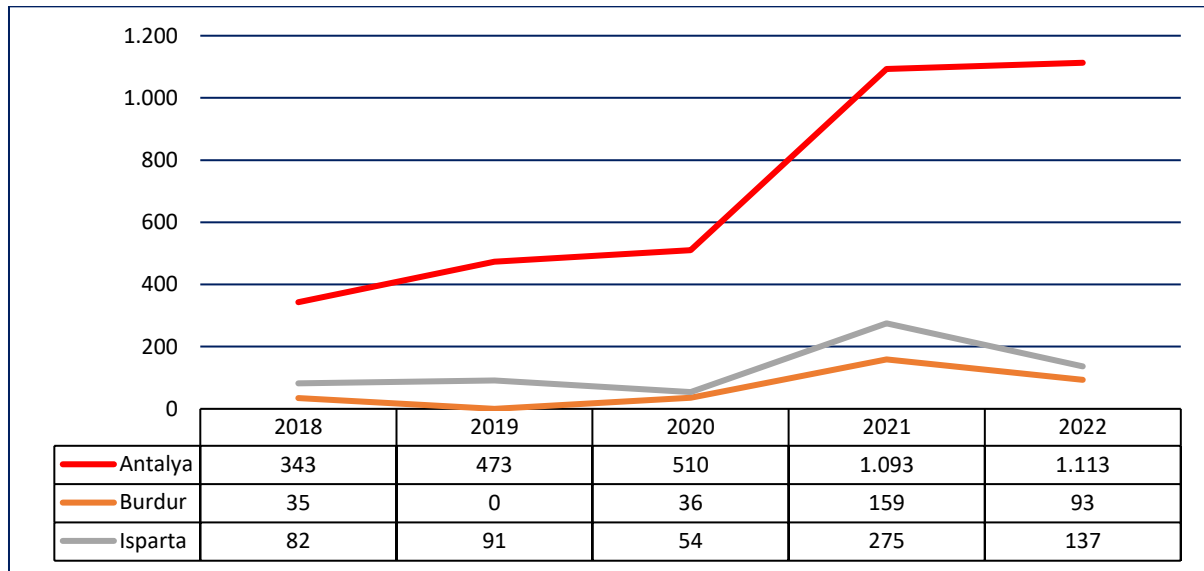

Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu/ Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'na göre tasarım, ürünün tümü veya bir parçasının ya da üzerindeki süslemenin çizgi, şekil, biçim, renk, malzeme veya yüzey dokusu gibi özelliklerinden kaynaklanan görünümüdür.

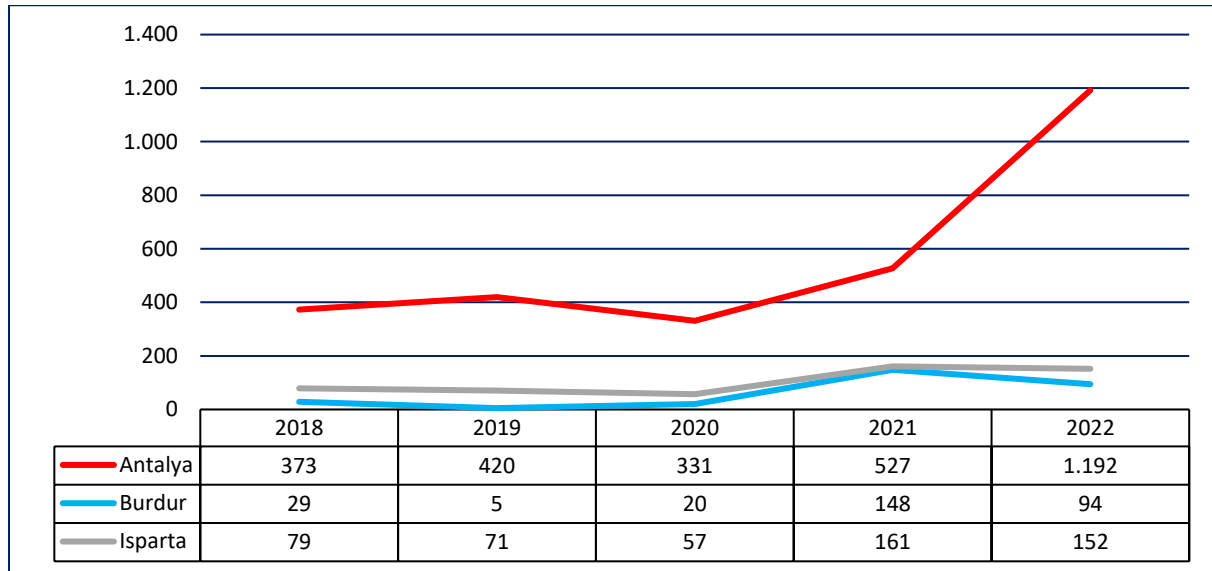
Tasarım başvurularında her üç ilde 2020 yılı ile artış başlamıştır. Antalya ilinde artış sona ermiş ve başvuru sayısı aynı düzeyde kalmıştır. Burdur ve Isparta illerinde ise 2021 yılıyla düşüş başlamıştır. Tescil sayısı ise başvurularda olduğu gibi 2020 yılı ile yükselişe geçmiştir. Antalya ilinde 2021 yılıyla artış hızlanırken Burdur ve Isparta'da tasarım tescillerinde düşüş yaşanmıştır. Yenilikçilik endeksinin 2020 yılındaki COVID-19 salgını ve sonrasında yaşanan kapanmalardan etkilendiği değerlendirilmektedir.

Şekil 65: Tasarım Başvurularının Batı Akdeniz Bölgesi İllerine ve Yıllara Göre Dağılımı (Tasarım Sayısı)

Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu/ Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

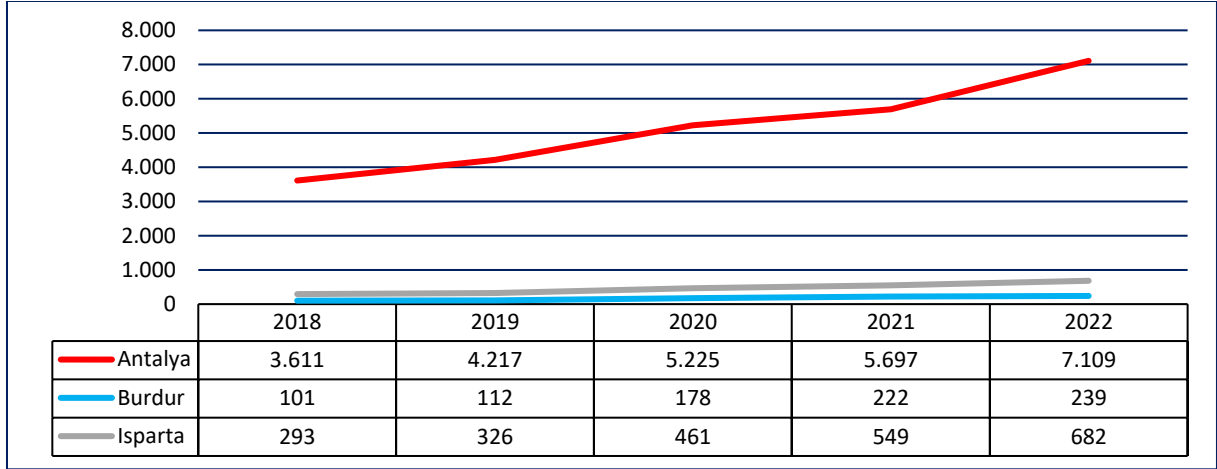
Şekil 66: Tasarım Tescillerinin Batı Akdeniz Bölgesi İllerine ve Yıllara Göre Dağılımı (Tasarım Sayısı)

Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu/ Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

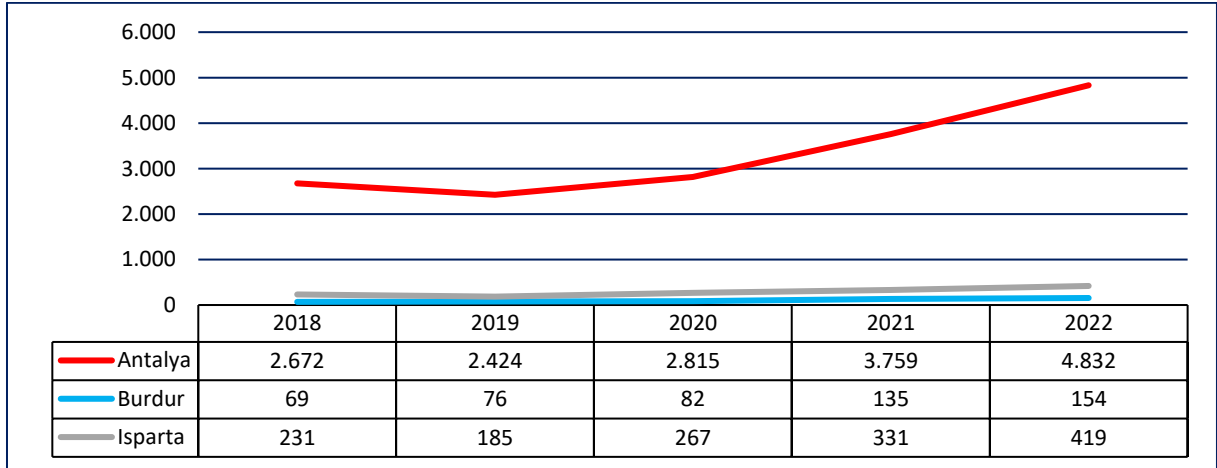
Marka bir teşebbüsün ürünlerinin diğerlerinden ayırt edilmesinin sağlayan unsurlara verilen isimdir. Ticarete profesyonelleşmenin ve katma değer artışının göstergelerinden biridir. Marka başvuru ve tescillerinde her üç ilde yükseliş eğilimine girilmiştir.

Şekil 67: Marka Başvurularının Batı Akdeniz Bölgesi İllerine ve Yıllara Göre Dağılımı (Adet)

Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu/ Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

Şekil 68: Marka Tescillerinin Batı Akdeniz Bölgesi İllerine ve Yıllara Göre Dağılımı (Adet)

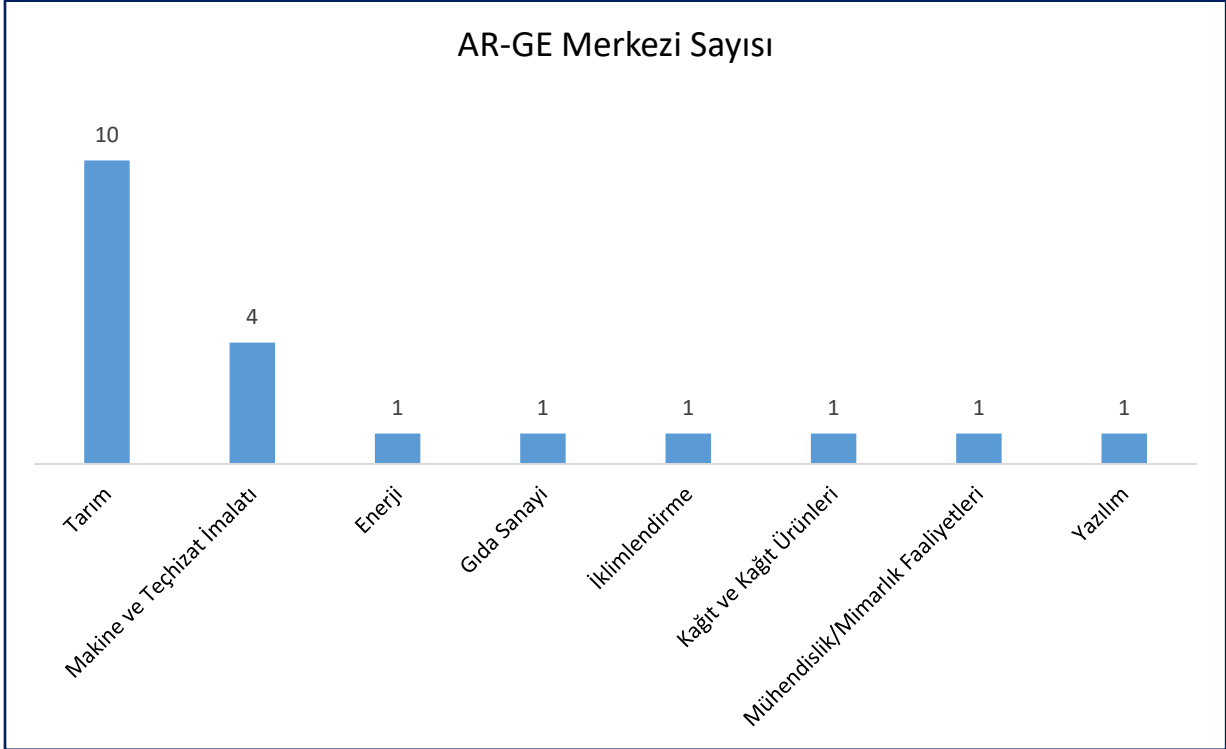
Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu/ Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

AR-GE potansiyeli hakkında bilgi veren önemli bir göstergesi AR-GE merkezi sayısıdır. 5746 sayılı kanuna dayalı olarak kurulan AR-GE merkezleri, işletmenin organizasyon yapısı içinde ayrı bir birim şeklinde örgütlenmiş, işletmeleri araştırma ve geliştirme faaliyetlerine teşvik eden ve onlara bu faaliyetleri sebebiyle çeşitli teşvik ve avantajlar sağlayan yapılardır. Ülkemizde 1.297 AR-GE merkezi bulunmakta olup bunların 20'si TR61 Bölgesi'nde yer almaktadır. Oransal olarak %1,5'e tekabül eden bu rakam oldukça yetersizdir. Türkiye'de bu konuda önde gelen iller 162 merkezle İstanbul, 37 merkezle Ankara ve 29 merkezle Bursa'dır. Ülkede onuncu sırada yer alan Antalya'da 18 merkez bulunurken, Burdur ve Isparta birer merkezle temsil edilmektedir.

Sektörel dağılıma bakıldığında Türkiye'de tekstil, mühendislik/mimarlık faaliyetleri, makine ve teçhizat imalatı, imalat sanayii ve otomotiv yan sanayii ilk 5'te yer alan alanlardır. Bölgedeki sektörel dağılım ise Türkiye'den büyük ölçüde farklılaşmaktadır. Tarım ile makine ve teçhizat

imalatının ön planda olduğu AR-GE merkezi istatistiği büyük ölçüde bölgenin yoğunlaştığı iktisadi sektörlerle uyumlu bir tablo çizmektedir.

Şekil 69 TR61 Bölgesi'ndeki Ar-Ge Merkezlerinin Sektörel Dağılımı

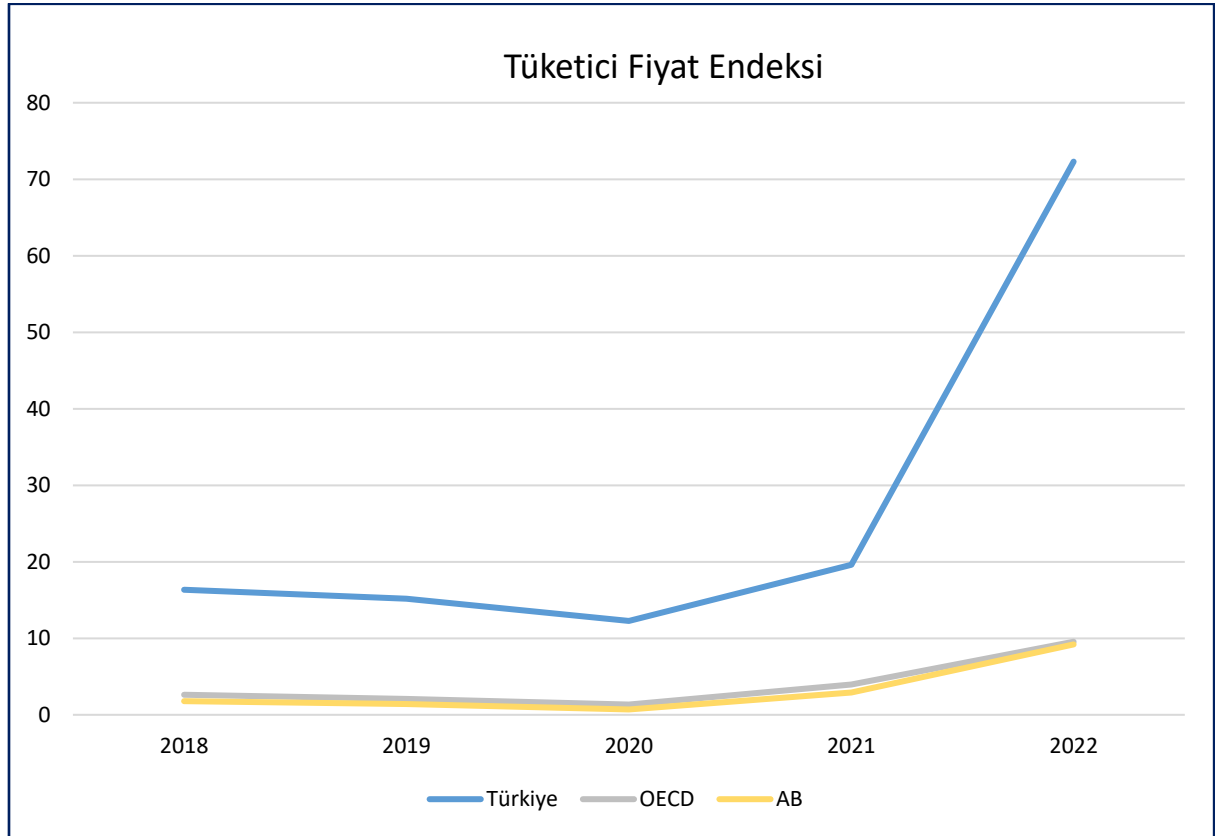
Kaynak: Girişimci Bilgi Sistemi, 2023

Teknoloji geliştirme bölgeleri, 4691 Sayılı Kanun'a dayanılarak kurulan belirli bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ya da AR-GE merkez veya enstitüsünün olanaklarından faydalanılan teknolojik bir buluşun fikir aşamasından ürün aşamasına geçtiği alanlardır. Üniversite-sanayi işbirliğinin gerçekleşebildiği önemli yapılardan kabul edilmektedir. Ülkemizde 87 adet faal teknoloji geliştirme bölgesi bulunmaktayken bunun 4'ü Batı Akdeniz Bölgesi'nde yer almaktadır. Bölgedeki geliştirme bölgelerinde bilgisayar programlama faaliyetleri, biyoteknoloji ile ilgili araştırma ve deneysel geliştirme faaliyetleri ve doğa bilimleri ve mühendislikle ilgili diğer araştırmalar ön plana çıkmıştır. Türkiye'de ilk sıralarda kendine yer bulan alanlar bölgeyle benzerlik gösterse de beklendiği üzere Türkiye'de çeşitlilik daha fazladır (GBS, 2023).

9. YAŞAM KOŞULLARI

Ülkemiz tüketici fiyat endeksi verilerini, dünyadaki endeks verileriyle karşılaştırdığımızda 2022 yılında Türkiye'nin farklılaştığı gözlemlenmektedir. OECD verilerine göre 2020 yılına kadar Tüketici Fiyat Endeksi OECD ülkeleri, AB ve Türkiye'de en düşük seviyeye geriledikten sonra artışa geçerek 2022 yılında en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Üretimdeki aksamalar, küresel tedarik zincirlerinin COVID-19 salgını sonrası zarar görmesi, girdi maliyetlerinin yükselmesi hem küresel hem de ulusal enflasyonu tetiklemiştir.

Şekil 70: Tüketici Fiyat Endeksi Değişimi

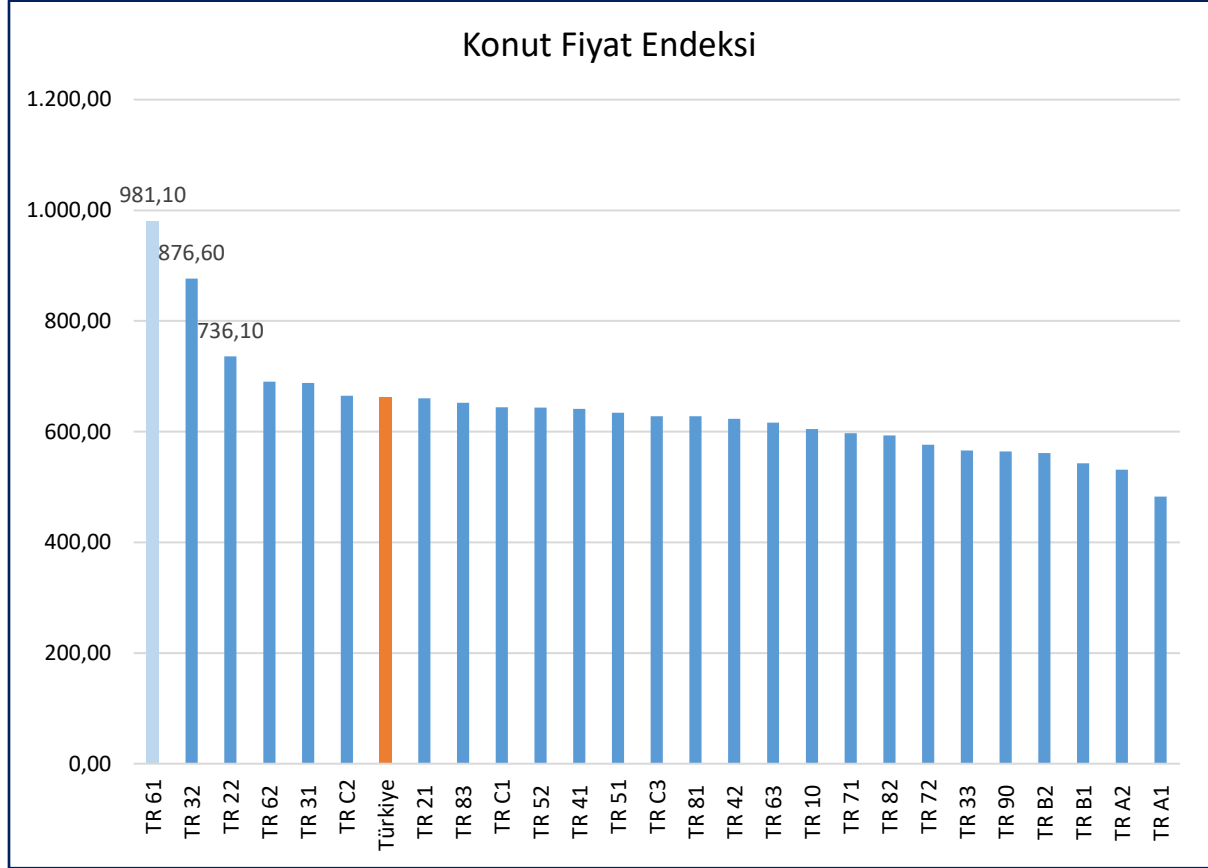
Kaynak: OECD/ Zaman Serisi Aralığı: 2018-2022

Konut ülkemizde hem bir ihtiyaç hem de bir yatırım aracı olarak görülmektedir. Türkiye ekonomisindeki geri bağlantı katsayısı en yüksek sektörlerden olan inşaatın son ürünlerinden en önemlisidir. Bu sebeple önemli ekonomik göstergelerden olan Konut Fiyat Endeksi (KFE) hayat pahalılığının bölge ve ülkedeki durumu hakkında önemli bilgiler vermektedir. İnşaat malzemelerinin küresel enflasyondan en olumsuz şekilde etkilenen ürün gruplarından olması durumu daha hassas hale getirmiştir.

TR61 Bölgesi, 2022 KFE değerlerine göre 26 düzey 2 bölgesi içerisinde ilk sırada yer almaktadır. Bölgeyi TR32 ve TR22 bölgeleri takip etmektedir. Dikkat edilirse ilk sıradaki bölgelerin COVID-19 pandemisi sonrası büyük şehirlerden uzaklaşmak isteyen kişilerin yoğunlukla yerleştiği yerler olduğu gözlemlenmektedir. Bununla birlikte TR61 Bölgesi'nin Ukrayna-Rusya Savaşı'ndan kaçan çok sayıda kişinin tercih ettiği bir bölge olması konuta olan talebin ve buna

bağlı olarak KFE'nin ülke ortalamasına göre daha fazla yükselmesine neden olmuştur. Konut fiyatlarında meydana gelen bu artış kiralardaki yükselişi beraberinde getirmiştir.

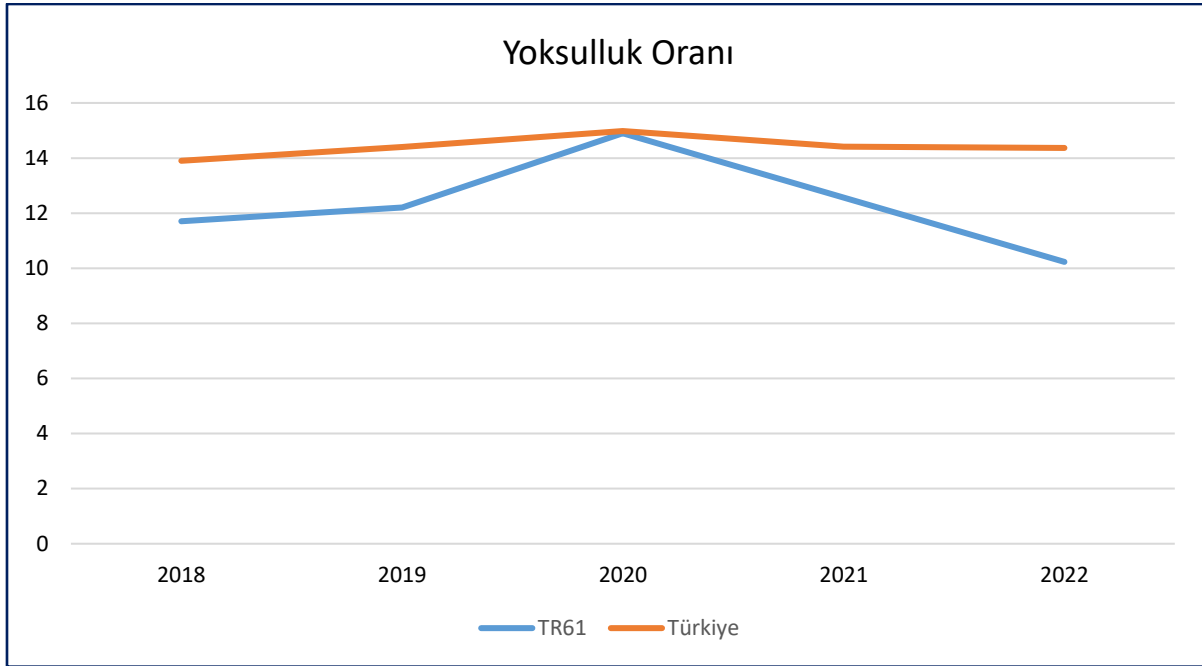
Şekil 71: Düzey 2 Bölgeleri Konut Fiyat Endeksi (KFE)

Kaynak: TCMB, 2022

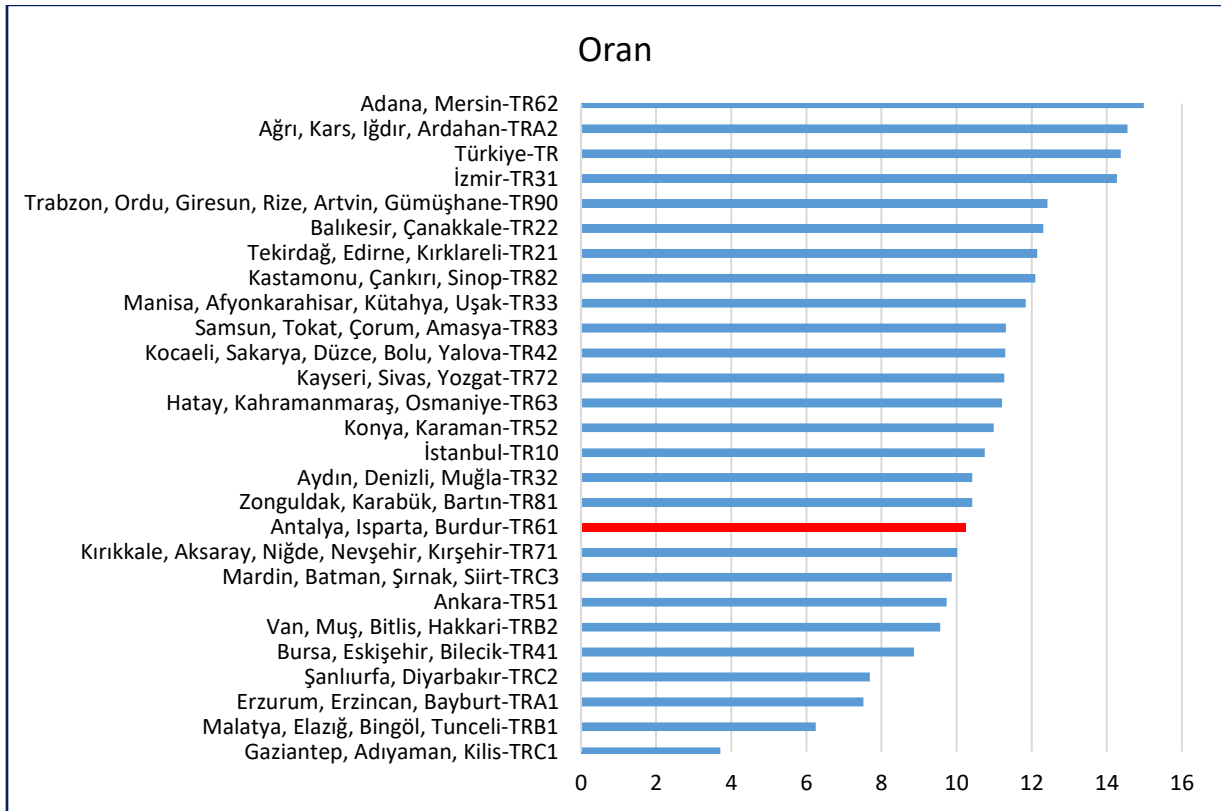
Eşdeğer kişi başına tüketim harcaması medyan değerinin %50'sine göre hesaplanan yoksulluk oranında bölgeyle ilgili çarpıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Batı Akdeniz Bölgesi'ndeki yoksul oranı her zaman Türkiye'deki oranın altında kalmıştır. Hem ülkede hem de bölgede yoksul oranı belli bir düzeyde dalgalanmakta iken 2020 yılında her iki düzeyde de en yüksek seviyesine tırmanmış olup bölgesel düzeyde artış oranı daha yüksektir. Sonrasında ise bölgesel yoksulluk oranı tekrar düşüşe geçmiştir. Şekil 73'te görüldüğü üzere 2022 yılı verilerine göre yoksulluk oranı sıralamasında bölge 17. sırada yer almıştır. Bu sebeple yoksulluk oranı konusunda bölgenin Türkiye'de yer alan diğer düzey 2 bölgelerine göre daha iyi durumda olduğu söylenebilir.

Şekil 72:Türkiye ve TR61 Bölgesi'nde Yoksulluk Oranı Değişimi

Kaynak: TÜİK, 2022

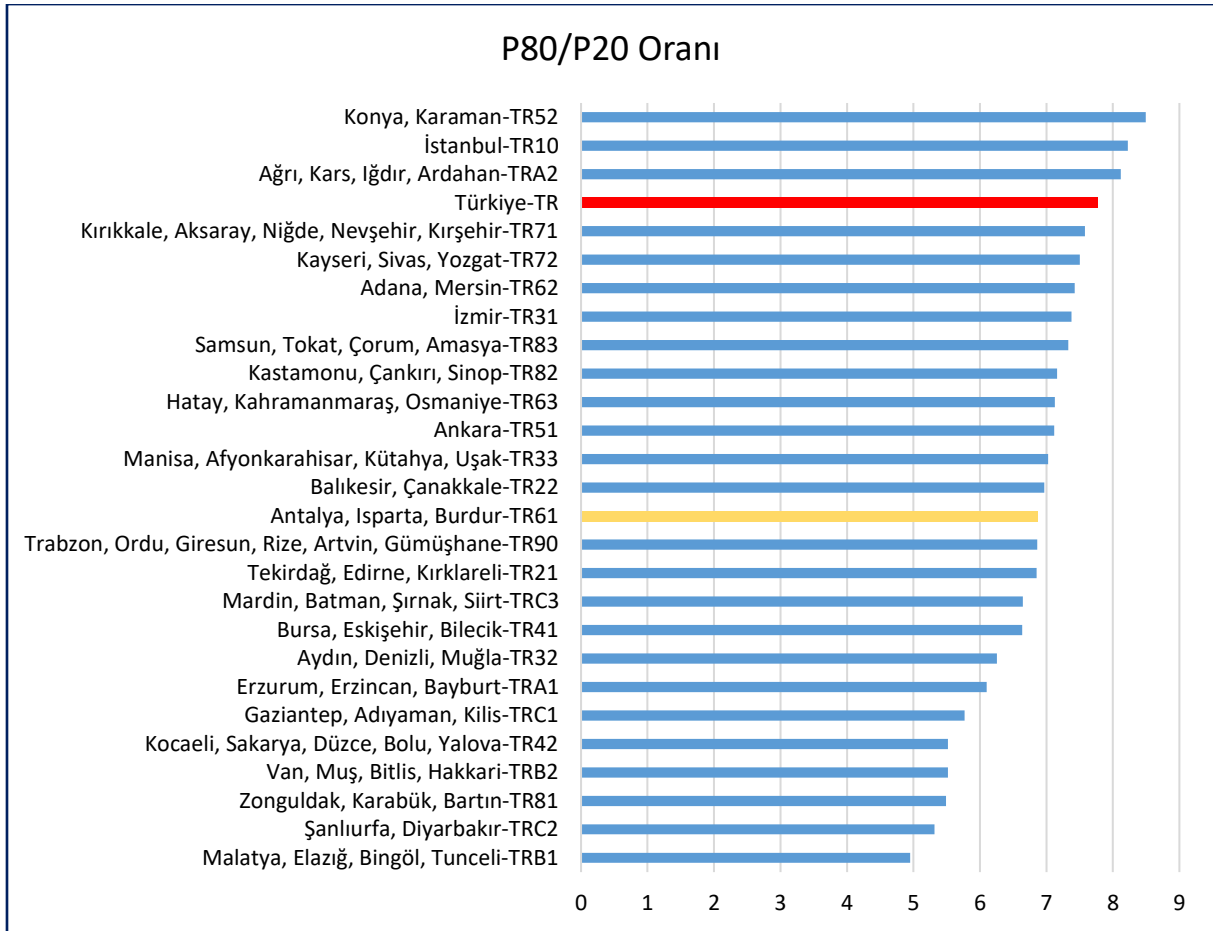
Şekil 73: Medyan Gelirin %50'sine Göre Düzey 2 Bölgeleri Yoksul Oranı

Kaynak: TÜİK, 2022

Türkiye’de 2018 yılında en zengin %20’lik dilimin toplam gelirden aldığı payın en düşük gelirli %20’lik dilimin toplam gelirden aldığı paya bölünmesi ile elde edilen sonuç (P80/P20) 7,62 iken bu oran 2022 yılında 7,77 olarak gerçekleşmiştir. Batı Akdeniz Bölgesi’nde bu oran 6,91’den 6,86’ya gerilemiştir. 2022 verilerine göre düzey 2 bölgeleri kıyaslandığında TR61 Bölgesi orta sıralarda yer almaktadır. En yüksek orana sahip, diğer bir deyişle gelir dağılımının en düzensiz olduğu bölge TR52 Bölgesi’dir. En düşük oran ise TRB1 Bölgesi’nde gerçekleşmiştir. İlgili verilere ilişkin sıralama Şekil 74’te sunulmaktadır.

Şekil 74: Düzey 2 Bölgeleri P80-P20 Oranı

Kaynak: TÜİK, 2022

10. DEĞERLENDİRME

Raporda bölgenin ön plana çıkan yönleri konu edinilmiş, geniş bir perspektifle incelenmeye çalışılmıştır. Bölge, iklim açısından zor koşulların hâkim olmadığı ancak Batı Toros Dağları'nın geniş yer kapladığı bir bölgedir. Bu durum yol yapım maliyetlerini yükselttiği gibi kıyı ile iç kesimler arasındaki ulaşımı zorlaşmaktadır. Antalya ili demiryolu bağlantısı olmayan büyükşehirlerden biri olarak limanını etkili şekilde kullanamamaktadır.

Rakamlardan da anlaşıldığı üzere bölge tarım ve hizmetler sektöründen turizmin ön plana çıktığı bir bölgedir. Bölgesel rakamlar, Antalya ilinin ekonomik büyüklüğü sebebiyle daha çok bu ilin özelliklerini yansıtmaktadır. Sınırlı olarak erişilebilen il verileri Burdur'da doğal taşlar ihraç eden tarıma dayalı bir ekonominin hüküm sürdüğünü, Isparta'nın daha geniş yelpazede ihracat yapan yine tarıma dayalı bir ekonomiye sahip olduğunu göstermektedir. Sanayi sektörü ülke ortalamasının altında gelişmiştir. Antalya ilinde rekor kıran turizm faaliyetlerinin benzer coğrafi koşulların mevcut olmaması sebebiyle iç bölgelerde ekonomik etkisi azdır. Ekoturizm faaliyetleri ile turizmin iç kısımlara yayılması ve kıyı kesimindeki kaynaklar üzerindeki baskının hafifletilmesi planlanmakta olup Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı'nın faaliyetleri bu amaca yönelik şekillenmektedir.

Ülkemizde olduğu gibi Batı Akdeniz Bölgesi'nde de eğitim seviyesi yükseldikçe istihdam edilebilirlik hem erkeklerde hem de kadınlarda artmaktadır. Antalya ilinde istihdam sağlama bakımından konaklama ve yiyecek hizmetleri ön plana çıkmaktadır. Burdur ve Isparta'da ise imalat ilk sıradaki faaliyettir. Isparta'da insan sağlığı faaliyetleri yüksek istihdam sayısına sahip olup istihdam etme oranında bölgenin diğer illerinin önündedir. İl, çevre il ve ilçelerden sağlık hizmeti almak isteyenleri kendine çekmekte ve bölgesel bir merkez olma yolunda ilerlemektedir.

Tarım faaliyetlerinde bölgeyi farklı kılan yoğun örtü altı üretimdir. Ancak son yıllarda örtü altı tarım faaliyetleri, Türkiye'nin kıyı kesimlerine ek olarak iç kesimlerinde de gerçekleştirilmeye başlamıştır. Sebzeçilik ve meyvecilik gibi önemli ölçüde su tüketen ürün gruplarından daha fazla katma değer elde edilmesi yönünde çalışmalar bulunmaktadır. Özellikle Antalya ilinde tropikal bitkilerin yetiştirilmesi sayesinde ülke sathında yetiştirilen sebze ve meyvelere göre daha yüksek bir katma değer elde edilebilecektir.

Bölgedeki yaşam koşullarının tam olarak belirlenmesi için gerekli olan bölgesel enflasyon verilerine ulaşılamamıştır. Bu hususta ulusal verilerin bölge için de geçerli olduğu kabul edilebilir. En çarpıcı veri Konut Fiyat Endeksi (KFE)'dir. Bölge bu endekste ilk sırada yer almaktadır. COVID-19 salgın hastalığı sonucu bölgeye artan talep Ukrayna-Rusya Savaşı sonrası en yüksek seviyeye yükselerek emlak fiyatlarını yukarıya çekmiştir. Yoksulluk oranı ve P80/P20 oranına bakıldığında ise bölgenin ülke ortalamasına göre daha iyi durumda olduğu anlaşılabilmektedir.

11.KAYNAKÇA

- Akdeniz, F., 2013. İstatistikte Yeni Eğilimler ve Yöntemler. TÜİK İstatistik Araştırma Dergisi. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2556701>. Erişim Zamanı: 06.11.2023
- AKÜ, 2023. İstatistik Nedir? Afyon Kocatepe Üniversitesi İstatistik Bölümü. Erişim Adresi: [https://istatistik.aku.edu.tr/istatistiknedir/#:~:text=Belirli%20olaylar%20veya%20durumlar%20hakk%C4%B1daki,\(nicel\)%20bir%20analiz%20tekni%C4%9Fidir](https://istatistik.aku.edu.tr/istatistiknedir/#:~:text=Belirli%20olaylar%20veya%20durumlar%20hakk%C4%B1daki,(nicel)%20bir%20analiz%20tekni%C4%9Fidir). Erişim Zamanı: 07.11.2023
- Girişimci Bilgi Sistemi, 2023.
- Harita Genel Müdürlüğü, 2023. İl ve İlçe Yüz Ölçümleri. Erişim Adresi: <https://www.harita.gov.tr/il-ve-ilce-yuzolcumleri>. Erişim Zamanı: 12.12.2023
- İŞKUR Resmi İstatistik Programı, 2023. Erişim Adresi: <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/istatistikler/> Erişim Zamanı: 16.10.2023
- OECD, 2023. Inflation (CPI). Erişim Adresi: <https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm>. Erişim Zamanı: 23.10.2023
- Şenkul, Ç., Kaya, S., 2017. Türkiye Endemik Bitkilerinin Coğrafi Dağılışı. Türk Coğrafya Dergisi, 109-120.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm İstatistikleri, 2023. Erişim Adresi: <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html>. Erişim Zamanı: 24.10.2023
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Yatırım İstatistikleri, 2023. Erişim Adresi: <https://www.sanayi.gov.tr/istatistikler/yatirim-istatistikleri>. Erişim Zamanı: 17.10.2023
- TOBB Kurulan/ Kapanan Şirket İstatistikleri, 2022. Erişim Adresi: <https://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.php>. Erişim Zamanı: 24.10.2023
- TÜİK, Bölgesel Veriler, 2022. Erişim Adresi: <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/anaSayfa.do?dil=tr>. Erişim Zamanı: 12.12.2023
- TÜİK Dış Ticaret İstatistikleri, 2022. Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=dis-ticaret-104&dil=1>. Erişim Zamanı: 22.10.2023
- TÜİK Tarım İstatistikleri, 2022. Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=tarim-111&dil=1>. Erişim Zamanı: 23.10.2023
- TÜİK Ulusal Hesaplar, 2021. Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=ulusal-hesaplar-113&dil=1>. Erişim Zamanı: 23.10.2023
- TPE İstatistikler, 2022. Erişim Adresi: <https://www.turkpatent.gov.tr/istatistikler>. Erişim Zamanı: 23.10.2023